

The background is a rich, detailed illustration of a mountain landscape. In the foreground, a large brown bison with curved horns is shown in profile, facing left. To its right, a brown bear is walking across a rocky outcrop, also facing left. In the lower foreground, a grey wolf is lying down, facing left. In the middle ground, a light-colored horse is running towards the right. The background features a dense forest of evergreen trees, some with autumn-colored foliage, and a range of snow-capped mountains under a blue sky with a few birds flying. The overall style is that of a classic naturalist painting.

IRENE SOLÀ

*Canto jo i la
muntanya balla*

Premi Llibres Anagrama de Novel·la

ae

Primer hi ha la tempesta i el llamp i la mort d'en Domènec, el pagès poeta. Després, la Dolceta, que no pot parar de riure mentre explica les històries de les quatre dones penjades per bruixes. La Sió, que ha de pujar tota sola la Mia i l'Hilari allà dalt a Matavaques. I les trompetes de la mort que, amb el seu barret negre i apetitós, anuncien la immutabilitat del cicle de la vida.

Canto jo i la muntanya balla és una novel·la en què prenen la paraula dones i homes, fantasmes i dones d'aigua, núvols i bolets, gossos i cabirols que habiten entre Camprodon i Prats de Molló. Una zona d'alta muntanya i fronterera que, més enllà de la llegenda, guarda la memòria de segles de lluita per la supervivència, de persecucions guiades per la ignorància i el fanatisme, de guerres fratricides, però que encarna també una bellesa a la qual no li calen gaires adjectius. Un terreny fèrtil per deixar anar la imaginació i el pensament, les ganes de parlar i d'explicar històries. Un lloc, potser, per començar de nou; un lloc per a una certa redempció.

Irene Solà

Canto jo i la muntanya balla

Premi Anagrama de novel·la en català 2019

ePub r1.2

Titivillus 17.01.2021

Títol original: *Canto jo i la muntanya balla*
Irene Solà, 2019

Editor digital: Titivillus
ePub base r2.1

A l'Oscar

Og þegar vorvindarnir blása um dalinn; þegar vorsólin skín á hvíta sinuna á árbakkanum; og á vatnið; og á tvo hvíta svani vatnsins; og laðar vornálina frammúr keldum og veitum, —hver skyldi þá trúá því að þessi grösugi friðsæli dalur búi yfir sögu vorrar fyrri ævi; og yfir forynjum hennar? Menn ríða meðfram ánni, þar sem hestar liðinna tíða hafa gert sér götur hlið við hlið á breiðu svæði öld frammaf öld, — og ferskur vorblærinn stendur gegnum dalinn í sólskininu. A slíkum dögum er sólin sterkari en fortíðin.^[1]

Sjálfstætt fólk ('Gent independent')

HALLDÓR LAXNESS

I

EL LLAMP

Vam arribar amb les panxes plenes. Doloroses. Els ventres negres, carregats d'aigua fosca i freda i de llamps i de trons. Veníem del mar i d'altres muntanyes, i ves a saber de quins llocs més, i ves a saber què havíem vist. Rascàvem la pedra dalt dels cims, com sal, perquè no hi brotessin ni les males herbes. Triàvem el color de les carenes i dels camps, i la brillantor dels rius i dels ulls que miren enlaire. Quan ens van llambregar, les bèsties salvatgines es van arraulir caus endintre i van arronsar el coll i van aixecar el musell, per sentir l'olor de terra molla que s'apropava. Els vam tapar a tots com una manta. Als roures i als boixos i als bedolls i als avets. Xsssst. I tots plegats van fer silenci, perquè érem un sostre sever que decidia sobre la tranquil·litat i la felicitat de tenir l'esperit sec.

Després de l'arribada, i de la quietud, i de la pressió, i d'arraconar l'aire fi ben avall, vam disparar el primer llamp. Bang! Com un descans. I els cargols cargolats van estremir-se dins de les seves solitàries cases, sense cap déu ni cap pregària, sabent que si no morien ofegats, sortirien, redimits, a respirar la mullena. I aleshores vam vessar l'aigua a gotes immenses, com monedes sobre la terra i l'herba i les pedres, i el tro escruixidor va ressonar dins les cavitats toràciques de totes les bèsties. Va ser llavors, que l'home va dir cago'n seuna. Ho va dir en veu alta, perquè quan hom està sol no fa falta pensar en silenci. Cago'n seuna, inútil, que t'has deixat atrapar pel temporal. I nosaltres vam riure, uh, uh, uh, uh, mentre li mullàvem el cap, i la nostra aigua se li ficava coll de la camisa endintre, i li resseguia l'espatlla i els lloms, i eren fredes i despertaven el mal humor, les nostres gotetes.

L'home venia d'una casa d'allà a la vora, enfilada a mitja carena, sobre un riu que devia ser fred perquè s'amagava sota els arbres. Hi havia deixat

dues vaques, un grapat de porcs i de gallines i un gos i dos gats desarrelats, una dona i dues criatures i un vell. Es deia Domènec. I tenia un hort ufanós a mitja muntanya i unes terres mal llaurades vora el riu, perquè l'hort l'hi treballava el vell, que era son pare i que tenia l'esquena plana com una taula, i les terres les llaurava ell. Hi havia vingut a provar versos, en Domènec, cap a aquest voral de muntanya. Per veure quin gust i quin so tenien, i perquè quan hom està sol no fa falta dir versos en veu baixa. I havia trobat un grapat de trompetes de la mort fora de temporada, aquella tarda, tot anant a guaitar el bestiar, i les duia embolicades a la panxa de la camisa. La criatura de braços plorava quan havia deixat la casa, i la dona havia dit «Domènec», com una queixa i com una súplica, i en Domènec havia sortit igualment. És difícil de fer versos i de contemplar la virtut que s'amaga dins de totes les coses, quan els nens ploren amb aquella estridència de garrí escorxat que t'accelera el cor encara que no ho vulguis. I volia anar a mirar les vaques. Havia d'anar a mirar les vaques. Què hi entenia la Sió, de vaques? Res. El vedell feia maaaaaaaaaaaaa, maaaaaaaaaaaaa. Desesperat. No en sabia res, la Sió, de vaques. I va tornar a exclamar, cago'n seuna!, perquè havíem sigut ràpids, caram, imprevisibles i sigil·losos, i l'havíem atrapat. Cago'n seuna!, perquè el vedell tenia la cua enganxada a un manyoc de filferros. Els filferros s'havien encallat entre dos arbres, i de les estrebades li havien esbocinat el darrere de les cames, que ara li lluien ensangonats, oberts i bruts. Feia maaaaaaaaaaaaa, maaaaaaaaaaaaa, atrapat per la cua entre els dos arbres, i la seva mare el vetllava intranquil·la. En Domènec sota el xàfec va enfilar cap a la bèstia. Tenia unes cames ben fetes de tan trescar muntanya amunt a respirar aire quan els nens cridaven massa, o quan pesaven massa, i pesava massa l'arada, i el silenci del vell, i totes les paraules, una darrere l'altra, de la dona, que es deia Sió, i que era de Camprodon, i que s'havia ben deixat enredar perquè l'havien pujat sola dalt d'aquella muntanya amb un home que s'escapava i un vell que no parlava. I mira que a vegades en Domènec l'estimava i l'estimava fort, a la Sió, encara. Però pesava tant, cago'n Déu i Satanàs, la casa. Hauria de tenir més temps de coneixe's, la gent, abans de casar-se. Més temps de viure abans de fer criatures. A vegades encara l'agafava per la cintura i li feia donar voltes, una darrere l'altra, com quan festejaven, perquè la Sió,

Déu, la Sió, quines comes! Va deixar les trompetes a terra. El vedell bramulava. En Domènec s'hi va acostar amb les dues mans a davant. A poc a poc. Dient coses amb una veu greu i amansidora. Xsst, xsst, feia. La mare el sotjava desconfiada. Els cabells d'en Domènec regalimaven. Quan arribés a casa s'hauria de fer escalfar aigua per rentar-se el fred i la pluja. Es va mirar els ferros que esgarrinxaven les potes de l'animal cada vegada que estrebava. Li va agafar la cua amb fermesa, va treure la navalla i va tallar amb habilitat el pèl nuat. I aleshores vam deixar caure el segon llamp. Ràpid com una serp. Enfadat. Obert com una teranyina. Els llamps van on volen, com l'aigua i les allaus i els insectes petits i les garses, que tot el que és bonic i el que brilla els hi omple l'ull. La navalla fora de la butxaca d'en Domènec va brillar com un tresor, com una pedra preciosa, com un grapat de monedes. La fulla de metall ens va emmirallar, polida. Com uns braços oberts, com una crida. Els llamps es fiquen on volen, i el segon llamp es va ficar dins del cap d'en Domènec. Endintre, endintre, fins al cor. I tot el que veia dins dels ulls era negre, de la cremada. L'home es va desplomar sobre l'herba, i el prat li va posar la galta contra la seva, i totes les nostres aigües esverades i contentes se li van ficar per dintre les mànigues de la camisa, per sota el cinturó, dins dels calçotets i els mitjons, buscant la pell encara seca. I es va morir. I la vaca va marxar esperitada, i el vedell va córrer darrere seu.

Les quatre dones que ho van veure van acostar-s'hi. A poc a poc. Perquè no estaven acostumades a sentir interès per la manera com mor la gent. Ni interès pels homes atractius. Ni interès pels homes lletjos. Però l'escena havia sigut ullprenedora. Havia fet una llum tan clara, tot plegat, que no hauria fet falta veure-s'hi mai més. El ganivet havia cridat el llamp, i el llamp blanc havia encertat com una diana el cap de l'home, li havia fet la ratlla al mig dels cabells, i les vaques havien fugit esperitades com en una comèdia. S'hauria hagut d'escriure una cançó sobre els cabells de l'home i la pinta del llamp. S'hauria pogut posar perles als cabells, a la cançó, blanques com la resplendor del ganivet. I dir coses del seu cos, i dels llavis oberts, i dels ulls clars com un got on la pluja es ficava. I del rostre tan bonic per fora i tan cremat per dintre. I de l'aigua que li queia com una torrentera sobre el pit i darrere l'esquena, com si se'l volgués endur. I de les

seves mans, hauria parlat la cançó, curtes i gruixudes i calloses, una d'oberta com una flor que veu venir l'abella, l'altra agafada a la navalla com una roca que s'ha ficat dins d'un arbre.

Una de les dones, la que es deia Margarida, li va tocar una mà, mig per saber si l'home cremava amb el llamp a dintre, mig només per la carícia. Llavors, quan les dones el van deixar estar i van collir les trompetes de la mort xopes que l'home havia abandonat, i van donar per vista l'escena, perquè hi havia moltes altres coses a fer, i moltes altres coses a pensar; com si ens haguéssim encomanat de la seva satisfacció i de la feina feta, vam deixar de ploure. Sadolls. Espassats. I quan va ser segur que havíem parat del tot, els ocells van saltironejar fins al centre de les branques i van cantar la cançó dels supervivents, amb l'estómac petit ple de mosquits, estarrufats i plens de fúria en contra nostra. Poc tenien per queixar-se si no havíem ni pedregat, si havíem plogut el temps just de matar un home i un grapat de cargols. Si amb prou feines havíem fet caure cap niu i no havíem inundat cap camp.

Aleshores ens vam replegar. Extenuats. I ens vam mirar l'obra feta. Les fulles i les branques gotejaven, i nosaltres vam anar, vacus i laxos, cap a una altra banda.

Una vegada vam ploure granotes i una altra vegada vam ploure peixos. Però el millor és pedregar. Les pedres precioses es precipiten sobre els pobles i els cranis i els tomàquets. Rodones i congelades. I omplen els marges i els caminals d'un tresor de glaç. Les granotes van caure com una maledicció. Els homes i les dones corrien, i les granotes, que eren molt i molt petites, s'amagaven. Ai, las. Els peixos van caure com una benedicció sobre els caps dels homes i les dones, com bufetades, i la gent reia i els aixecava enlaire com si ens els volgués tornar, però no ho volien, ni nosaltres tampoc els hauríem volgut. Les granotes rauquen dins dels ventres. Els peixos deixen de moure's però no es moren. Però tant li fa. El millor de tot és pedregar.

EL NOM DE LES DONES

N'Eulàlia els digué que el boc tenia el cul molt fi, molt fi, com el d'una criatura de bolquers, de tants petons que l'hi havíem fet, i que tenia el membre fred com un tros de gel, i a mi me va fer riure, i riure i riure, i a mi me van penjar de tant que vaig riure. I va ser pel riure, com una metzina embriagadora que se'm va ficar dintre, com la llet de bruixa de les lletereses, que recordo totes les coses. Perquè el riure, dins de la meva sang, blanc i encomanadís com les pessigolles, que si me trencaves un braç sortia llet blanca en comptes de sang vermella, me va buidar. Si se n'hagueren pogut estalviar, de tortures i d'habitacions, totes que feien pudor de pipí, i de cordes que s'estiraven llargues, llargues, i de draps de llana plens de cendra, i d'esperar que parés de riure i confessés. Confessar què? Si el riure era l'única cosa bona, era un coixí, era com menjar-se una pera, era com ficar els peus en un salt d'aigua un dia d'estiu. No haguera parat de riure ni per tot l'or del món, ni per tot el mal del món. El riure me va desenganxar dels braços i cames i mans que m'havien acompanyat tan fidelment fins aleshores, i de la pell que havia vestit i desvestit tantes vegades, i me va rentar el mal i la pena per les coses que et poden fer els homes. Me va buidar com a una beneitona, tant de hihihhi i hahahaha, i el cap, que me feia clonc-clonc amb l'aire que xiulava quan m'entrava i em sortia pel nas i les orelles. Me va deixar el caparró com la closca d'una nou, a punt per guardar-hi totes les rondalles i totes les històries i totes les coses que els vam dir que fèiem, i totes les coses que van dir que havíem fet en contra de Déu i de Jesús i de tots els sants i de la Verge. Quina Verge? Un Déu com el pare de cada un, dolent, dolent, dolent, i torturador com ells, i esporuguit de totes les mentides que, de tant dir-les, s'havien cregut. Que no se n'hi ha

pas quedat cap dels que ens assenyalaren, ni dels que ens tancaren, ni dels que ens buscaren les marques de bruixes, ni dels que feren els nusos i tibaren les cordes, per aquestes muntanyes. Que quedar-se o no quedar-se no té pas a veure amb el foc de l'infern, ni amb el càstig diví, ni amb cap fe, ni amb cap virtut de res. No. Poder collir ceps i vaquetes i fer pipí i explicar històries i llevar-se cada matí té a veure amb els llamps que cauen sobre aquest arbre o sobre aquest home. Té a veure amb els nens que surten sencers i els nens que no, i els nens que surten sencers però per dintre no tenen les coses al seu lloc. Té a veure amb ser l'ocell que ha caçat l'aligot o la llebre que ha caçat el gos, o no. I la Verge i el nen i el dimoni estaven tots fets de la mateixa beneiteria.

De totes les que som, na Joana és la més vella. Era d'una casa vora la meva, na Joana, i tothom sabia que feia medicines en un tupí, i un dia me va dir que si en volia aprendre, i si me'n volia anar amb ella a la nit. I si me'n va ensenyar, de curar febres, i mals d'ulls i gatirons, i mals d'infants i ferides i malalties d'animals. I de recuperar objectes perduts i robats i de fer males mirades. Innocents de nosaltres. Si la cosa més en contra de Déu que hem fet mai és llevar-nos cada matí després que ens pengessin i collir flors i menjar mores.

A na Joana tots la deixaven fer i tots la volien si havien de néixer criatures o si tenien gatirons. Fins que una volta va pedregar molt, i na Joana tenia un camp de blat, i en totes les terres on va pedregar no hi va quedar res, i al camp de na Joana no hi caigué una sola pedra. I digueren que na Joana havia fet el temporal amb unes pólvores. I li cridaren metzinera! I aleshores el fill del seu veí, que s'anomenava Joan Petit, que era un mosset de cinc anys que li havia dit metzinera davant de molts d'altres, prengué mal als peus i se li inflaren morats i negres, i es morí al cap de quatre dies, i tots exclamaren que na Joana li havia emmetzinat les sopes. I li cridaren, preneu-la, la vella bagassa, metzinera! I la prengueren. I poc després de prendre-la, plogueren granotes petites, petites, i na Joana els digué que si ella volia podia fer pedregar, o podia fer caure granotes o podia fer-los morir tot el bestiar, i llavors a mi me prengueren també i na Joana no va dir mai més res. Però jo rai, que vaig aprendre de riure.

I llavors va aparèixer n'Eulàlia, que era de Tegurà de Dalt, i els digué que una vegada se n'havia anat fins a Andorra a dessoterrar un infant mort i que li va extreure la freixura i el fetge, i que en feu un unguent per matar gent i bestiar. I llavors els va explicar com lligava els hòmens perquè no poguessin jaure amb altres dones sinó amb llurs mullers només. Com els hi feia sis nusos als cordons de les bragues i llavors deia a cada nus, jo et lligo a tu de part de Déu, de sant Pere i de sant Pau i de tota la cort celestial, i de part de Belzebú i Tió i Cuxol, que no puguis unir-te amb cap dona carnalment sinó amb la teua muller. I que una vegada va lligar un marit i una muller que eren veïns seus i que eren mesquins i li tiraven pedres. Els va lligar amb cabells dels seus caps, de manera que no poguessin fer còpula. I quan el marit no hi era, la dona no podia viure sense ell, i quan hi era present i se li volia acostar, tota la seva persona formiguejava de tal manera que se sentia morir i no podia suportar que s'ajuntés amb ella. I van estar així quatre anys. Quatre anys! Quin riure. I aleshores un dia, un fill de la parella que guardava les cabres va passar amb els animals per un ermàs de n'Eulàlia, i n'Eulàlia li digué que mals llops se li menjassin les bèsties. I allí mateix, saltà un llop entre les cabres i en degollà una. I llavors la prengueren, a n'Eulàlia també, i quan la tenien presa, els digué que una nit totes quatre havíem llevat un infant de mesos del costat de la seua mare, i ens l'havíem endut a un camp, i havíem jugat amb ell com si fora una pilota.

N'Eulàlia explicava les millors històries, encara les explica ara, millor que ningú. Les històries que a mi me fan riure, riure, riure, fins que alguna cosa se m'afluixa a dintre, més endintre i tot que les gotetes de pipí. Explica històries, i a voltes nosaltres sortim a les històries, i és un goig sortir-hi. N'Eulàlia té dintre una veueta, ben endintre, que li explica les rondalles, una veueta, la del dimoni, que li contava les malifetes, i que el mal que els homes li feien atiava i deslligava com una llengua que ja no sap estar-se quieta. La veueta li venia de dintre del cap mateix, com un aiguaneix, que feia les imatges i les paraules:

«Vàrem anar al bosc, a damunt d'una somera negra, jo, i a damunt d'una guineu, na Dolceta de can Conill —que soc jo!, deia jo—, i no hi havia lluna i les estrelles gairebé no en feien, de llum, i una branca em va

saltar al pas talment una urpa que m'esgarrinxava el rostre, i vaig dir, Jesús!, i vaig caure de la somera, i na Dolceta em va dir que no digués mai més Jesús. I així ho vaig fer. Anàvem a la Roca de la Mort, i hi anàvem amb les aixelles untades d'ungüent que socarra els pèls per sempre, i per això les nostres aixelles són pelades. Quan vàrem ser a la Roca, tots, homes i dones, vàrem marcar cadascú una creu en terra i vàrem abaixar-nos les faldilles i posàrem les natges cadascú a sobre de la seva creu, abjurant de la fe i de Déu. I després li vàrem besar l'anus al diable, un per un. I a voltes tenia forma de gat de tres colors i a voltes de boc, i ens deia, "Estaràs amb mi, bona infanta?", i totes contestàrem que sí. I després menjàrem formatge i fruita i mel, i beguérem vi i ens prenguérem tots de les mans, homes, dones i dimonis, i ens abraçàrem i ens besàrem i ballàrem i fornicàrem i cantàrem tots plegats».

I na Margarida plorava. Plorava i negava totes les coses, i plorava i plorava de la injustícia i a vegades xisclava, i jo li deia, dona no ploris, Margarida, tancades a la mateixa cel·la fosca, totes quatre, que no era ni una cel·la, que allí abans hi guardaven bestiar. I fèiem una bona parella, jo i na Margarida, perquè jo reia que reia, i ella plora que plora, i a voltes com més plorava ella, i més ganyotes feia, i més mocs i saliva treia, amb la cara tota vermella i tota inflada i tota lletja, més reia jo, i llavors com més reia jo, més plorava ella, i jo li deia, dona no ploris, Margarida, i fèiem una bona parella. Na Margarida negava totes les coses, les unes darrere les altres, i l'única cosa que va confessar va ser haver parat taula a les nits. Posar estovalles i pa i vi i viandes i aigua i un mirall, perquè s'hi miressin els mals esperits, i s'hi trobessin en menjar i en beure, i així no li matessin els infants. Però per una sola cosa petita també et poden penjar.

I quan n'Eulàlia els digué que na Joana era la mestressa que feia els fantasmes i els ungüents amb què ens untàvem, i la mestressa de fer les metzines de tot el país, i del boc de Biterna i de totes les altres malvestats que fan les bruixes, i que totes tres érem deixebles seves, na Joana no va moure ni un cabell del cap. I no ho va dir amb mala intenció, n'Eulàlia, ni li guarda rancor, na Joana, si ja estàvem totes acabades. Ho va dir només perquè tenia la llengua desbocada, i a mi em sortia tot l'aire de la boca com

una riallada, i na Margarida plora que plora. Totes quatre sobre la mateixa palla bruta, plena de rates i puces.

Na Joana ni parla, ni plora, ni nega, ni riu, però encara és la mestressa i encara és la més sàvia i sempre troba les millors cireres de pastor i els millors ceps i és la que en sap més, de fer parir. I és la primera a fer pipí quan trobem creus a les muntanyes, i d'entaforar-hi les anques. I és la primera de fer caca sota l'arbre on ens van penjar. Fa unes caques dures i senceres i ben fetes i somriu com un ratolí mentre està ajupida. I és la primera que caga també si trobem capelletes i ermites amagades.

Els contes i les històries que conta n'Eulàlia, no tots són de bruixes ni de nosaltres. A vegades la veueta li diu coses de les muntanyes i de les pedres i dels tolls d'aigua, i els ocells li canten cançons i les gorges li expliquen faules, i jo la segueixo com una nena, com un gosset, com una ovella acabada de néixer a la seva mare, que si fes falta es llançaria davant de les potes d'un cavall per tornar entre les seves rondalles. Perquè me fa riure, a mi, n'Eulàlia.

Hi havia una vegada un rei cristià d'Aragó que tenia tres filles boniques com el sol, m'explica. I en aquestes que quan el rei i la reina van començar a pensar de casar les princeses, es van assabentar que totes tres festejaven, cadascuna amb un moro infidel. A mi m'agraden les rondalles de moros. Enfurismat, el rei va tancar totes tres filles en una torre ben alta perquè mai més poguessin tornar a veure els seus amants. Però una nit les tres princeses van subornar els guardes amb un bon grapat de monedes d'or i es van escapar de la torre, i en aquestes que totes tres, i tots tres amants moros, es van enfilar a tres cavalls i van cavalcar cap a les muntanyes del Pirineu, lluny dels reis cristians i dels reis moros. Al tercer dia, el rei va anar a veure les seves filles per desdir-les dels seus festeigs amb infidels i convèncer-les de casar-se amb prínceps cristians, però en arribar a la cel·la, se les va trobar fugades i va exclamar:

—Que la maledicció de Déu caigui damunt d'elles en qualsevol lloc on es trobin!

I el temps va virar de cop i volta. Una tempesta de gel i de neu va sorprendre els sis fugitius damunt dels cavalls amb tanta vehemència que es va abraçar cadascuna al seu amant, i es van quedar tots sis glaçats sense

poder fer un pas més. I allí les teniu, una darrere l'altra, abraçades als seus estimats, les tres serralades de les tres germanes, cobertes de neu, diu n'Eulàlia, i assenyala les muntanyes.

O ens parla de l'encantada que una gent dels pobles va capturar, juntament amb unes tovalles blanques que li van prendre. Pobra encantada. La van tancar en una cuina perquè no se'ls escapés. Era una dona petita, que seia tot el dia al banc, mirant enllà de la finestra i que no badava boca, com si fos muda o com si no entengués la parla humana. Però un vespre, la mestressa de la casa on la tenien tancada es va posar a fer el sopar, i va encendre el foc, i va penjar als cremalls una olla de llet per fer sopa. Tot d'un plegat, mentre la dona traginava, l'encantada va cridar:

—Corre, corre! Que la llet blanqueta se t'escapa!

I la mestressa s'abocà cap a l'olla a correuita, i l'encantada va aprofitar la distracció per saltar del banc i fugir per la porta. I diuen que just abans de desaparèixer per sempre li va etzibar:

—No sabreu mai per què és bona l'arrel de la roma! —I va riure amb un riure petit de fura, i encara avui en dia la gent dels pobles no saben pas per què és bona l'arrel gruixuda de la roma.

Na Margarida a vegades plora per les rondalles, plora perquè un pare va convertir les seves filles en muntanyes, o plora de les coses que ens van fer, la llana i la cendra i els ferros roents i les cadenes i el banc i els pesos als peus i la sang vermella. Plora d'haver-se mort, com totes les coses que es moren. I jo li dic, dona, no ploris, Margarida. I a voltes també plora si a la cova ha nascut una criatura, i jo li dic, dona, no ploris, Margarida. I després del temporal va plorar una mica també, per l'home, perquè hi feia tan bonic a la clariana, deia. Quina llàstima que es consumeixin ràpid, els homes, i que els altres homes s'aferrin als cossos buits i els amaguin i els enterrin per no veure el que els passarà a ells també. I va plorar quan el van venir a buscar i se'l van endur, i no va tornar mai a fer-nos companyia. Per comptes van posar una creu allà on el llamp va foradar l'home. Quina mania a embrutar les muntanyes de creus. Però aquesta era petita. I a vegades hi anàvem, i hi fèiem pipí, com els gossos. I a vegades hi dúiem flors collides del terra, allà on s'havia estirat l'home, pixallits, li dúiem, per fer riure.

LES ESTOVALLES BLANQUES

Els meus fills són com mosques. Caguen per allà on passen. Tic, tic, tic. Els hi podries seguir el rastre. Calaixera oberta. La calaixera bona. La que em van regalar de núvia el pare i la tieta. On guardo les coses boniques. Les poques coses boniques. Ben guardades. Plegadetes, i amb paper de seda que les separa. I bosses de romaní. Un dels calaixos és obert. I la roba i els papers estan rebregats i posats de qualsevol manera. Ho sé, abans de comprovar-ho, pel gruix, que hi falten les estovalles blanques. Les estovalles blanques són tan boniques que no s'hi pot menjar a sobre. M'encenc com una teia i penso que si els tingués a davant, de l'estrebada, els arrencaria les orelles.

Poso bé els tovallons, i el paper, i el tapet, i la tanco.

—On són els nens? —L'avi Ton seu al banc, ben quiet. Que si abans no parlava, ara ni parla ni es mou.

—Fora —contesta.

—Fora —repeteix. *Fora* pot voler dir qualsevol lloc d'aquí a França —. Vol aigua? —pregunto, i fa que no amb el cap.

A vegades les seves mans, quan agafa un got i beu, quan fa anar la navalla, quan se les posa sobre els genolls, fan que se'm giri el cor una volta sencera, perquè les mou com en Domènec. Altres vegades em miro l'home vell, tan callat, tan pansit, tan trist i eixut, que no m'ho crec, que sigui el pare d'en Domènec. Se li ha assecat la boca, a l'avi Ton. Com una pansa. A alguns homes se'ls encalla i se'ls asseca la llengua dins de la boca, i no saben obrir-la ni per dir coses boniques als seus fills, o coses boniques als seus nets, i així es perden les històries de les famílies, i ja no saps res més que el pa sec que menges avui i la pluja que cau avui i el mal que et fan els

ossos avui. Tristesa de muntanya. Es van endur en Domènec, aquestes muntanyes. Domènec meu. Un llamp el va travessar pel mig com a un conill. Dos mesos després que nasqués l'Hilari. I va ser una sort, penso jo. Perquè no li vaig passar la pena ni li vaig encomanar les llàgrimes a través de la sang, com hauria fet si en Domènec s'hagués mort mentre estava prenys. Aleshores m'hauria sortit un fill tocat, blau del dol. No. Vaig plorar sola. Vaig plorar d'una tirada totes les llàgrimes que Déu m'havia donat. I em vaig quedar seca com una feixa erma. I l'Hilari va ser el nen sense pare més feliç del món. Els nens sense pare més feliços i menys orfes que hagin existit, he tingut jo. Com si no els n'hagués fet falta, de pare. Una sort. Però a vegades una vol deixar de viure. Quan al teu home un llamp el travessa com a un conill. Quan a una li foraden el cor amb una branca, però no la maten. Una vol deixar de viure. I aleshores, a una, l'obliguen a viure. Els nens criden i la forcen a viure. El vell té gana i la reclama. La gent del poble li porta mongetes i carbassons només per obligar-la a viure. I una deixa de ser una dona i es converteix en una vídua, en una mare. Una deixa de ser el centre de la seva vida, deixa de ser la saba i la sang, perquè l'han obligada a renunciar a tot el que volia. Aquí, llença-les totes, les coses que desitjaves, al mig del camí, en aquest marge, les coses que pensaves. Les coses que estimaves. I mira que eren escarransides, poca cosa. Aquest home i aquesta muntanya. A una li fan voler una vida petita. Una vida esquifida com una pedreta bonica. Una vida que càpiga en una butxaca. Una vida com un anell, com una avellana. A una no li diuen que es poden triar coses que no siguin petites. No li diuen que les pedres petites es perden. S'escapen pel forat d'una butxaca. I que si es perden, ja no en pot triar cap altra. Que a pedreta perduda, pedreta perduda. Llença-hi el cor, també, aquí al mig del camí, entre el fang i les romegueres. Llença-hi l'alegria. Llença-hi l'ànima i les abraçades i els petons i el llit de matrimoni. Per la força, per la força. I ara lleva't i mira't aquest matí tan prim i tan blau. I baixa a la cuina, i fica't menjar dins de la boca, i després fica'l dins de la boca dels nens, i després dins de la boca del vell, i després dins de la boca de les vaques i dels vedells i de la truja i de les gallines i de la gossa. A la força, a la força. Fins que una s'oblida de tot, de tanta força bruta.

No li vaig donar llet, a l'Hilari. Perquè la meva llet era salada. I de la llet aigualida de vaca i de farmàcia me'n va sortir un fill com una flor. Poc la regava i podava, la flor. El teu preferit ha de ser un fill que et surti com una rel. Jo els estimo, els meus fills, tot i la coixesa d'ànima. Tot i el llast i el desànim i la pesantor. Tot i que no hi fos, en les promeses que vaig fer, que em van fer fer, això d'haver de pujar-los sola. Jo volia un marit, el meu marit, i després si en venien, de criatures, mira, ja m'estava bé. Però, criatures i prou? Per què les ha de voler, una, criatures i prou? No el vaig poder ni tastar. Abans no tingués la mel als llavis, me l'havien travessat com a un conill.

A mi em va agradar primer pels cabells, el meu marit. Després pels poemes. I després com més li mirava totes les altres coses, més m'agradaven. Les mans. Les cames. Les orelles. I les arrugues darrere els ulls, com una cua. Les espatlles. La veu quan parlava fluixet, com una sargantana que et pujava per l'esquena, «Quina bogeria m'ets, Sió, quina bogeria!», em deia. Aquell mirar com una llança, com una fletxa. Tot aquell cap ple de misteris, ple de paraules, «Quins ulls tan blaus que tens, Sió, que hi neden peixos».

Jo n'era, de bonica i de rebonica. Els ulls més blaus de Camprodon. I això, jo també ho sabia. Era bonica com la mare, que era nascuda en una casa que en deien ca la Ufana, de tan ufanes i reboniques com eren en aquella casa totes les dones. I es casà amb el pare i visqueren al poble perquè el pare hi treballava d'encarregat a la fàbrica de galetes. Però jo volia un home que estimés la terra i també les idees. Un home que en sabés, d'arbres i de plantes i de bèsties. La mare es va morir quan jo vaig néixer perquè van haver de tallar-la molt, i era menudeta. Però la tieta Carme, que era la germana del pare, i també el pare em deien, com una nina, com una nina, de totes, totes, la més bonica, i em compraven anissos i llaços i llibres i cordes de saltar, i jo no estava mai trista de no tenir mare. La tieta em feia trenes i deia, trobaràs un home i et voldrà molt i tu el voldràs molt a ell, i jo li demanava a la tieta com seria l'home. I vinga a abocar-me verí i verí dins de les venes innocents. I el pare, que deia que ja no es podria tornar a casar, perquè cap dona seria mai tan bonica com ho era la meva mare. Només tu, només jo, Sió, princesa. I vinga més verí dintre les venes. Caseta de nines.

Que t'ensenyarem a cosir, que t'ensenyarem a llegir en català d'amagades, que t'ensenyarem a cuinar i a treure la pols. I quina enfadada, la d'en Domènec, el primer dia que em va pujar a la granja i jo no havia dat mai de menjar a una vaca. Que el meu pare treballava a la fàbrica de galetes! No havia agafat mai una forca. No saps fer res!, cridava. Qui em manava a mi casar-me amb una noia de poble i no de muntanya?! Enfadat com unes tenalles. Però si tu ja ho sabies, que totes les coses de pagès jo les hauria d'aprendre. Qui em manava a mi?!, vociferava. I jo plora que plora, que érem casats de feia set dies i n'havíem passat sis a França.

La tieta Carme em va dir que no em preocupés i que aprenguéssim ràpid. Les estovalles blanques les va fer ella. Les va fer per a la boda del pare i la mare. I jo en vaig aprendre ràpid. De manar el bestiar i d'embrutar-me de fems les sabates. Perquè l'amor et fa aprendre les coses de pressa. I aleshores es van morir el pare i la tieta Carme la nit que jo em vaig posar de part de la Mia. D'una son dolça, es van morir. El braser va fumar i en va sortir una boira fina que no es veia, i ho va omplir tot i es va engolir l'aire, i com que dormien, se'ls va ficar endins com un verí i ja no es van despertar. I quan la Dolors de can Prim, la veïna, va enviar la seva neta Neus a buscar-los, no van obrir. I com que no responien, van tirar la porta a terra i allí els van trobar, cadascú al seu llitet, dormint com lirons. Que no sabien si dir-m'ho o no dir-m'ho fins que hagués parit. I pla en va ser, de llarg, el part de la Mia, que jo em pensava que no me la treien. I era ratolina, ratolineta, quan va néixer. I aleshores em van deixar tranquil·la un dia, com un fantasma, que alletava amb els ulls tancats i el somriure adormit i agafava la nena amb els bracets com de molla de pa sobre la panxa desinflada, i en Domènec que se'n feia creus, de tot plegat. I aleshores jo vaig dir, com pot ser, Domènec, que no hagi avisat el pare i la tieta? I la Dolors em va explicar que s'havien mort d'una mort molt dolça, i que ella els havia dit adeu de part meua. I com que encara estava atabalada del no dormir, i del tenir una criatura que era meua, nostra, en braços, em va semblar molt trist i no tan trist alhora. Com un intercanvi. Com una llei de vida. Que alguns se'n van per deixar lloc a d'altres que venen. I li vam posar Maria Carme, a la nena, com la tieta. I jo, que feia llit, no vaig poder anar a enterro, i vaig trigar mesos a tornar a baixar al poble, i aleshores, quan vaig baixar-hi, va

ser com si fes molts i molts anys que el pare i la tieta Carme eren morts, com la mare. I jo estava tan plena de les coses que em passaven, d'en Domènec quan deia que el nostre amor s'havia fet encara més gros, encara més fort, arran de la criatureta. Que havia pres forma, l'amor, deia. Que el nostre amor era un àngel. Un rossinyol. Tota plena de la màgia de la llet. Com una vaca. I de la boqueta oberta de la Mia, com una fruita sense dents que xucla, que xucla, i de la primavera que s'apropava a l'estiu, i que feia just un any que era una dona, una dona de debò, una dona casada amb tot el dret de dir-se dona. Una dona que tenia en braços un home, i ara també una criatura filleta de l'amor, com un angelet del cel. I a vegades ho penso, que em va fer poca recança que marxessin el pare i la tieta, com si fora l'hora, com si fora natural, pensava. Perquè em tocava a mi ser la sang i la saba de totes les coses. Perquè venia només l'alegria, per un camí molt ample i molt assolellat, amb arbres de troncs gruixuts a banda i banda.

Quan en Domènec em va conèixer, em deia que era bonica com una daina, com una gata, com una lleona de l'Àfrica. Em treia a ballar i em deia, no em mosseguis. I a l'hora de marxar em recitava poemes a cau d'orella. Poemes que parlaven d'una noia que era jo. Que parlaven de totes les flors i la gelosia. Poemes que construïen un altar on jo m'enfilava enjogassada i contenta i oberta com una flor. I ballava de bé, en Domènec. Ballava bé com tocava bé totes les coses que tocava. Que tenia bona mà per a les bèsties i bona mà per a les persones. Que jo m'hauria donat tota, si ell ho hagués demanat. Que a vegades no podia més, de tant guardar les mans sobre els genolls. De tant guardar la llengua dintre de la boca. De tan fort que em batejava el cor, de tota la por i totes les ganes de les seves mans. Que vam festejar els diumenges de vora tres anys. Un darrere l'altre. Menys els mesos que s'afaitava el cap. S'afaitava els cabells una vegada l'any. I se li veia tot el crani, tota la closca, encara que jo, mentre festejàvem, no l'hi vaig veure mai. Se'ls esquilava curts, com qui poda un arbre, deia, que en surten enfortits. Revitalitzats. A punt per fer branques noves i fruit. Perquè tenia uns cabells molt bonics, en Domènec. Daurats com el blat i les canyes. I molta por de perdre'ls. I aleshores, quan s'afaitava, es tancava dalt a Matavaques, que és el nom de casa seva, de casa nostra, prop de dos mesos, perquè ningú el veiés, fins que no tornés a tenir un dit i mig de cabells. I dos

mesos l'any, jo plora que plora cada diumenge. I la tieta Carme, que em deia, presumit, havies de buscar-te un pagès presumit? Perquè la tieta Carme volia un marit per a mi que fos de Ripoll, o de Vic, un comerciant, un farmacèutic o l'encarregat d'una fàbrica, com el pare. Però sempre tornava. Nou i arreglat i carregat de flors i de somriures i de poemes sobre la tristor de la soledat, i jo el perdonava. M'oblidava de tota la pena i tota la ràbia, i m'empassava la fel i les amargors com una medicina. Jo, que els dos últims mesos només havia fet que imaginar-me que no tornava, veure'l agafat a la cintura de qualsevol altra, estimbat darrere una vaca. Jo me'l mirava amb ulls de vidre que, de tan brillants, se'm trencaven. El repassava com si fos una gata que volgués menjar-se'l, tota plena i tota resplendent, i obria els llavis en un plany perquè estengués la mà més avall, perquè em clavés més fort contra el seu pit i m'arrabassessin amb més fermesa el delit aquells braços tan forts. I aleshores una tarda de passeig ho va dir, jo tenia vint-i-cinc anys i el cor se'm va trabocar com un remolc: «He pensat si et voldries casar amb mi».

Ja me n'adono, de les trampes que em fa la memòria. Dels paranys que em para el cap, que em pensa només les coses bones, que tria les pomes boniques de la safata, i llença, com peladures, com castanyes bordes, les coses dolentes, com si no haguessin sigut. I no sé jo què fa patir més: si pensar només els records bons i deixar fer a l'enyor, tan punxegut, i a la frisança aquesta que mai s'assedega, i que emborratxa l'ànima. O si banyar-me als rierols de pensament que em porten cap als records tristos, dolents i tèrbols, i m'ennueguen el cor i em deixen encara més òrfena de pensar que el meu home no era pas l'àngel que jo coronó. I que no m'estimava prou, com, de fet, no estima prou cap home. El meu cos estava tan a punt. Tan ple de por i alhora tan ple de frisança, tan ple d'amor que arraconava els temors, com si els temors fossin un grapat de rates penades. I com em va fer passar a mi a davant. No m'agafis, em deia. A l'hotelet de Ceret on vam anar de lluna de mel. Que no ho sàpiguen les dones de la recepció, que som acabats de casar, que pensaran coses. Que somriuran per sota el nas. A mi tant se me'n dona, que pensin coses! Et clavaré una bufa si no t'arrenques aquest somriure, deia. I vaig entrar a l'habitació jo primera, i vaig esperar tota una mitja hora, i aleshores va pujar ell, que havia anat al cafè, i em va

dir que per a l'amor ens esperàriem al vespre. I ens vam esperar asseguts. Jo volia parlar de coses, jo volia donar-nos la mà, jo volia passar junts la por i els nervis i l'emoció, i ell que fumava i que callava, estirat al llit, vestit, i amb un braç sobre la cara, que si jo m'estirava vora seu, s'aixecava. I aleshores es va fer de nit, que cap ànima viva no ha volgut mai tant que es fes de nit. I em va dir, despulla't, i vaig fer el que deia, i fica't al llit, i mentre jo em despullava i em ficava al llit, ell va entrar al lavabo i em vaig esperar una altra mitja hora. I llavors va venir, vestit. I va tancar el llum, i vaig sentir com es despullava i a les palpentes es va ficar al llit, i em va tocar a llocs que no m'havia tocat mai ningú. Em va tocar com qui es fica a casa d'altri, com si haguessin perdut tota la destresa, les seves mans, i feia un mal que no feia por, i a mi m'hauria agradat veure'l, veure-li la cara perquè no fos una ombra, la que m'arrabassava els pits, la que em separava les cames i se'm clavava a dintre. I jo tota com mantega, quan podia, quan no m'espantaven les seves mans a les fosques com urpes, els seus panteixos de bèstia, jo com mantega perquè a en Domènec li agradava la mantega.

No en parlàvem mai, de les nits, perquè les nits li feien vergonya. Com si volgués escapar-se'n i no pogués escapar-se'n. Per això li agradava tant, la Mia, perquè era un angelet que havia sortit del nostre fang. Però jo en vaig aprendre. Poc abans de quedar-me embarassada de la Mia vaig aprendre a perseguir les pessigolles. Vaig aprendre a col·locar-me de manera que el seu anar i venir em fregués allà on m'encenia. El meu cos és un bon cos. Un cos que aprèn de pressa. Un cos que s'acostuma de seguida i que en sap, de trobar camins. I en sabia, d'aprofitar les embranzides, de tancar els ulls i concentrar-se i atrapar el plaer així, com venia, petit i fluixet, com una mica d'aigua que s'escola per un foradet, i de batre'l i batre'l i fer-lo créixer, i ficar-lo dins del rec. I prou procurava jo de dur el plaer com un silenci. De serrar ben fort les dents quan m'esclatava dintre el pet de llop. D'afanyar-me a fer-lo créixer i fer-lo esclatar abans en Domènec no acabés. I si ja l'estimava abans, després del plaer, dins dels llençols, quan ell ja dormia, jo tota sola amb aquella escalfor entre les cames, amb aquell enterboliment de cap, amb aquell respirar tan tranquil, tan calent a la vora, encara l'estimava més. Que m'hi agafava com a un arbre, com una criatura s'agafa al pit d'una mare.

Vuit anys i no se'm cura. I no em fa resina aquesta mancança maleïda. Perquè jo em vaig casar amb l'home més guapo d'aquestes muntanyes. Els cabells més bonics de la vall de Camprodon es van casar amb els ullets més blaus. En Domènec tenia els cabells més fins que els de totes les dones. I quan em treia a ballar per festes de Camprodon, tots ens miraven. I quan festejàvem i baixava els diumenges a peu, gallard i segur de si mateix, amb aquelles cames, totes les ànimes de Camprodon m'envejaven. Que jo vaig voler tot això només perquè hi era ell. Aquesta casa i aquest fred i aquestes vaques i els sorolls que fan a la nit aquestes muntanyes. Verí enganyós és l'amor. Quan es va morir en Domènec em vaig quedar sola amb dues criatures i la casa i l'avi Ton. Amb tots aquests pesos a l'esquena que no em deixen morir. Que em fan quedar aquí. Aquesta casa pudenta impossible de fer neta. Aquest vell fred com un mort. El fantasma d'en Domènec. El record com una llosa, que no passa dia que no el pensi, dia que no el vegi, dia que no el rememori, que no el somii. I les criatures, que no entenen cap cosa, ni paren quietes, ni donen pau. Les criatures haurien de dur pau, haurien de ser un bàlsam, un consol, una recompensa.

Tornen que ja fosqueja. Els hi tinc dit, que els vull a casa abans no sigui fosc. Per a què collonses han de voler les maleïdes estovalles blanques? Per l'amor de Déu. Els engrapo a l'entrada, cada un per una orella, com si hagués caçat dos ratolins, i els arrossego entre esgarips fins davant de la calaixera. Com als cadells. Que no val la pena d'explicar-los res. Que els amorres a la destrossa i els tustes el morro. Perquè ho entenguin. Destrossa; cop. Destrossa; cop. Quan els deixo anar tots dos s'agafen l'orella amb una mà. L'Hilari sempre té por que li arrenqui les orelles. A vegades, de les estrebades, se li obren sota el lòbul. Jo li dic que no s'amoïni, que estan molt ben enganxades. Es miren la calaixera i no diuen res. Se m'encén la paciència com si fos palla.

—Us encetaré el cul que no podreu seure durant una setmana —els amenaço.

—Mama, no hem fet res —diu l'Hilari.

—On són les estovalles blanques? —pregunto.

Silenci.

—Ho preguntaré una última vegada —em cremen les aixelles i el clatell i el coll i les temples. Es miren la calaixera i callen. Com els culpables, com els lladres i els assassins.

—Se les han endut les dones d'aigua —fa l'Hilari, fluixet, amb un murmuri esquerdat i trist de gos mullat, de mixo apallissat. La Mia se'l mira amb els ulls ben oberts. De sorpresa, però també d'avís. Amb aquells ulls tan oberts li està dient coses. Li està dient que calli. Que no digui res més.

—Les dones d'aigua han entrat a casa, han obert la calaixera i han agafat les estovalles? —pregunto.

Muts.

—Hilari?

—Nosaltres els hem donat les estovalles —confessa. Tanca els ulls desesperat. Es mira les sabates, abatut.

La Mia li etziba:

—Calla.

La mà se m'escapa per fotre-li un mastegot, però m'aguanto i en comptes d'això pregunto entre dents:

—I on són ara les estovalles?

—Se les han quedades.

—Per què carai heu agafat les estovalles? —demano, i se me'n va la força amb la pregunta.

—Perquè volíem veure les dones d'aigua. —L'Hilari enfonsa el cap entre les espatlles. La Mia em mira com una pedra. El vell jau al banc. I se m'acaba la paciència.

—Mentiders, més que mentiders! —exclamo.

I els tusto. Els agafo pels canells i me'ls estiro a la falda i els tusto i els tusto i l'Hilari plora i la Mia serra les dents. I els tusto més fort, cega de la ràbia i de la pena, per les estovalles, i per les mentides, i per la irreverència, i pel lloc on han anat a parar totes les coses.

Llavors els dic que s'ha acabat baixar al riu, i s'ha acabat córrer tot el dia darrere el fill dels gegants. S'ha acabat tot fins que no apareguin les estovalles.

—M'heu entès? —pregunto. I no contesten—. M'heu entès?! —repeteixo.

—Sí, mama.

Els envio a dormir sense sopar, i ploro.

El plor comença com un animal petit. Com un sol núvol, com una boira fina al pit. Comença com un mal diminut, com una inflor lenta. Com un malestar, com un osset travessat sota el coll, com un seguit de pedres a l'estèrnum. I creix, a poc a poc. Els ulls se'm fan calents i humits, i la font raja i les olles bullen i vessen, i ja no hi ha aturador. L'aigua s'escapa sota tanta pedra, i tanta boira. I les estovalles atien la plorera com un vano, com un bufador, bufa que bufa. Les estovalles. I la mentida. I la Mia dient, Hilari, calla. I la meva mà tustant-los i tustant-los. I la soledat. I el vell. I l'amor ressec que no és enlloc. I ploro de la ràbia del vell que no és mon pare, que jo no en tinc, ni de pare ni de mare, i ploro dels nens mentiders que són fills meus, dels nens que haurien de ser un bàlsam, una font dolceta, uns bons nens que cuidessin i estimessin la seva mare.

LES TROMPETES

El barret d'una és el barret de totes. La carn d'una és la carn de totes. La memòria d'una és la memòria de totes. La foscor. Sí, la foscor. Com una abraçada. Deliciosa. Protectora. Acollidora. Com una caiguda. Incipient. La terra. Com una manta, com una mare. Negra. Humida. Som totes mares, aquí. Som totes germanes. Tietes. Cosines. I aleshores ve la pluja. Recordem la pluja. La recordem sobre la pell, sobre el barret fosc de les que la rebien. Mmmmm, li deien. Mmmmmm, i se la bevien. Abans. Mmmmmmm, dèiem, mmmmm, la pluja. I ens la bevíem. Ens la bevíem amb les trompetes elàstiques que teníem llavors. Ens la bevem amb les trompetes negres d'ara. Ens la beurem amb les boques fermes, fosques, obertes, que tindrem després. La pluja fa tic, tic, tic. La terra se l'empassa. La pluja fa tic, tic, tic. Nosaltres ens l'empassem. La pluja ve de llocs i sap coses. S'hi està bé, aquí sota. S'hi està bé, en aquest bosc. En aquest tros de terra. En aquest tros de món. La pluja ens desperta, d'un despertar fresc i renovat. La pluja ens fa grans, ens fa créixer. Germanes! Amigues! Mares! Jo, que soc totes vosaltres. Bon dia. Bon viatge. Benvingudes. Ben tornades. I llavors sortim. Sortim. Sortim com hem sortit tantes vegades. Ara. Ara. A poc a poc. A poc a poc, si tenim en compte el forat petit, suau, delicat, fosc, que li fem a la terra negra, a la molsa verda. El nostre capciró primerenc. Diminut. A poc a poc, si tenim en compte el deambular del bosc, els milions de milions de pluges que ens han caigut a sobre, els milions de despertars, de caparrons, de matins, de llums, de bèsties, de dies. Benvingudes. I recordem el bosc. El nostre bosc. I recordem la llum. La nostra llum. I recordem els arbres. Nostres, cadascun. I recordem l'aire, i les fulles, i les formigues. Perquè aquí hem sigut sempre i aquí serem sempre.

Perquè no hi ha principi ni final. Perquè el peu d'una és el peu de totes. El barret d'una és el barret de totes. Les espores d'una són les espores de totes. La història d'una és la història de totes. Perquè el bosc és d'aquelles que no es poden morir. Que no es volen morir. Que no es moriran perquè tot ho saben. Perquè tot ho transmeten. Tot el que s'ha de saber. Tot el que s'ha de transmetre. Tot el que és. Llabor compartida. L'eternitat, cosa lleugera. Cosa diària, cosa petita.

Va venir el senglar, la boca fosca, les dents molles, l'aire calent, la llengua grossa. Va venir el senglar i ens va arrencar. Va venir l'home i ens va arrencar. Va venir el llamp i va matar l'home. Van venir les dones i ens van collir. Van venir les dones i ens van cuinar. Van venir els nens. Van venir els conills. I els cabirols. Van venir més homes i duien cistells. Van venir homes i dones i duien bosses, duien navalles. No hi ha pena si no hi ha mort. No hi ha dolor si el dolor és compartit. No hi ha dolor si el dolor és memòria i saber i vida. No hi ha dolor si ets un bolet! Van caure pluges i ens vam fer grosses. Van marxar les pluges i va venir la set. Amagadetes, amagadetes, esperant la nit fresca. Van venir els dies secs i vam desaparèixer. Va venir la nit fresca i ens vam esperar més. Va venir la nit humida, va venir el dia humit, i vam créixer. Plenes. Plenes de totes les coses. Plenes del saber i del coneixement i de les espores. Les espores volen com marietes. Les espores són filles i mares i germanes, tot alhora. Cada espora com una caiguda. Com una mare. Com una llavor. Com una marieta. Espores que heu conegut tots els homes i tots els llamps i tots els senglars i les olles i els cistells i els conills. Les espores dormen sota la terra fosca, humida. Guarden a dintre tots els despertars. Totes les dents de senglar. Totes les mans de dona. Guarden a dintre els barrets i la carn i la memòria. Adormides, cargolades, sota la foscor, buscant l'abraçada. Fent camins i fent vida i fent fongs i records. La foscor. Sí, la foscor com una abraçada. Deliciosa, terrosa, protectora, acollidora, incipient. I la pluja. Com una font. Recordem la pluja. La recordem al fons del començament, en la foscor del principi. La recordem sobre el barret fosc de les que la rebien. Abans. Mmmmm, li deien. Mmmmmm, i se la bevien. Després. La pluja freda. Mmmmmmm, dèiem, mmmmm. La pluja tèbia. La pluja que és petita i la que és grossa.

II

L'AGUTZIL

Els dic adeu amb la mà. D'aquí res, la Cristina apareixerà amb una granada. Amb la primera granada. Els dic adeu amb la mà alçada. Creuen el matí com si fos un camp. Els reconec de lluny perquè els he vist créixer apareixent i desapareixent entre les feixes. L'Hilari, allargassat com una canya, amb els cabells llargs, de palla groga. Com son pare. En Jaume, fill dels gegants, tot espatlles, el cap petit i rodó i fosc. Als veïns, als homes, als pagesos, se'ls saluda amb un cop de cap sec, seriós, respectable. Però a ells dos els faig adeu amb la mà com es diu adeu als nens, amb alegria i vehemència, amb el braç aixecat i en moviment, com si fos dalt d'un vaixell o davant d'un autobús. Adeu, adeu! Els dic adeu amb entusiasme, com als nens, perquè encara són nens, hòstia. Abans, a la meva època, als vint-i-pocs, als vint-i-tres, vint-i-quatre anys, nosaltres ja érem homes. Però ara, ara no puja així, el jovent. Somriuen. Aixequen les escopetes. Els cabells al vent. Les jaquetes marrons, verdes. Van sense la Mia i sense la gossa. Penso, on deu ser la Mia? Les esquenes rectes. Els peus dins de les botes. Adeu, adeu! Els dic adeu amb la mà i es fiquen dins del matí per no sortir-ne mai més.

L'Hilari és parlador que tot ho ompliria de paraules. Parla que fins a les cebes els creixen orelles i les bèsties se li escapen de tan cansades de sentir-lo clacar. Però té bon cor, i això ningú no pot negar-ho. Que fins en Rei, que és un veí, i mira que n'és, de corcat d'ànima, que pla en podria dir coses dolentes, de l'Hilari, com de qualsevol altre. Que té ploma i que perd oli, tot el dia amb el gegant aquest. Ves a saber què en podria dir, del xerroteig del noi, i de les seves amistats. En comptes d'això, li dona cabassos i cabassos de mongetes. Que ja els he vist jo, que l'Hilari fa preguntes i en Rei respon

com si la mala bava no li fos saba. Però bon cor en tenen tots tres. La Mia i en Jaume, també. Però la Mia i en Jaume són d'una pasta més callada, més ficada cap endintre, més assossegada, i per això s'han trobat i es fan bona companyia. Fan una mica de gràcia i d'escalfor, tots dos tan tímids i esquerps i que s'estimen i es busquen com dos gats d'una mateixa gatonada. I l'Hilari que els ronda com el cridaner i l'escarransit de la gatinada. Jo no sé per què me'ls miro tant, els fills dels altres, si en tinc dues de meves, de nenes. Però bé, són de bon cor, i bons veïns i de bon fer, aquesta canalla de la Sió de Matavaques, i en Jaume dels gegants, vingui d'on vingui, i siguin com siguin els seus pares, a mi sempre em saluda i sempre m'és educat i que digue'm amb qui vas i *te diré quién eres*. Que la Sió és una mare coratge i els seus fills són un tros de pa.

Matavaques, casa de la Sió i de la Mia i l'Hilari —en Domènec i el vell Ton ja en fa d'anys que són morts—, és just a sota de casa nostra. A l'hivern, entre les branques pelades dels arbres, pots endevinar Matavaques, i les corts i l'hort. El vell Ton de Matavaques es va morir en silenci com una espelma, d'un refredat a una bronquitis, d'una bronquitis a una pulmonia, quietet i sense dir res i adeusiau. En Domènec se li va morir a la pobra Sió de sobte. Tan bon punt nascut l'Hilari, li va caure un llamp al cap.

Sota Matavaques hi ha can Grill, que cau a trossos. Ara diuen que els amos, que fa anys que no hi viuen, la volen restaurar i la llogaran. Ves a saber. És trist que s'abandonin les cases, aquí dalt. En Rei viu per sobre nostre. I sobre d'en Rei ja hi ha el poble. Tots estrets i els uns enganxats als altres, els homes i les dones que viuen als pobles. Els uns sobre els altres, tots vinga a discutir i a barallar-se per aquesta pedra de terra i aquella altra, per aquesta burriqueria o aquella altra. Jo no ho entenc, com la gent pot viure tota amuntegada.

Més amunt encara, fora vila, tan amunt que no se'ls compta ni del poble ni d'enlloc, viuen en Jaume dels gegants i son pare, vidu de no fa gaire, que baixa al poble un cop a l'any i encara gràcies. Esquerp i sorrut com un gat salvatge, igual d'esquerp i sorrut que la seva dona, que Déu els cria i *ellos se juntan*. En Jaume i son pare fan una gambada i gairebé són a França.

A vegades m'imagino les cases com estrelles d'una constel·lació. Els pobles com la llet de la Via Làctia. I quan una casa es deixa caure a trossos

és com si s'apagués un puntet del firmament. Pel volt de la carretera fem una bona cua de l'Ossa Major, tots nosaltres. Can Grill a baix de tot, Matavaques tot seguit i can Prim, que és casa nostra, on vivim jo i la Neus i la canalla, i després, més amunt, can Rei, tan a tocar del poble que gairebé no el compto ni a la constel·lació, i llavors el poble, que fa una bona lluminària en la fosca.

Quan era jove a mi em deien en Prim, perquè em vaig casar amb la Neus, quina dona, la Neus!, que era la pubilla de can Prim. Després vam plegar les bèsties i em vaig posar a treballar per a l'ajuntament, i ara tots em diuen l'agutzil. I ja m'està bé, perquè d'Agustí a agutzil no hi ha gaire, i perquè, amb la panxa, allò de Prim semblava un acudit. I en canvi té un aire com de senyoriu, això d'agutzil, de feina important. I a mi m'agrada, la meva feina. Que és una feina que no fa patir. Que és cada dia la mateixa. No té a veure amb les pluges ni amb les sequeres ni amb les bèsties mortes ni les malalties ni les diarrees. La meva feina d'agutzil consisteix a arreglar tot el que toqui a l'ajuntament i als espais municipals i a les carreteres de tots, arrencar i tallar aquells arbres morts d'allà, netejar marges, mantenir els camins i tenir-ho tot net i endreçat, i jo rai, que soc manetes, soc *el hombre para todo*, jo, i m'agrada desenvolupar idees i provar coses. La millor part de la meva feina és la dels camins. Tenir els camins arreglats, els marges a ratlla, els arbres podats, l'asfalt sencer, els senyals drets, els caminois de terra ben engravats...

La Neus treballa a la fruiteria, a baix a Camprodon, i a casa tenim les millors mandarines i les millors taronges, i a l'estiu, els millors melons, i les millors cireres i les millors nespres al seu temps, i uns préssecs d'aigua que ploraries. I tenim dues nanes, la Cristina i la Carla. Les més guapes i llestes de totes.

I, segurament ara, sona el tret. I el soroll s'escampa entremig de les capçades dels arbres. Segurament ara és quan sona i tot seguit se l'empassa la muntanya. La muntanya, amb totes les seves capes de fulles caigudes i de terra humida i de soques, i capçades i pedres, i amb tots els ocells amb la boca oberta, i totes les bèsties famolenques. I a les meves orelles no hi arriba res de res. Ni el so petit, ràpid, rodó i suau que fan els trets dels caçadors a muntanya. Ni la sensació estremidora dels mals auguris. Ni

quatre pèls eriçats a l'esquena. Ni el pressentiment tèrbol d'alguna cosa dolenta. Segurament el desapareix ara, el tret. I sona ara, tot d'una. Però no n'arriba res de res, com si el tapessin els arbres, de la vergonya.

Casa nostra i casa d'en Rei i fins i tot can Grill miren a la vall, Matavaques no, que queda una mica més arrecerada. El poble, enfilat a mitja carena, que és un poble ple de pugues i baixes, també mira avall, i fins l'església mira enllà a les muntanyes de l'altra vora i al cel ample. El poble és un bon poble, cada vegada més despoblat, que aquí dalt n'havíem arribat a ser nou-cents en altres èpoques i ara en som pels volts de dos-cents. Però bé, més tranquils. Molts deixen la muntanya i baixen a ciutat i a altres bandes, i llavors es compren cases buides aquí dalt per anar a esquiar. O les deixen caure. Però és un bon poble. Amb els seus estira-i-arronses i amb les seves renyines i les seves males digestions. Res que no passi a altres pobles. Que l'alcalde és un bon home, encara que sigui d'aquests que volen fer content a tothom i digui sempre que sí i, a l'hora de la veritat, res de res. Però la gent també és ben envejosa, i no plou mai al gust de tothom. I si no la prenen amb un, la prendran amb algú altre.

A mi el que m'agrada més del poble són les coses que fem tots junts. Que fins pugem a plaça els de les cases escampades i per una estona sembla que tothom se sigui amic. Nosaltres no tenim festa major d'estiu. La festa major és a l'octubre, i mengem castanyes. I al Nadal fem cantades de nadalles, i els tres Reis de l'Orient. El rei ros, un servidor. I també la festa de la primavera, i el concurs de cuina, que sempre guanyen els mateixos, i ja no ve de gust ni presentar-s'hi, però amb la Neus ens hi presentem igualment. I alguns anys tenim sort i es fa cantada d'havaneres. A l'estiu. A mi m'agraden molt, les havaneres. I ja fa riure que m'agradin tant, quan el mar, a mi, no em fa ni gràcia ni pena. A mi que no em treguin de les meves muntanyes. Ni la terra plana ni cap cosa. La platja, no gràcies. Però les havaneres, mira, les havaneres m'encanten. Aquests homes que canten de llocs i paisatges, de penes i dones i enyorança, em parlen directament a l'ànima. Tota l'esquena eriçada, i tot el cap ple de les imatges del mar i els vaixells i les terres llunyanes i, al port, les estimades. Aquest mar de les cançons sí que m'agrada. Que entono: «T'estimo, amor meu, com t'estimo. T'estimo més que el blau de la mar, com el cel gris estima les gavines, com

l'aigua, la llibertat!». I recordo les lletres, i les que no recordo, me les invento. I canto quan arreglo camins i no em sent ningú, o si un diaestic romàntic i vull fer riure la Neus, també n'hi canto, i ella de broma em diu llop de mar.

Una vegada la Neus em va portar a Calella a sentir havaneres, a beure rom cremat i a menjar sardines a la brasa. Va ser l'única vegada que em va agradar anar a la platja. Encara que m'hi vaig sentir ben fora de lloc, allà, entre tots aquells homes i dones de mar, que tots es coneixien. Nosaltres érem ben forasters, peixos fora de l'aigua. Em va agradar, però em va fer una mica d'enyorança de tornar cap a muntanya, que és casa nostra, i al nostre poble, i a la nostra cantada d'havaneres. Que també són fetes de duresa, aquelles gents marineres, però d'un altre tipus de duresa.

I qui sap si, de fet, el tret sona ara, i jo pensant en havaneres, i jo cantant sobre amors de mariners i sobre aigua salada. Sona, com les coses dolentes que passen al món, que si no li passen a sobre, a un, és com si no foren passades. Criatures. Que sou dues criatures. Que l'arma s'ha de dur amb el fiador posat. Càgum Déu. Que la vida, i el món i la història i tot el que passa, n'és plena, de coses dolentes que han ocorregut quan no tocava, on no tocava, i mentre ningú les aturava.

El meu pare deia que ell els va sentir, els trets de quan van afusellar els soldats a la muntanya. El meu pare els va sentir, i jo avui no sento res. Però va callar, per la por. Per la por que li haguessin matat el germà. I no li va servir de res.

Era un vailet, el meu pare, quan va passar per casa un grup de soldats republicans de retirada. Duien un grapat de soldats nacionals presos. Van picar a la porta i els van obrir. I si en van arribar a agafar, de fuets i de formatge i de cansalada. Aleshores, van dir-li a l'hereu, que era el germà gran del meu pare, que els acompanyés i els ensenyés el camí de França. I l'hereu els va etzibar: «Ara em fareu tornar a posar les espartenyas?». I li van fer tornar a posar les espartenyas, i quan se les va haver cordades, un soldat li va dir: «Serà l'última vegada que te les poses». Els va ensenyar el camí, i ja no va tornar. El meu pare va sentir els trets de com afusellaven els soldats presos i el seu germà. Què n'haurien fet, d'una colla de soldats de

l'altre bàndol, un cop a França? Era l'última oportunitat que tenien de venjar-se, de matar, de vessar sang enemiga.

Aleshores, tres dies després, contava el meu pare, van passar els tiradors d'Ifni. Tota la família estava amagada i quieta com ratolins. Però el meu pare tenia una germana que es deia Teresa, i tots li deien Treseta perquè no hi era sencera. Quan van picar a la porta els moros, enfadada com estava que els altres soldats li haguessin matat el germà gran, va agafar una olla de sopa bullent que tenien al foc, es va enfilars a la finestra de dalt i els la va llançar per sobre. I els soldats van esbotzar la porta i li van tallar el coll amb una baioneta. Era un home ben enfadat, mon pare.

I aleshores, la Cristina m'entra a casa amb una granada a la mà.

—Pare, mira que he trobat —diu.

És la meva filla gran i té catorze anys.

—Què carai! On ho has trobat, això?

—Al riu.

—I què hi feies al riu?

—Tirar pedres.

Tirar pedres després de l'escola. Sapastre.

—Traquem-ho de casa ara mateix —li dic.

—No explota.

—Com ho saps, que no explota?

—Perquè he buidat lo de dintre i no té tap.

—Però com és que em portes una granada a casa?! —exclamo jo.

Sortim. La deixem a terra al mig de l'era. Com em dus una granada a casa, beneita? Si aquestes muntanyes en són infestades, de trossos de fusells i de bales i de granades. A quants metres arriba l'explosió d'una granada? Cinc, sis, set? Ens apartem.

—No em duguis mai més res així! —li dic. Sense veure a venir les caixes i caixes de granades, i pistoles, i fusells, i bales, i morters i fins a trossos de metralladora que en els anys que venen em guardarà per tot arreu.

—Papa, no passa res.

La mare que et va matricular, càgum Déu.

Els pagesos se n'han trobat sempre, d'armament i coses que els soldats de la retirada van deixar enrere. I saps què en fan els pagesos, que són els savis d'aquestes contrades? Saps què feia el teu avi i què feia jo mateix si trobàvem una cosa d'aquestes? Mirar cap a una altra banda. I si era al mig, cobrir-la amb una pedra. Fotre-la en qualsevol forat d'un mur de terra. Trabocar-la en una margera més fonda encara. I vinga. Que no voldries que t'ho trobessin a casa. I com menys tractes amb la Guàrdia Civil, millor. Hòstia santa, mossa.

—Què fem, papa? —pregunta. Plantats al mig de l'era mentre cau la tarda, amb la granada a terra, com una ofrena.

—Pensar —contesto. I quan ja he pensat prou, dic—: La duré a la Guàrdia Civil.

—Jo també.

—No.

—L'he trobada jo, i la vull dur a la Guàrdia Civil —exclama, amb una convicció tan adulta que li pregunto, a una nena de catorze anys:

—Estàs segura que no explota?

—Està buida. És una closca de ferro.

—No la toquis. —Càgum Déu.

M'acosto a la bomba de mà a poc a poc i amb l'espina humida.

—No passa res, papa.

La llum és cada vegada més freda. Ja deu fer estona que ha sonat el tret, i que l'Hilari és mort, i que en Jaume el carrega a l'esquena.

Agafa la granada.

Torna a dir:

—No passa res.

Satanàs. Granada en mà, tiro camí avall, a peu, em desvio a l'esquerra, el marge es redreça i hem d'esquivar els esbarzers. Em segueix. Obro el pastor elèctric. Quina cosa més moderna, això del pastor elèctric. Moderna però pensada per a la muntanya. El camí és ple de merda de vaca, de pedres amples i cantelludes, amb una caiguda d'arbres estimbats a la dreta.

—Què fem? —pregunta.

No contesto.

Travessem la riera, petita i pedregosa, i el camp s'obre tot ample davant nostre. Els senglars i els talps han remenat la terra. L'herba és alta. El sol no arriba aquí sota i la llum és ben blava. Al final d'aquest camp hi ha el riu. Baixa pel fons de la vall, i sona fort. La muntanya es torna a enfilelar després del riu.

—Queda't aquí —li dic.

Avanço quinze metres.

Aixeco el braç i llanço la granada. Lluny. Al mig del camp, que és verd i blau i gris. Travessa l'aire tota rodona i rovellada. I cau a terra, talment una pedra grossa. Sense fer soroll, de tan tou com és el llit que l'ajaça. Res. Silenci. Els ocells segueixen amb les seves coses. El riu llisca, concentrat.

La mossa diu:

—Veus?

Es posa a córrer com un gos a qui li han llançat una pedra, sense apartar la vista del lloc exacte on l'ha vist caure. La troba de seguida. Em sento beneït. I és clar que no ha explotat. Però no podia pas pujar al cotxe, amb una granada i la meva filla gran, sense haver-ho comprovat.

Enfilem el camí cap a casa. En algun moment pregunta:

—Se la quedaran?

No li contesto. La Neus encara no ha arribat. Pugem al cotxe que el sol ja s'ha amagat. D'aquí res en Rei trobarà en Jaume tot ensangonat carregant el cos mort de l'Hilari. El nostre cotxe llisca carretera avall. Me'ls sé com una cançó, els revolts d'aquesta carretera. Quan arribem a Camprodon, la nit encara no és negra, que és blau fosca. Entrem a la caserna que acaben de rebre l'avís. En Rei ha trucat dient que hi ha hagut un accident de caça dalt la muntanya. Que en Jaume de cals gegants ha disparat a l'Hilari de Matavaques, l'Hilari de la Sió. L'Hilari fa hores que és mort. Ha sigut ràpid. En Jaume l'ha baixat en braços des de dalt de la muntanya.

Estan tots drets, els guàrdies civils, quan entrem. Un grup de cinc o sis surten i agafen els cotxes. Sempre està quieta, parada, tranquil·la, com mig adormida i mig abandonada, aquesta caserna. Amb la bandera onejant, estranya, com si hagués estat cosida en una altra banda. Les parets tristes, llises, les tanques de ciment i filferro d'arç per mantenir totes les coses fora, les finestres petites, com uns ulls molt desgraciats.

—¿Qué quieren? —ens diu un agent. Duu bigoti i té cara d’haver fumat molt, d’haver dut una infància i una joventut lluny d’aquestes muntanyes.

—Hemos encontrado esto —li dic, i li ensenyo la peça.

—Ah, esto —em diu, i m’ho agafa—. Esto no es nada.

—¿Puedo quedármela? —salta la Cristina.

—Niña, guárdala, tírala...

—¿Qué ha pasado? —pregunto jo, i assenyalo amb la mà el moviment general.

—Nada, un accidente —em diu. I ni un pèl eriçat. Ni una intuïció petita. Ni una mica d’engruna de por. Cap cosa. *Un accidente*. Com si els *accidentes* passessin lluny. A altres bandes. A gent que un no coneix. Com si no hagués de ser mai avui, el dia d’un accident. *Nada. Nada. Un accidente*. Fa pudor de vell. De colònia rànica. De tabac. De tancat. L’home, amb les vores de la boca caigudes i blanques, com els bigotis d’un silur, torna a fer, *esto no es nada, claro, chavala, puedes quedártela*.

Quan sortim, la Cristina diu:

—Pare, necesito un detector de metalls.

—Per què necessites un detector de metalls, tu? —pregunto jo.

—Per buscar armes de la guerra.

—Vas arreglada.

EL PRIMER CABIROL

S'hi estava molt calent, i molt fosc, i molt apinyadet, a dintre. El meu germà i les seves potes llargues, jo i les meves potes llargues, cargoladets com els cucs sota les pedres. I totes les coses que fan sorolls, i totes les coses que tenen olors i gustos, i totes les coses que no sabíem, i totes les coses que no coneixíem i que no ens imaginàvem, trotaven i saltaven i es movien fora de la panxa de la nostra mare. Fins que van començar els sorolls. Els crits de la mare, els lladrucs, roncs i alhora aguts. Un darrere l'altre. Un darrere l'altre, que volien dir que passava alguna cosa. Que volien dir que era l'hora. La foscor ja no ens hi volia. La panxa com un cau de la nostra mare ja no ens hi volia. Primer el meu germà i després jo. Primer les potes, després el cos. A dintre no estàvem molls. A dintre estàvem foscos i calents. A fora estàvem molls. I els ulls no en sabien, de mirar, perquè no havien mirat mai res. Tot era fosc a dintre i no sabien que servien per mirar. Tancadets i descansant. A fora estàvem molls, i l'aire ens ho deia, que estàvem molls. Esteu molls, esteu molls, ens deia. I feia un fred com un desemparament. I la mare venia amb una llengua que era calenta com els records. Amb una llengua que netejava la por i la sang. Amb un morro suau i contundent que ens deia, cap aquí, cap aquí. Cap amunt, cap amunt. Cap allà. Però les cames no en sabien, de caminar, no en sabien, de moure's, ara que de cop i volta tenien tot el tros que volguessin per estirar-se. Ara que tenien el sentit d'aixecar-te tot sencer i dur-te a llocs. Perquè hi havia llocs, a fora de la panxa. Hi havia llocs. El meu germà es va posar dret. I hi havia herbes, també. Herbes primes. Herbes que et tocaven el nas, herbes que et tocaven els ulls i la panxa. Jo em vaig posar dret. Hi havia cel. Que era clar i era fosc. Hi havia nit, que és com dins la panxa però amb aire

i sense el meu germà. Hi havia pedres. Hi havia llet. Hi havia caca. Hi havia el sol, que és clar i dolorós. Hi havia totes les coses. Les que fan olors. I les que fan sorolls. Les que fan por i les que fan benestar.

I aleshores la mare ens va separar, a mi i al meu germà. I ens va amagar. Amagat se senten tots els sorolls. A mi m'agraden i m'espanten, els sorolls. Jo em quedo quiet. Em quedo quiet i amagat quan el sol és al mig del cel. Però quan la llum és fresca, provo les cames. Quan ve la mare, i el sol ja marxa o el sol encara no ha sortit, m'ensenya les coses que no es veuen des de l'amagatall, i amb el morro em diu, cap aquí, cap aquí, aixeca't, aixeca't, amunt, i provo les cames cap a llocs encara més lluny. M'ensenya l'aigua que baixa, l'aigua que es beu com la llet però freda. M'ensenya els arbustos deliciosos i els brots tendres i les baies petites i bones. M'ensenya les soques dels arbres i l'olor de la caca i l'olor del pipí i l'olor dels altres cabirols i em diu que corri, que corri molt, que si em ve la por, que corri, que si sento sons, que corri. Que jo soc petit i bonic però que no totes les coses d'aquest bosc són bones. Quines coses no són bones? Pregunto jo. Moltes coses. Altres cabirols? Si sents un so que no t'agrada. Si sents una olor que no t'agrada. Tu corre, corre, que aquestes cametes són per córrer molt. I llavors em torna a l'amagatall. Quiet, quiet, diu. I jo sento el soroll de les abelles, que busquen flors. I sento el soroll dels animals petits que viuen sota terra. El soroll dels ocells que canten. El soroll que fa l'aigua quan cau del cel. El soroll de la mare quan ve. El soroll de xuclar la llet. I aleshores, de cop, sento el soroll que fa més por de tots. El soroll més dolent, i més estrident. El soroll de les passes, massa fortes. El soroll dels crits, com esgarips. El soroll que no ve del bosc sinó d'un lloc que no conec, d'un lloc que no sé.

La fressa d'aquelles bèsties s'apropava i jo sentia com venien, com s'acostaven, com em descobrien. Em van trobar al lloc on m'havia amagat la mare. I van cridar. I en van venir més. No eren com res que jo hagués vist abans. No eren cabirols com la mare, ni com el meu germà, ni com jo. Ni eren abelles, ni eren ocells, ni conills, ni teixons, ni aranyes, ni ratolins. I aleshores em van agafar amb les seves potes, que eren pelades i tenien moltes branques. Jo volia que vingués la meva mare. Jo volia llet. Jo volia que marxessin i volia sentir les olors i els sorolls. Però em van aixecar

enlaire. Amunt, fora del meu amagatall. I jo tenia por. La mare havia dit, tu corre, tu corre. Però jo no podia córrer, i ells se m'enduïen. Se'm van endur molt de tros, bosc enllà, tan lluny com jo no havia anat mai, tan lluny que si em deixaven a terra, no sabia tornar. Se'm van endur i jo estava molt cansat. I jo estava molt lluny. I jo no havia corregut i ara em tenien aquells que esgaripen.

Em van posar dins d'un lloc com un ronc. Com un ventre de mare terrible, que en comptes de fer-te néixer et fes morir. Hi feia una olor dolorosa, una olor fastigosa, una olor mal feta, allí dins. I jo vaig tancar els ulls perquè no volia veure res. Ni volia aprendre res d'aquell lloc lleig sense bosc. Sense arbres. Sense fulles. Sense herbes, ni matolls tendres, ni baies. I van dur aigua, però la seva aigua feia pudor. I jo tenia por i em vaig arraulir i vaig pensar que havia de marxar. Perquè arraulidet, sense amagatall i sense mare, vaig veure clar que em moriria. I vaig dormir amb el son lleuger dels que es moriran, i van tornar els que criden i et toquen encara que tu no vulguis que et toquin. Sempre tornaven. I duïen més coses que feien pudor. Feien pudor de caca, feien pudor de mort, feien pudor i més pudor. I jo tenia molta gana. I molta pena. Jo no mirava res perquè no volia veure res, però notava les seves urpes agafant-me, i aleshores de cop vaig obrir els ulls, i vaig veure arbres allà lluny. Aquesta vegada vaig córrer i córrer, córrer i córrer, i sentia els crits i els cops i els sorolls, però jo era més ràpid que els crits i que les potes dels crits, i vaig córrer i córrer cap als arbres, perquè després dels arbres venien més arbres, i després dels arbres, més arbres, i després el bosc.

Quan vaig ser dins del bosc, lluny dels que se t'emporten i esgaripen, em vaig omplir la boca de brots frescos i aigua viva, i em vaig omplir el nas de totes les olors, i els ulls de totes les coses boniques, i vaig trobar un lloc arraulidet per ficar-m'hi i dormir, i pensar en la meva mare i el meu germà. La meva mare i el meu germà, que ja no retrobaria perquè era massa lluny i no sabia tornar al meu amagatall de quan vaig néixer i la mare em va amagar. Havia sigut bonic que la meva mare fos la meva mare. I que el meu germà fos el meu germà. Però jo ja no necessitava una mare, ni me'n recordava gaire del meu germà. Ni me'n recordaria aviat de la mare. Perquè els cabirols només necessiten mare quan neixen, i són petits i han

d'aprendre. I només tenen germans quan són dins de la mateixa panxa i beuen la mateixa llet. Però jo ja no bec llet.

Vaig pensar que buscaria un grup de cabirols que no fossin ni mares ni germans de ningú. Buscaria una femella i ens aparellaríem. El bosc seria casa meva. Ple de coses bones i de coses comestibles i de coses protectores i de coses boniques. I buscaria altres cabirols per tenir una mica menys de por. Perquè la por se m'havia ficat dins com una malaltia. Tot m'espantava i jo sempre corria. Corria i corria i corria i la por no s'acabava mai. I canviava de cau i dormia amb el son intranquil dels que tenen por de morir-se. Però no vaig tornar a veure animals pelats que criden i tenen potes com branques fins al cap de moltes, moltes matinades, i moltes vesprades, quan ja havia conegut femelles, quan havia lluitat amb mascles que havien rascat els meus arbres, i havia defensat el tros de bosc que era meu, i havia viscut amb cabirols, i havia vist cabirols petits, i els arbres s'havien pelat i el fred havia crescut i el menjar s'havia amagat i endurit i fet difícil de mastegar, i l'aigua s'havia refredat i tornat blanca i dura a les vores del riu. Estava sol, un matí, i menjava herba fresca i tendra que tornava a ser deliciosa, i no volia cap mascle a prop, volia només una femella, als mascles els volia lluny, lluny, lluny, que si feia falta, els mataria. I l'aire duia l'olor de la matinada, que és una olor sense gust, com l'aigua, tan bona que no saps explicar-la, i duia el soroll de les branques dalt dels arbres i dels ocells contents i cantadors. I de sobte el vent es va girar, com un coll, i llavors la vaig sentir, l'olor pudenta, la pudor terrible de bèstia pelada clavada al fons de tot de la meva por. I els sons que feien. Però aquesta vegada no cridaven, aquests no cridaven. I els seus xiuxiuejos encara em van fer més angúnia. Vaig aixecar el cap, i vaig posar tota l'esquena recta, eriçada, a punt. Volia saber on eren i saber cap on havia de córrer, córrer per sempre i no parar de córrer mai. Córrer com em va dir que corregués la meva mare quan vaig néixer. I aleshores vinga!, vaig engegar, com els núvols, més ràpid!, com les llebres, més ràpid!, el bosc es movia sobre meu, sota meu, el terra trotava, els arbres s'apartaven de tan de pressa com m'apropava. I llavors el vaig sentir. El soroll. Bang. L'esclafit més terrible que he sentit mai, més eixordador, més esquinçador. Com si, després d'aquell espetec, s'haguessin de morir totes les coses. Com si no hagués de créixer mai més cap brot, ni

cantar cap ocell, ni mullar cap aigua, ni sortir cap sol. Un soroll com un mal. I vaig pensar que em moriria, d'aquell so. Em moriria amb totes les coses que es moririen després del soroll. Em moriria jo, perquè el so m'havia triat. Adeu, bosc. Adeu, matinades. Adeu, ocells. Adeu, sol. Adeu, cabirol que soc jo. Adeu, cabirols que són els altres.

Però no em vaig morir i les cames em van seguir corrent, i corrent i corrent i corrent i corrent i corrent i corrent i corrent.

L'ESCENA

Són sublims, aquestes muntanyes. Primogènites. D'un altre món. Mitològiques.

Pirene era la filla del rei d'Ibèria, Túbal. I Gerió era un gegant, amb tres cossos d'home units per la cintura, que va prendre el tron a Túbal. Pirene es va escapar per aquestes muntanyes i Gerió les va incendiar senceres per acorralar-la. La va cremar viva, i Hèracles va cobrir el seu cadàver amb pedres grandioses formant una serralada com una escultura mortuòria, que anava del Cantàbric al cap de Creus. Aquestes muntanyes es diuen Pirineu en honor de Pirene. Això explica l'amic Verdaguer. Els grecs eren més bèsties, estaven més bojós. La mitologia grega conta que Pirene era filla del rei Bèbrix i que Hèracles, de visita a la cort, la va violar i ella va donar a llum una serp. Aleshores, la princesa va fugir a les muntanyes i allà la van devorar les bèsties. Segons els grecs, va ser el mateix Hèracles que, després de violar-la i embarassar-la, va trobar el seu cos devorat per animals salvatges a la muntanya, i li va retre honors fúnebres posant el seu nom a aquestes muntanyes. Home, gràcies, Hèracles!

Aquest és el camí de la retirada. Per on van fugir els republicans. Civils i soldats. Cap a França. Avui fa un matí humit. Respiro ben fort perquè m'arribi fins al fons de tot dels pulmons aquest aire tan net, i tan moll i tan pur de muntanya. Aquesta aroma de terra i d'arbre i de matí. No m'estranya que sigui més bona, la gent aquí dalt, més autèntica, més humana, si respiren cada dia aquest aire. I beuen aigua d'aquest riu. I contempen cada dia la bellesa que fa mal a l'ànima d'aquestes muntanyes mitològiques.

Enfilo cap amunt, cap al poble. He deixat el cotxe a baix de tot de la vall, quan eren prop de les vuit del matí. M'he menjat un entrepà sec i no he

fet ni un cafè. L'última vegada que vaig ser per aquí, la primavera passada, un pagès em va dir que aquestes penyes estan maleïdes i que cada deu anys mor algú travessat per un llamp. Em va dir que es deia Rei, el pagès, amb una cara d'allò més vulgar, una boca sense dents i una pell tan seca que la senties carrisquejar quan es fregava el nas. Agoita, que no siguis tu el pròxim, em deia. Travessat per un llamp. I reia. Els núvols s'acumulaven en crestes de temporal. Agoita, que no siguis tu el pròxim. El rei dels bojós.

Les passions aquí dalt també són més crues. Més despullades. Més autèntiques. La vida i la mort, la vida i la mort i l'instint, i la violència, aquí dalt, hi són presents a cada passa. Ens n'hem oblidat, tots els altres, de la transcendència de la vida. Els de ciutat vivim tots aigualits. Però aquí, aquí es viu cada dia. Jo, quan comença a fer bo, encara que sigui un bo esprimatxat i poc convençut de primavera que tot just treu el cap, necessito almenys una vegada al mes pujar a muntanya. Deixar-ho tot enrere i, sol o acompanyat, passar un dia al camp. Si mai em pogués permetre de comprar una casa, una casa petitona, aquí dalt, una masia, d'estiueig, li posaria can Gentil. Però hauria de ser una masia, perquè un xalet, jo no me'l compraria mai.

Aquí dalt el temps també té una altra consistència. És com si no pesessin el mateix, les hores. Com si no duressin el mateix, els dies, ni tinguessin el mateix color, ni el mateix gust. El temps aquí és fet d'una altra pasta, d'un altre valor.

Per entre les fulles dels arbres es cola un sol groc i matinal. I sento el riu com corre content. I quan surto del caminó humit i enfonsat i començo a enfilar amunt, veig algunes cases esparses lluny, a l'altra banda de la carena, i les muntanyes d'allà al fons, que qui sap si ja són França, i Espinavell al final, i Déu meu, quins paisatges. Quins paisatges i quines muntanyes que tenim, que n'hauríem d'estar tan orgullosos i a vegades allà, tots entaforats a Barcelona, ens n'oblidem. Boniques com una mala cosa. Ullferidores. Aquí s'hi ha de pujar a la tardor, quan les carenes es muden de tots colors, que si vermell, que si castanya, que si color de musell de vaca pirinenca, que si color ocre, i color taronja, i color granat i colors que no havies ni vist abans, amb un sol que és groc com un rovell d'ou. Com m'agrada a mi de passejar per muntanya. Com m'agrada. Quina emoció.

Veure vaques i carenes. I allà al fons, el Canigó. Aquest lloc. Quina manera d'omplir el cor.

Arribo al poble, i el poble és una preciositat de postal. Amb aquesta església romànica quadrada i massissa i senyorial. El sol ja escalfa i jo tiro amunt. L'església em queda a la dreta, les primeres cases a l'esquerra. Hi ha dos cavalls, un de marró i un de blanc, dins d'un tancat. Just a l'entrada. Com si fos un poble de fa mil anys. Engrapo un feix d'herbes i m'acosto a la tanca a veure si els tempto, però no em fan gens de cas. Preciosos. Gruixuts. Amb unes potes valentes i uns colls com de toro. Cavalls del Pirineu, són.

La carnisseria on vull comprar una mica de botifarra, de botifarra de veritat, de la bona, no com la que em venen a Barcelona, és a quatre passes de l'església. Quan pujo a muntanya, m'aprovisiono. La carnisseria és un lloc ben autèntic. Ben aturat en el temps. Amb els taulells d'un marbre vell i rosat de tanta sang. I les rajoles totes ocres. I tot de cortinetes blanques de ganxet. I tot etiquetat a mà. I una llum de fluorescent que de tant en tant pampallugueja. I les garrafes d'aigua per terra, i les prestatgeries plenes de totes les coses que et puguis imaginar i més, totes barrejades, i empolsinades i forrades d'hule de quadrets blancs i vermells. Aturat en el temps. Els que t'atenen darrere el taulell són un senyor vell i una noia jove, tots dos amb un parlar tan tancat que t'has de concentrar per entendre què diuen.

Però la carnisseria és tancada. Miro l'hora. Són les onze. És increïble aquesta cosa de poble, aquesta tranquil·litat, aquesta parsimònia amb què s'agafen la feina i la vida. M'encanta. Tant de bo totes les coses fossin així. M'arribo al forn. Un carrer i mig més enllà. Tot a tocar. Els carrers sense sol són humits. Les llambordes brillen, fosques. El forn de pa també és tancat. Torno a mirar el rellotge. Les onze i cinc. Ara sí que no entenc res. Em giro i atrapo dues senyores. Totes de negre. Velles, ben velles, com de conte. Cabells blancs i esparsos i frisats. Cares arrugades amb taques i berrugues, i unes boques de llavis liles i aigualits.

—Què ho fa, que estigui tot tancat avui? —els pregunto.

Una d'elles es gira i em mira amb menyspreu. Em ressegueix de dalt a baix. M'aguanta la mirada i respon:

—Anem a enterro.

—La gent de la carnisseria i del forn també són a enterro?

La dona gira el cap i no em contesta. La seva acompanyant, menys carregada de maldat, fa:

—S’ha matat l’Hilari de Matavaques. L’ha matat el fill dels gegants, al bosc. Caçaven i van tenir un accident i l’Hilari és mort —em diu—. L’Hilari de Matavaques és mort. Com el seu pare. Vint anys que tenia. Quina desgràcia.

No entenc res.

—Un accident de caça?

Comencen a caminar i sense girar-se respon:

—Sí.

Em deixen plantat davant del forn. No hi ha cap nota a la porta. Ni una esquela. Res. És un quart de dotze. Carnisseria i forn són les dues úniques botigues del poble. Si a la carnisseria hi pots comprar de tot, llet i sucs i fins pasta i arròs i vi, al forn de pa encara hi tenen més assortit, que fins t’hi venen sabó de rentar plats i fregalls i pals de fregar.

M’encamino cap al bar. Penso que faré un cafè i un croissant, així per fer passar la gana i la mala sort. Penso, ostres, el bar segur que també és tancat. Merda grossa. El bar és tancat. Hòstia, Déu a les altures. S’hi menja bé. Fan un cafè horrible. Això sí que ho tenen, aquí dalt ningú sap fer cafè. Els amos viuen a dalt. Pico al timbre. Res. Potser són a l’església també. Pico al timbre una altra vegada. El so retruny estrident. La porta de la casa, al costat mateix de la reixa del bar, és de fusta vermella i vidres lacats amb sanefes i dibuixos de gerros i plantes. Sento soroll de portes. I entreveig, a través del vidre blanc i opac, una figura que baixa. Que bé, penso. M’obre un home molt vell. Amb espadenyes. La barba blanca i curta, les galtes caigudes i el nas gros i protuberant i un ull de vidre. Un ull de vidre opac i groc i lleig que de tan mal fet sembla de plàstic.

Diu:

—Què vols?

Li miro l’ull de vidre:

—Bon dia.

No contesta.

Penso que m'hauria d'adreçar a l'ull viu. Canvio. Aquest altre ull és de peix, moll.

—Que obriran en algun moment avui? Estic d'excursió i veig que tot és tancat.

Li torno a mirar l'ull de mentida. Sobresurt més que l'altre i sembla una broma. No respon.

—Volia dinar alguna cosa o fer un cafè.

Silenci.

—Pensava que, si vostè avui no ha d'obrir, potser em podria vendre una barra de pa? Qualsevol cosa, per no passar gana, que tinc el cotxe avall, a dues hores ben bones.

M'adreço a l'ull bo per mirar de guanyar simpaties.

—No.

—Qualsevol cosa.

—No —diu, més fort—, jo haig d'obrir demà!

—Però bon home, una barra de pa, demà serà seca.

—No —repeteix—. Fora.

Ha dit, fora! I tanca la porta. Tanca la porta! Me la tanca als morros. M'enfadaria. On queda la bondat humana? La solidaritat? La generositat? Per l'amor de Déu. Quina bogeria. Quina mala sang. Refaig el camí. A qualsevol altre veí del poble l'hi hauria venut, l'hi hauria donat. M'ha tractat d'estranger, de foraster. Com les velles. Reculo. Passo per la carnisseria tancada. Ni una nota. Ni una esquela. Estic trastornat. Al final del carrer, davant de l'església, hi ha gent. Molta gent. Els veïns, tots de negre. Quan passo per allà, treuen la caixa del mort. La llum és ben groga. I tot plegat, l'església, els vells, la caixa fosca, la corona de flors, els dos cavalls a la baixada, les muntanyes darrere, tot plegat és encara més de postal. Preciós. Si jo fos pintor, pujaria aquí dalt i pintaria aquest tipus de quadres. Escenes rurals. Els vells i les velles, les boines, els mocadors. El sol sobre l'església, sobre la caixa de fusta. El campanar. És tan bonic que se me'n va la ràbia. Tan pintoresc. I mira que tinc gana, i mira que m'ha tractat malament el vell borni, però em guanya la bellesa. La vida i la mort. Me l'he imaginat de cabells llargs, com en Gentil, el caçador que es va matar. Els veïns passen pel meu costat, al davant de tot va la caixa. És ben

tràgica la vida aquí dalt. I jo em quedo una estona així, esbalaït, mirant l'escena.

LA POESIA

Aquest poema el vaig compondre per a un bon amic.

Jo m'ho miro tot; els camins i els arbres, el cel i el sol, els matins i les nits i les pedres i les ortigues i les tifes de les vaques i els cims, i les roques, i els fums lluny, i els viaranys de senglar... tot, fent rimes. Duc la poesia a la sang, jo. I conservo tots els poemes dins de la memòria com en una calaixera endreçada. Soc una gerra plena d'aigua. D'aigua senzilla com la de les rieres i la de les fonts. Em tombo i aboco un raig de versos. I mai els col·loco sobre el paper. Per no matar-los. Perquè el paper és l'aigua dolça del riu que es perd al mar. És el lloc on fracassen totes les coses. La poesia ha de ser lliure com un rossinyol. Com un matí. Com l'aire finet del vespre. Que va a França. O no. O on vol. I perquè tampoc no tinc paper, ni llapis.

POEMA PER A EN JAUME

Com la closca d'un ou, el soroll va ser blanc.
Els cabells, davant la cara, em tapaven,
com unes cortines, com fulles i branques,
els arbres, l'animal, les mans d'en Jaume.

La llum punxava, en Jaume plorava.
El cabirol corria lleuger com l'aire.
No ploris, Jaume, anem a buscar-lo,
no ploris, Jaume, que no em fa mal.

Com un sac de patates, com un nen,
com un cabirol mort, sobre la teva espatlla.
Jo no et volia posar trist, tan sol, Jaume,
jo no et volia deixar sol, tan trist, Jaume.

Després de dir un poema, sempre deixo una mica de temps. Després del ressò de les paraules, després que la meua veu hagi tocat totes les coses, i hagi omplert tot l'espai entre els estris, faig silenci. Per separar el poema de la resta. I escolto. El poeta diu. El poeta proclama. Però el poeta també escolta. Algun ocell. L'aire que es torna a fer amo i senyor de l'espai entre les fulles. El xiulet prim que fa el món, al fons de tot de les orelles...

Aquest poema el vaig compondre per a mi:

POEMA PER A MI, L'HILARI

Jo canto a la lluna quan fa el ple,
ullal rodó de la nit amable,
gata prenys.
Canto al riu gelat,
company de l'ànima,
com una vena, com una llàgrima.
Canto al bosc atent,
sadoll de peixos, llebres, ceps.
Canto als dies magnànims,
a la brisa d'estiu, a la brisa d'hivern,
als matins, a les vesprades,
a la pluja petita, a la pluja enfadada.
Canto a la vessant, al cim, al prat,
a les ortigues, al roser bord, a l'esbarzer.
Canto com qui fa hort,
com qui talla una taula,
com qui aixeca una casa,
com qui tresca un pujol,
com qui es menja una nou,
com qui encén una brasa.
Com Déu creant els animals i les plantes.
Canto jo i la muntanya balla.

La poesia ho té tot. La poesia té la bellesa, té la puresa, té la música, té les imatges, té la paraula dita, té la llibertat i té la capacitat de commoure, i de deixar-te entreveure l'infinit. El més enllà. L'infinit que no és a la Terra ni és al Cel. L'infinit dins de cadascú. Com una finestra dalt de tot del cap, que ni sabíem que hi era, i que la veu del poeta obre una mica, mica, i allà dalt, per aquella escletxa, hi ha l'infinit.

Aquest poema el vaig compondre per a la meva germana Mia. Perquè un dia no ens vam tornar a veure més:

POEMA PER A LA MIA

Seré l'adob del teu hort,
la tomaquera, el talladits,
l'escarola, les males herbes.
El meu cor, Mia, és una pedra.
Em desfaré a poc a poc,
com la mantega; rasclat en mà,
em batràs amb la terra.
El meu cor, Mia, és una pedra.
Un roc rodó com un enyor,
un puny petit com un amor.
Que no es mulla, que no es trenca,
el meu cor, Mia, és una pedra.

La casa, la mare, les dones i els homes,
el cotxe, la gossa, la tele, els diumenges
rellisquen com un riu, sobre la meva esquena.
El meu cor, Mia, és una pedra.
Però tinc un pes al pit, el record d'una pedrera,
pena dura, poema trist.
Germana de la teva,
el meu cor, Mia, és una pedra.

És un dels poemes de què estic més orgullós, aquest últim. No és un poema trist. Que ningú s'equivoqui. És un poema melancòlic. Perquè a vegades la bellesa deixa sense aire. Jo no en sento gaires, de tristors ni de melangies, però la tristesa, la melangia, com la bellesa, són importants per a la poesia.

Aquestes coses les he apreses sol. La importància de la melangia en el pes d'un poema. O els colors de les paraules i dels versos. Soc sobretot un poeta autodidacte, jo. Un enfebrat. Un poeta a les palpentes. I me'n sento orgullós. No l'enyoro, el pes de la tradició que carreguen els que han llegit i han estudiat. Mal m'estigui dir-ho. En una altra vida vaig llegir una mica de

Verdaguer i una mica de Papasseit. I prou. Dins del llibre de Verdaguer, que es deia *Canigó*, i que la mare guardava a la calaixera,

I més amunt i més amunt encara fins a veure la cara del creador!

hi havia un passatge que feia:

*Et vull a tu,
pagès i poeta.
Pren aquest llibre
que celebra la nostra unió.*

Al llibre d'en Papasseit, que es deia *El poema de la rosa als llavis*, i que la mare guardava a la mateixa calaixera,

Res no és mesquí ni cap hora és isarda, ni és fosca la ventura de la nit!

hi havia també un passatge:

*Els meus llavis són una rosa
que s'obre al teu petó.*

Totes dues les firmava:

La teva Sió

i anaven datades del:

21 de maig de 1964

data en què mons pares, en Domènec i la Sió, es van unir en sant matrimoni. La mare guardava la poesia a la calaixera. Jo a mon pare no el recordo. Ma mare deia que era un pagès poeta. Jo li vaig demanar si teníem algun dels seus poemes. La mare va dir que no els escrivia, que els deia en veu alta. I aleshores li vaig preguntar si es recordava d'algun poema. I va dir que no.

En el seu moment em va fer enfadar. La desmemòria i la negligència de la mare.

Però ara penso que precisament això fa els poemes de mon pare més purs, més bons, més poètics, absolutament transcendents, molt millors poemes.

Com els meus.

Aquests dos poemes els vaig escriure per a mons pares:

Deixo espai per respirar.

POEMA PER A LA MARE

Vine, mare, que ens farem companyia bona,
com les teules de casa nostra,
com els arbres de casa nostra, com Jesús i Josep i la mare de Déu.

Vine, mare, que parlarem
de les coses que passen al bosc, a la nit,
de les coses que passen al cor, a la nit,
i dels llamps que calcinen el cel, i els marits.

Vine, mare, que cantarem
melodies per fer adormir els plors,
tonades per consolar els goigs,
cançons per fer ballar els morts.

La inspiració, bona companya!, ve de temps llunyans, i també de les coses que són a prop. Un es recorda de quan era petit, o del dia que es va morir, o de tots els matins de després, o pensa en la seva mare, o guaita les coses que té davant, la nit i les pedres, i la inspiració arriba, i omple les galtes i el nas d'una alegria de vi dolç.

Jo sovint componc pensant en persones. Penso en algú de la meua vida d'abans o de la meua vida d'ara i li faig un poema. El so dels aplaudiments amics és càlid, agradable. Les manetes de la Palomita, quin so com de nous, com de música, que fan. M'agrada escriure pensant en persones perquè és com un regal. Perquè la veu del poeta convoca. Convoca els estimats i els temps passats i els temps futurs. I aquells que el poeta anomena es congreguen i fan una rotllana mentre dura el so de la veu, com una foguera,

que és intensa i que escalfa i que crema, però que també s'apaga arribada l'hora.

Aquest és el poema per al meu pare que comentava:

POEMA PER A L'HOME LLEBRE

Dorms al ras, com les llebres
sense casa, sense cova, sense cau,
per flassada la intempèrie,
per cobert un matollar.
Cor petit ple de païra
no clous mai del tot els ulls,
amagat entre obagors
saltes, fuges, mors de por.
Com un corc, com la malura,
la feresa t'ha envaït.
Se t'ha cruspit les paraules,
les memòries, els dos fills.

Jo no els explico mai, els meus poemes.

El següent el vaig escriure per al cabirol que se'ns va escapar el dia que en Jaume em va matar sense voler:

POEMA PER AL CABIROL QUE ES VA ESCAPAR

Corre, vola, cabirol,
que vindrà el caçador.
Pel forat que farà el tret
entrarà el mal,
fugirà la set.

Corre, vola, cabirol,
que t'arrençarà les banyes,
i quan tanquis els ulls,
t'espellotarà el ventre
i t'hi ficarà pallús.

Corre, vola, cabirol,
que ben lluny hi ha prats més verds,
hi ha femelles, hi ha aigua clara,

vespres grocs,
matins més frescs.

M'agrada molt aquesta última estrofa.

I del poema per a la meva mare, m'agraden molt els versos que diuen:

Vine, mare, que parlarem
de les coses que passen al bosc, a la nit,
de les coses que passen al cor, a la nit,

Aquest poema que ve ara és, sense cap mena de dubte, el poema mereixedor de l'aplaudiment més llarg de la història de la poesia en català:

POEMA PER A LA DOLCETA, LA MARGARIDA,
L'EULÀLIA I LA JOANA

Aquest poema és per dir-vos,
dones amigues,
de dits llargs
com grills de taronja:
moltes gràcies
per les mores
que ens vau donar anit.
Eren bones i negres i dolces
i ens les vam menjar amb delit.

A vegades els canto, els poemes. Per jugar, per provar. La poesia és joc, també. El poeta ha de ser juganer. La poesia és un assumpte seriós, dels més seriosos que hi pot haver. Més seriós que la mort i que la vida i que tot. Un assumpte profund i vital. I per això mateix ha de saber jugar i ha de saber riure i ha de saber d'ironia.

Aquesta cançó la vaig compondre per a la meva estimada Palomita. I hi ha tant de ritme dins del poema mateix, que cantes la cançó encara que no vulguis. Jo la canto fent veus diferents, i ganyotes, i la Palomita riu que riu que riu, que pica de mans, i que diu, més, més!, i mai se'n cansa, que li canti la seva cançó:

POEMA PER A LA PALOMITA ALEGRE

Jo tinc una coloma
que és bonica com el sol,
té mal en una cama
i un monyó com una col.

La coloma ha vistes coses
que han passat molt lluny d'aquí,
de dia riu i canta
i sovint té por de nit.

Somnia falangistes
i *curitas* i soldats,
jo li dic no et preocupis,
perdiueta, se n'han nat.

Jo tinc una coloma
que és alegre com el pa,
ella em diu *hermanito*
i jo li faig de germà.

EL HERMANITO DE TODOS

Cuando cayó la bomba me cortó la pierna. ¡Chas!

¡Chas! No. Había sangre y carne y olía a pelos de verraco quemados, y los médicos me tuvieron que cortar la pierna.

Yo quería un hermano mayor y solo tenía dos hermanos pequeños como gorriones asustados, y yo los abrazaba y les decía que no había que llorar.

Yo no lloro porque me gusta el bosque, y la montaña, y todo lo que hay en ellos. Y me gusta mi hermano mayor. *Germà*, le digo, *germà*, hermanito, Hilari, y como no puede cogermé de la mano, porque yo necesito las manos para agarrar las muletas, me pone la palma en la nuca. Como un cazo.

Cuando la bomba cayó mamá se murió, y Rosalía, que era nuestra vecina, también se murió, y a mí me cortó la pierna y a mi hermano Juan le cortó el pie. Mamá y Rosalía y tía Juani dijeron que venían los aviones. Eran italianos. Dijeron que teníamos que correr mucho, mucho. Que iríamos a los campos, a los olivares. Cuando salimos de las casas llegaron los aviones. Corrimos mucho, mucho, y la bomba nos atrapó en el campo de fútbol. Corríamos y corríamos y de repente mamá gritó que nos tumbásemos boca abajo, ¡cubrios la cabeza con las manos! Se oían las bombas cayendo en los tejados. Y todo era blanco y todo estaba quieto, y el pitido dentro de los oídos era muy fuerte, porque nos habían tirado una bomba encima. Haciendo puntería. Tía Juani no era tía nuestra pero todo el mundo la llamaba tía. Cuando mamá y Rosalía se murieron en el hospital, papá no dijo nada, y luego nos llevaron a Lérida, y luego a Barcelona y luego, cuando Juan y yo salimos del hospital, cada uno con sus muletas, nos fuimos a La Garriga.

A mí me gusta mi hermano mayor porque sabe la respuesta a muchas preguntas, y porque sabe poemas. Me gusta el bosque porque no da miedo. Porque es alegre. Porque no vienen los soldados, porque no hay soldados, ni hermanos pequeños que lloran sin que puedas convencerlos de que paren. Que dicen, vámonos a casa, por favor, por favor, vámonos a casa. Ni papás tristes. Solo mi hermano mayor, Hilari, mi *germà*, que es el *germà* de todos, de todos los que quieran ser sus hermanos. Yo quiero. Aunque a veces eche de menos a Juan y a Pedro, que son mis hermanos pequeños como gorriones que lloran, gorrion con una pata mala, y me gustaría que vinieran a jugar al bosque, a bañarse en el río, y que conocieran a nuestro hermano, y que él les dijera que ya no va a pasar nada malo.

Si una piensa cosas de la guerra se pone triste. Los nuestros echaron abajo todos los puentes para que los nacionales no pudieran llegar con coches de guerra, y para que la gente nos escapáramos como hormiguitas, hasta las niñas con muletas, y los niños con muletas. La Garriga era un pueblo muy triste. Cuando mi papá trabajaba en la fábrica azucarera olía a caramelo, cuando trabajaba de vigilante en La Garriga olía a pena.

Luego nos subimos a los camiones. Camino de Francia. Y luego ya no se podía ir en camión porque estaba todo lleno de cosas y carros y maletas y hasta coches abandonados. A mí me gustó la montaña. Hacía mucho frío. Me gustó más que todo lo que habíamos visto y más que nuestro pueblo y más que Barcelona y que Lérida y que La Garriga y que todo. Me gustó porque si mirabas los árboles y la nieve y las cimas, podías olvidarte de la guerra, y de los llantos de los hermanos pequeños como gorriones y del miedo y de todo. Como si la nieve fuera lejía. Limpia, limpia. Pero una no debe ponerse triste. Yo nunca lloro. Solo a veces sueño y luego lloro. Pero no es culpa mía. Es como cuando sueñas y meas la cama. Cuando me despierto de los sueños del llanto me acurruco como una paloma para que mi hermanito me cante la canción de la paloma que soy yo.

Tenemos una casita como un agujero redondo dentro de una pendiente, mi hermano y yo. Es como un diente, nuestra casa, como un diente puntiagudo que sobresale entre los árboles y los matorrales. Dormimos en el corazón de la casita, que es como una madriguera, como una cama. Y si nos subimos al tejado, vemos el valle debajo, con todos los árboles cogidos

de la mano como la lana de un jersey, y las montañas hermanas arriba, y el río, que no se ve, pero se oye, y a veces miramos la luna desde el tejado, que no es un tejado, es una roca puntiaguda. Yo llamo casita a nuestra casa. Las señoras la llaman la Roca de la Mort, que significa la Roca de la Muerte. Un día le pregunté a mi hermanito mayor:

—¿Por qué nuestra casa se llama la Roca de la Mort?

Él me dijo:

—¿Por qué te llamas Eva tú?

Y yo me encongué de hombros porque nunca me lo había contado nadie. Mi mamá se llamaba Elena, mi papá se llamaba Israel.

Mi hermanito mayor dijo que uno nunca elige su nombre. Que se llama la Roca de la Mort porque la gente la llama así. También se llama casita si tú la llamas así. Las cosas se llaman como la gente las llama.

Yo le dije:

—Si solo es nuestra casa, solo tú y yo la podemos llamar casita.

—Sí —me dijo—, hay nombres que solo pueden usar algunos.

Como hermanito.

Cuando llegamos al *coll*, *coll* es collada y queda arriba, lejos de nuestro trocito de bosque y nuestra casita, tuvimos que esperar tres días para que abrieran la frontera. Yo nunca había visto una frontera. Esperar era más cansado que andar.

Luego a papá le dijeron que en el primer pueblo francés separaban a los niños de los papás y nos escondimos. Dormimos en un corral dos noches. Como gallinas. Como ovejitas. Entre la paja. Y olía a estiércol pero era un buen olor. De comida. En el corral, mis hermanos como gorriones lloraban y lloraban porque querían volver a casa, por favor, papá, por favor, decían. Y nevó. Y luego vino un señor francés que andaba sin un pie, como Juan. Vino para ayudarnos. Y nos llevó a la escuela. A la escuela de un pueblo francés. Pero en esa escuela francesa ya no se estudiaba, se dormía y se esperaba. Francia era un país muy triste. Y entonces papá y yo nos pusimos malitos y nos llevaron al hospital otra vez. A papá y a mí el frío se nos metió en el pecho, como si nos nevara en el corazón. Y cuando me curé y me desperté, porque morir a veces es curarse, me volví a la montaña. Mi papá, cuando se murió, estaba tan triste que se quedó en el hospital. Era un

hospital para tristes. Y el abuelo Nono y la abuela Nona vinieron a buscar a Juan y a Pedro, porque entonces eran huérfanos, y los llevaron de vuelta al pueblo, como ellos querían.

Yo me volví sola al bosque porque era un bosque tranquilo y alegre, en una montaña alegre, para una palomita alegre. Llegué y todo olía muy fuerte. Y los animales zumbaban muy fuerte. Por todos lados, fiuuu, fiuuu, abejas y abejorros y abejorros aún más grandes y moscas y moscardones y mosquitos, como una fiesta. Y la hierba era verde y amarilla, y las flores eran blancas y lilas y azules y rosas. Y el cielo era azul muy fuerte. Y el río era muy frío. Cuando huíamos casi no se veía el río. Como si también tuviera miedo y se escondiera, y solo se oía su murmullo como un susurro asustado. Pero si lo encontrabas una vez, y lo veías una vez, ya estaba. Era tuyo. Yo me bañaba y aún me baño en el río todos los días, porque el agua tan fría se clava como cuchillos y el corazón se pone contento. Me baño todos los días, y el agua es distinta cada día. A veces los cuchillos son más grandes. A veces son más finitos. Y juego con las sanguijuelas y con las ranitas, tan y tan y tan chiquititas, y con los renacuajos y con los zapateros. No había río en mi pueblo. Mi pueblo era muy triste. Y me seco al sol. Y a veces los peces vuelan. Y a veces vienen las señoras a bañarse y me dan arándanos. Son simpáticas, las señoras. Cuando me ven hacen psssss, psssss, como si yo fuera un animalito. Y yo hago miaaaau, miaaaau, y se ríen; piuuu, piuuuu, buup, buup, y aplauden y me tocan el pelo y me tocan el muñón de la pierna. Son divertidas y alegres, las señoras, pero yo no quería vivir con ellas, quería vivir sola y bañarme en el río todos los días. Y cazar truchas. Con las manos azules y quietas. Y de repente, ¡pam!, trucha fuera. Deliciosa trucha del río alegre. ¡Y echar barquitos al mar! Barquitos de tronquitos y hierba, río abajo, saltando las piedras y los rápidos. Yo los sigo por la orilla, pero nunca hasta el pueblo del puente bonito. Yo le pregunté a un señor, con un bigote, en el pueblo, quién había construido el río, y me dijo que Dios. Luego le pregunté al señor que quién había construido el puente, y me dijo, el *diable*. El *diable* es el diablo. Y yo le dije, pues qué puentes tan bonitos hace el *diable*. El diablo tenía que haber hecho todos los puentes de España. Reconstruir todos los puentes que los nuestros tiraron abajo. Y me miró muy triste, como si quisiera decir

«cállate, niña», pero no dijo nada. Los barquitos siempre me ganan porque con las muletas corro muy lento. Ahora solo tengo un zapato y un calcetín. Antes tenía dos.

Yo no soy la única que volvió al bosque. Siempre hay gente de paso en el caminito por el que huimos. Cada día el mismo trocito. Con sus cosas auestas, con la cara seria. Yo les dije alguna vez que vinieran a bañarse al río, que en la montaña no hay guerra, que las guerras se terminan pero las montañas nunca se terminan, que la montaña es más vieja que la guerra, y más sabia que la guerra, que si estás muerto ya no pueden matarte otra vez. Pero no quisieron bañarse. Mi hermano los llama los republicanos. Los republicanos son como yo.

Un día, cuando llegué al río, mi hermano se estaba bañando. Pero yo nunca lo había visto antes. Hay dos pozas en el río que son más. Una está cerca, la otra está lejos. La primera siempre está en la sombra. Pero es honda y puedes saltar desde las rocas y el río baja rápido y puedes hacer barquitos y mover piedras para hacer presas. El agua siempre está fría. Al otro lado hay un prado donde a veces pastan los corzos. En esta bañera siempre hay renacuajos, y para llegar a ella puedes bajar por una ladera empinada de la montaña. Es tan empinada que ahí no crece hierba, solo robles y abetos y ortigas. O puedes dar una vuelta y bajar por los prados, cruzando algunos riachuelos y hoyos de jabalíes. Depende de la prisa que tengas. La montaña empinada yo la bajo con el culete en el suelo y las muletas las uso para apartar las ortigas y para esquivar los árboles.

La segunda poza está más lejos. Tienes que seguir andando mucho rato después de la primera poza. A la segunda siempre le da el sol. Y el agua es más tranquila y hay peces que vuelan y es mejor para pescar. Es menos honda pero hay más espacio para nadar, y el agua está más quieta. Yo no sé nadar pero me estoy enseñando. Llegas a la poza desde lo alto de una colina, y hay rocas. Yo tiro las muletas a las rocas, y a veces se caen al agua y luego me arrastro como una lagartija para bajar. Una vez me caí directa al agua pero no me hice daño. Yo me baño desnuda porque no me da vergüenza. Y porque nadie me mira. Y porque las señoras que me dicen psss, psss y las otras señoras de la cueva también se bañan desnudas y a nadie le da vergüenza. A mí me hubiera gustado ver los muslos y los pechos

de mi mamá. Mi mamá era alegre. El día que conocí a mi hermanito mayor se bañaba desnudo. Panza arriba, con los ojos cerrados, la cara sonriente y el pajarito flotando. El pajarito era como el de Juan y Pedro pero peludo. Y tenía la piel muy blanca y brillaba como un pez. A mí no me asustó. Pero nunca había visto un hombre en el río. Solo éramos las mujeres y yo. Como si los hombres fueran todos tristes.

¡Eh!, le dije. ¡Eh, tú! Y se puso de pie. ¡Esta es mi poza! Como cuando los niños mayores les quitaban las piedras de jugar a Juan y a Pedro. Eh, tú, niño tonto, devuélvele la piedra. El hombre salió del agua y se sentó en la orilla. Primero yo no quería desnudarme ni bañarme; quería quedarme como un perrito guardián a vigilar el agua. Pero luego pensé que, si era mi poza, podía hacer lo que yo quisiera, y me quité la ropa y me bañé. Y él se quedó desnudo a un lado de la orilla, con todo el culo y los muslos sucios de barro. Y cuando me giré de repente, vi que tenía metido el dedo gordo en el río, y le dije, puedes meterte si quieres, pero es mi poza. Y se metió. Y después de bañarse ya no se marchó. Se llamaba Hilari y no quería quedarse solo. Sabía muchas cosas de la montaña porque había estado allí antes, y sabía poemas, historias y canciones. Yo estaba contenta cuando vivía sola en el bosque. Me gustaban el bosque y la compañía, a ratos, de las señoras y de los corzos y los conejos. Hasta que me encontré a mi hermanito bañándose en mi poza y se quedó a vivir conmigo. Yo le presenté a las señoras un día, y le dije, tienes que hacer ruidos de animales, y él hacía muuuuuuu, muuuuuuu, como una vaca, y a las señoras les gustó y siempre nos saludan desde lejos y a veces nos dan frutas y nosotros, si pescamos muchas, les damos truchas. Y también le enseñé las otras señoras de la cueva, y me dijo que ya las conocía y yo le dije que no podía molestarlas y me dijo que vale.

Hoy mi hermano me despierta y me dice que tiene que enseñarme algo. Corre, Palomita, corre, que *has de veure una cosa!* Yo agarro las muletas rápido y salgo de la cueva apoyando el culo en la roca. Nuestra casita está un poco elevada. Para salir, agarro las muletas, las tiro fuera, al suelo, que siempre está blando de hierbas y hojas, y luego me bajo de la roca como por un tobogán. Soy un saltamontes con una sola pata que nunca se daña. Para entrar a nuestra casita, agarro las muletas y las tiro dentro. Clanc, clanc,

golpean contra las paredes y el suelo. Luego me agarro a las piedras que tienen bultitos y orejas donde cogerte, y con la panza pegada a la roca, como una rana, me cuelgo primero de las manos. Tengo los brazos muy fuertes. Y luego doy un saltito con la pierna y la coloco sobre la piedra, y cuando estoy apoyada, pongo las manos un poco más arriba, hacia la curva de la boca de nuestra casita, y otro saltito, y luego las manos ya llegan al suelo cómodo donde dormimos, y otro saltito, y con los codos en el suelo, empujo la barriga y ya estoy. No necesito que nadie me ayude. Solo si tengo mucho sueño, dejo que mi hermano me lleve en brazos.

La mañana es fresca y temprana y el sol es calentito. Mi hermano aguarda en los matorrales mientras salgo de casa, y luego corre delante de mí y se para a esperarme de vez en cuando. Se gira y me mira y luego mira el cielo y luego sigue.

Palomita alegre, me dice bajito, *bona companyia*. Cuando mi hermano me pone la mano en la nuca como un cazo, es como si me estuviera dando la mano para que lo acompañe. A veces, con la mano como un cazo, me dice una poesía. O me cuenta cosas de los *pica-soques*. *Pica-soques, pica-soques, pica-soques pica bé*. Hilari es mi hermano mayor, pero es un hermano mayor pequeñito que dice, Palomita, mira. Palomita, ven. Palomita, tienes que ver una cosa. Palomita, ¿me haces compañía?

Ahora dice:

—Palomita, no hay que hacer ningún ruido.

Yo puedo ser muy silenciosa. Las muletas se clavan en el suelo sin hacer ningún ruido, como las patas de los pájaros.

—Nos estamos acercando —susurra.

Andamos entre los árboles y los matorrales, sobre la pendiente, debajo de las ramas. Y me dice:

—Xsst, xsst, veus?

Yo no veo nada.

—Allà —me dice—. Allà.

Veo hojas marrones, y hojas amarillas, y hojas verdes, y troncos grises y marrones y verdes, ¡y allí lo veo! No lo había visto nunca. Un señor como un perro. Como un señor loco que vivía en mi pueblo y les decía puta, zorra, a las señoras. Con el pelo sucio y largo y las uñas torcidas. Está

delgado y agachado y va desnudo y le vemos todo el culo. Está sucio. Tiene la cabeza en el suelo. Nos acercamos un poco más. Está comiendo hierba. Y luego mete la cara en la tierra negra y come tierra. Hierba con tierra. Raíces. Gusanos.

—Ese señor es mi padre —dice mi hermanito.

Mi padre se llamaba Israel. Mi mamá, Elena.

—¿Cómo se llama tu papá? —pregunto.

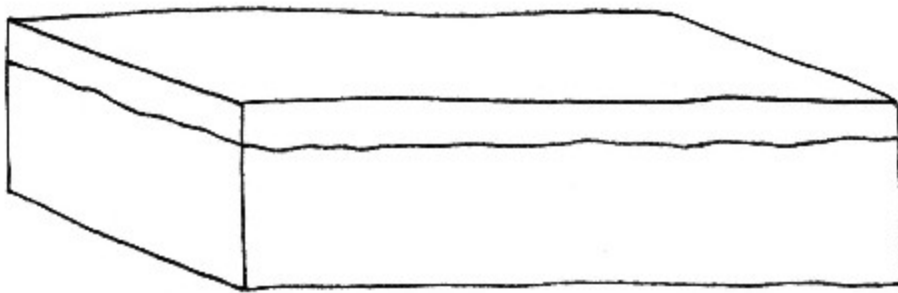
—Domènec —contesta.

Y yo no le digo que su papá está comiendo tierra, porque ya lo ha visto.

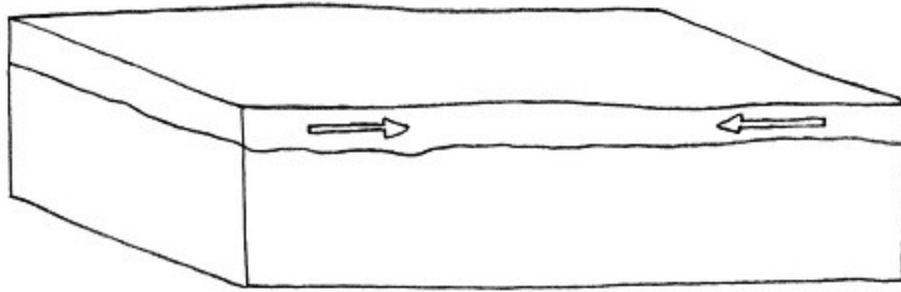
III

L'AÜRT

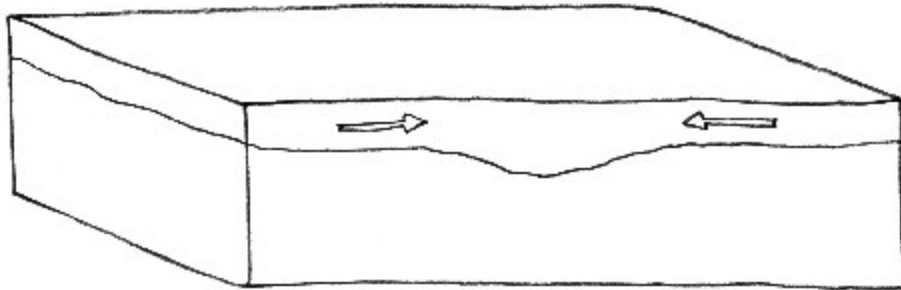
A mi no em busqueu. Cega com soc. Immensa com em feren. Sorda, de tan eixordador com va ser néixer. No n'heu de fer res, de la meva veu ni de la meva perspectiva. Deixeu-me tranquil·la.

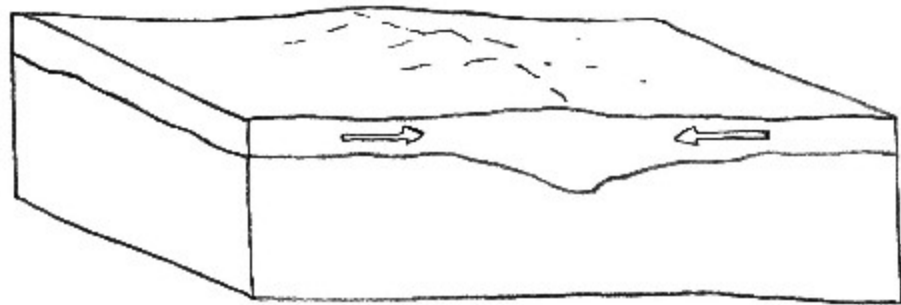
La meva son és tan profunda que es fica sota els mars. El mar m'havia cobert, mil·lennis enllà, i amb prou feines si el recordo. Cega i sorda i adormida com soc. Fora, fora. Creixeu, moltes. Reproduïu-vos, bestioles, que el tument de les vostres potetes em bressola, que el crec-crec de les vostres arrels m'agombola. Que res durarà gaire estona. Cap cosa. Ni la quietud. Ni la calamitat. Ni el mar. Ni els vostres fillets tan lletjos. Ni el terra que aguanta les vostres potes escarransides.

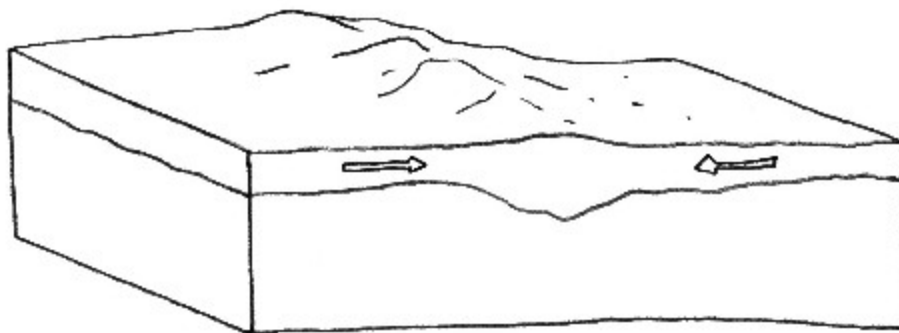
Ai, si el recordés, el cop.

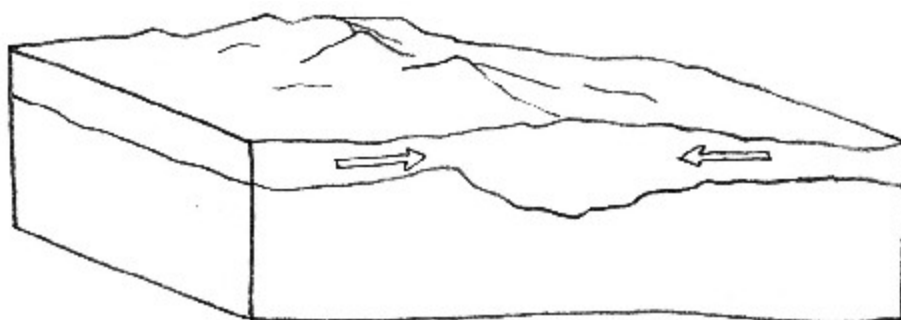
El despertar terrible.

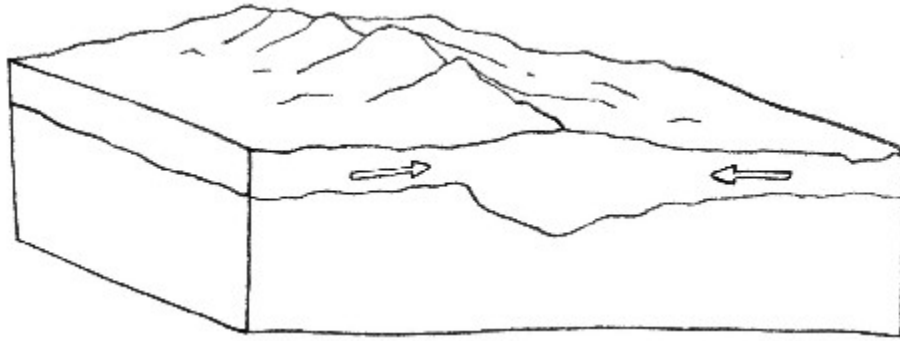
Si fes l'esforç d'evocar el cruixit eixordador. La fondària incandescent, roja i incontrolable. Si rememorés el xoc lent i terrible, la violència orba i anihiladora, les sacsejades i els terratrèmols, les columnes de fum i de pols, els esvorancs que es precipitaven fins al fons de roca líquida i calenta.

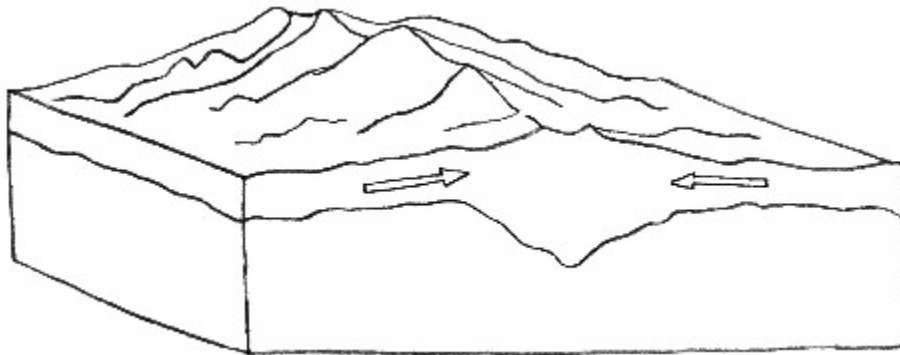
Si pensés en com vam estimbar les vostres potetes. Com vam arrencar les vostres arrels, miserablement aferrades a grumolls de terra. Com vam desfer casa vostra, que ja no va ser mai més la mateixa. Si fes memòria de com vau morir. Com vau morir tots els que no vau volar, tots els que no vau córrer, tots els que éreu massa grossos, massa pesats, massa burros, massa febles.

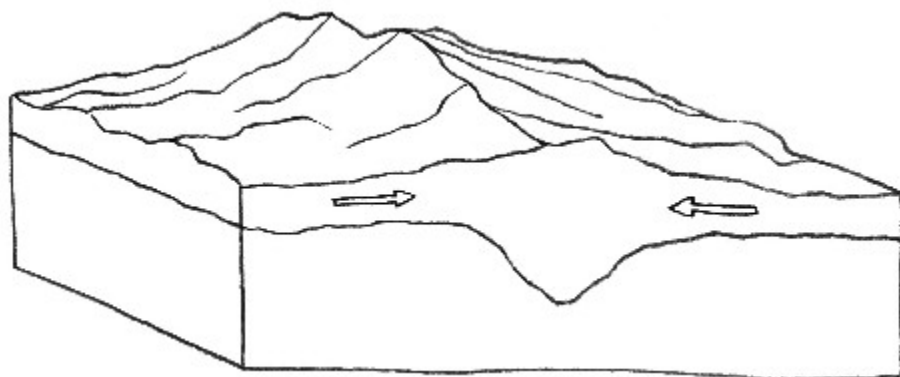
Com vau morir, mentre nosaltres ens enlairàvem. Amunt. Tones i tones de roca i de terra, de granit, gneis i calcita. Cap al cel, ens aixecàrem, des de les profunditats. Amb tota la tenacitat, amb tota la paciència, amb tota la lentitud, amb tota la destrossa. La puixança fosca ens enlairava, la força bruta ens enviava amunt, la roca es cargolava, la terra es sobreposava, s'amuntegava, es plegava, esclatava.

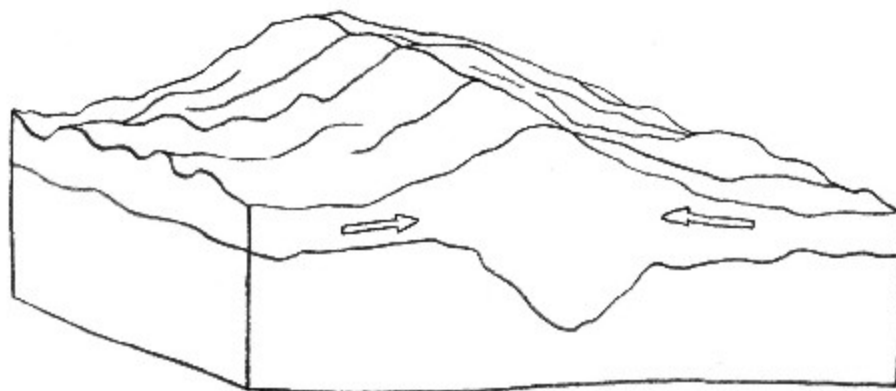
Ara deixeu-me dormir tranquil·la, cries desarrelades, males herbes, temporals esquifits, arbres tristos. En van venir més, sempre en venen més, com vosaltres. A fer nius i a fer caus i a fer repicar les peülles. A fer créixer brots verds dels arbres partits. I les meves parets i els meus pics i les meves carenes us van ser llodrigueres noves, desgraciadets meus, tan miserables.

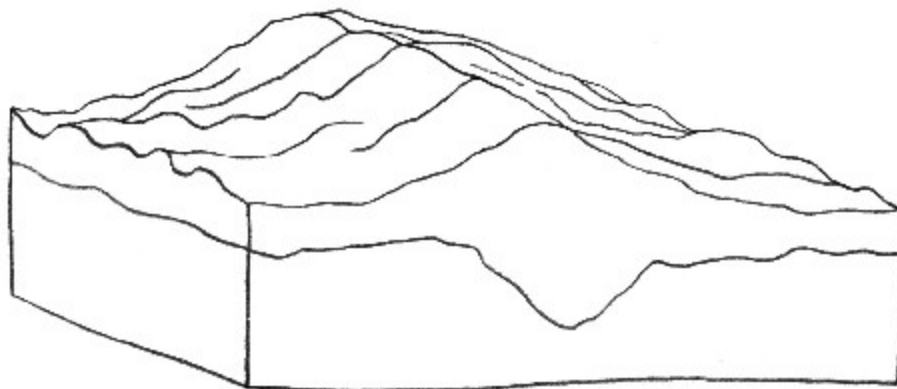
Veniu aquí, veniu, que us deixaré un tros d'esquena per fer-vos-hi una casa. Però no em feu dir res més. Silenci. Prou.

No em feu dir-vos que aleshores, quan m'hàgiu clavat ben fondes les arrels, quan el cau us sigui acollidor, lleial i bo, quan us hàgiu empassat la meva aigua fresca, quan hàgiu tancat els ulls, i hàgiu posat nom als vostres fills. Aleshores, retronarà el cop d'una violència cega, que és molt més vella que jo, molt més infinita que jo, molt menys misericordiosa que jo. I aplicarà noves forces.

Els continents es recargolaran sobre els seus fonaments. Les parets de roca carrisquejaran en els xocs, el cel es tancarà de cop, els rius de lava correran incendiant-ho tot, el mar s'apartarà i trontollarà sencer mentre esclaten els volcans i l'aire s'omple de fum i de cendra. Les muntanyes que havíem sigut, les cases i els caus i les llodrigueres i les feixes i les carenes que havíem sigut, deixarem de ser. I les nostres restes, la nostra desfeta, les nostres penyes esdevindran valls, planes, tones de matèria rocosa que s'enfonsa al mar, noves muntanyes.

Haurà començat el moviment, una altra vegada. El desastre. El següent principi. L'enèsim final. I vosaltres us morireu. Perquè res dura gaire estona. I el nom dels vostres fills no el recorda ningú.

ESTIBAR CRIATURES

Totes les històries són mentida. Escolta'm. Totes les històries que expliquen. Les que diuen que som dolentes. Mentida. Les que diuen que som bones i boniques com la plata i que tots els homes s'encaterinen que es llançarien a les basses. Mentida. Les que diuen que som un misteri misteriós, mentida. Mentiders són la majoria dels homes. Els homes que s'inventen històries, i els que les expliquen. Els que ens retallen, i ens collen i ens col·loquen a dins de les paraules, perquè siguem com la història que volen explicar, amb la moralitat que volen explicar. Retallades i fetes petites i encabides a dins dels seus caparrons petits. Que no per més rucs i diminuts, menys dolents.

La Blanca, mare teva, es bellugava d'una manera que semblava una oca i anava cap aquí i cap allà amb la panxa cada vegada més grossa. Tenia el ventre ple i dur com un tambor, i tenia els pits que se li havien fet grossos i que aviat farien llet. Com una màgia. Com una màgia de veritat, perquè li sortiria de la vulva una criatura sencera, amb totes les ungles, i amb ulls i llengua, que series tu. Una nena ploranera i bonica, perquè als ulls de les mares totes les criatures són boniques, i perquè tu series bonica de debò.

La Blanca, mare teva, volia una companyia. Abans. I va anar a buscar un home. I en va trobar un. Va trobar un home fort que treballava al camp, amb les mans molt grosses i molt a punt, que tenia la pell fosca com la nit i els ulls negres i grocs perquè havia vist coses tristes i vivia molt lluny del país on havia nascut. I s'estimaven als vespres, la Blanca i el teu pare, sempre sota els arbres i sobre les herbes. La Blanca li posava les mans damunt del pit, i ell deia, mira, com una papallona, en una altra llengua. Però la Blanca no volia salvar cap home, després de tants anys de voler

salvar homes. Ni volia endur-se'l a casa. Volia només la llavor, per tenir una nena, bruna com una castanya. Plena de riure i d'idees. Bonica de veritat, perquè és de carn. De tall tallet. No tota blanca i tota platejada com un lliri. No. De carn de veritat, és. Que la pots mossegar! Grrrarr.

Moltes bèsties pareixen de nit. Les eugues no pareixen si les mires, per protegir el poltre dels teus ulls i les teves intencions. Però la Blanca es posa de part al matí. Un matí de primavera que es lleva fred. Tu t'has quedat quieta, a dintre, preparada, i tot el ventre se li ha recargolat en un espasme estremidor. Ja ve, ha dit. I l'hem asseguda al fons, sobre de mantes i llençols, i tot li fa calor. I aleshores li ha sortit el tap marró, i aigua i aigua i aigua de dintre de la vulva com si fos una font. I tu, que ja no pots nedar, estàs a punt per arribar i l'Alba i la Flor corren a buscar les dones que saben estibar criatures.

Jo em quedo amb la Blanca, i li dic que respiri amb les contraccions, i li agafo les mans quan les meves mans no li fan nosa. I li dono aigua de farigola. I poso a bullir més aigua i preparo més flassades, i la Blanca gemega de tant en tant, i després diu, estic contenta, estic contenta, estic bé, amb el cap ple de sorra. Ara tindrem una criatureta per jugar.

El sol es planta a mig matí i la Blanca gateja. I s'ajup i respira fort i mou els malucs cap aquí i cap allà, i em diu, cada vegada fa més mal, més seguit, i jo li dic, respira, respira, Blanca, i me'n recordo de les altres vegades. De les vegades que jo havia dut criatures al ventre. Tres, com tres estrelles. I li dic, no te'n recordes, Blanca, de l'altra vegada que tenies una criatura al ventre? I la Blanca em respon, el mal s'oblida tan de pressa... i somriu una mica i llavors fa aix... i posa les dues mans planes a terra.

Les meves criaturetes tenien els cabells com la palla mullada, li dic jo. I l'home que ja no té nom, perquè l'hi vaig esborrar quan em va aixecar la mà i va dir, dona d'aigua havies de ser!, i després va abaixar-la, forta, contra el meu cap i les meves galtes i el meu pit. Aquell home va dir que els nens són dels pares i no de les mares. I jo vaig dir que no. Vaig dir que jo els havia dut dintre tant de temps, i que s'havien fet de mi, i havien sortit de mi, m'havia obert com un ou que ja no es tanca mai més. I va cridar, tu calla, calla, calla, puta, cossi. I li vaig explicar que els meus fills serien com els ocells i que no l'estimarien. I em va amenaçar que si jo tornava, els

mataria a tots tres. Però els meus fills van créixer i es van fer com els ocells i van marxar. Aquesta criatureta serà nostra, li dic.

I aleshores arriben l'Alba i la Flora amb una senyora nova que sap estibar criatures. Sempre en són quatre, les senyores que saben fer néixer nens. I totes tenen els cabells blancs. Hi ha la que mana, que es diu Joana i duu els cabells llargs deixats anar, i té la cara severa i no parla, però té els ulls plens de les coses que sap. Hi ha la que riu, que es diu Dolceta i duu els cabells trenats, i és amiga de la Blanca perquè a totes els agrada de fer bromes i riure. Llavors hi ha la Margarida, que sempre plora. I l'Eulàlia, que ens explica contes. Ens explica uns contes que ens agraden perquè mai tenen la veu ni els ulls dels homes que escriuen les males històries.

Les senyores que saben estibar criatures viuen al bosc, però jo no he estat mai a la cova on dormen. L'Eulàlia em va dir un dia que no era una cova com la nostra, que era una cova de bandolers. Però potser era una rondalla.

La senyora que duen avui té els cabells blancs i curts, i duu una bata lila amb un cinturó. La guia l'Alba i la Flora tanca el pas, i la senyora les segueix lleugera i tranquil·la com un conill.

Amb una cara càndida i atenta. Entra a la cova i la Blanca obre els braços com si fos una nena que volgués que l'enlairaressin.

És aquí, és ella, diu l'Alba, i la senyora s'acosta a la Blanca, li agafa les mans i li diu, fluixet, les bèsties en sabem, de parir. En sabem per naturalesa. I les persones som bèsties i a vegades ens oblidem de tot, que som bestioles també. Tu escolta el nen i escolta el mal. Agafa't a la roca, li diu. Respira, li diu.

I la Blanca s'entrega a la dona que sap estibar criatures com si fos una mare. Aleshores la Blanca es despulla.

Així, així, diu la senyora, com les bestioles. Com et dius, bestiola? Li pregunta.

I la Blanca diu, Blanca.

On en vas aprendre, d'estibar criatures?, li pregunta, i gemega.

Ajudant a parir vaques, fa la dona. I vaig tenir dos nens, diu. La primera com una espiga, que no sortia, que no sortia. El segon com una granota, que va sortir sol.

Li palpa la panxa.

Ve de cara, diu. Els vedells venen de cames.

La Blanca no crida, deixa de respirar, aferrada a la paret, i gemega de dintre, de molt endintre, molta estona, dolorosament, amb la cara tota molla i els cabells tots enganxats i les mans totes blanques d'arrapar-se a la pedra.

La senyora la toca i la mira i li diu, estàs molt oberta i aviat veurem el caparró. La Blanca es posa de quatre grapes i respira. La dona ens diu, porteu més robes i més aigua. I portem més robes i més aigua, i la Blanca gemega i serra les dents cada vegada més seguit i aleshores de cop i volta fa un gemec que comença amb un aaaaah, un aaaaah dit cap endintre, un aaaaah fluixet i esqueixat que fa mal de sentir.

A la gatzoneta, a la gatzoneta, amb els peus a terra, com si fessis caca, diu la senyora, i la Blanca aixeca els genolls i posa els peus plans a terra i llavors la dona afegeix, serà ràpid perquè li veig el caparró.

La Blanca diu, tinc por. I la senyora que sap estibar diu, no tinguis por, i ho diu segura i severa i la Blanca prem. La dona s'agenolla darrere la Blanca i es queda allí quieta, amb les dues mans sota el seu ventre. Un braç per davant, l'altre braç per darrere del cul rodó, blanc i ple de la Blanca. La dona té les mans a l'aiguaneix d'on surt la vida, com si collís raïm, com si fes almostes d'aigua, i aleshores surt el caparró sencer. Respira, respira, li diu, que venen les espatlles. I li posa les mans al voltant del coll, a la criatureta, com un peix, encara embolicada, tota lila, i surten les espatlles. Amb el tou del braç la senyora li aguanta l'esqueneta, i amb l'altra mà el cullet, que baixa de pressa, i surten les cames, petites i cargoladetes, tan ben fetes. La Blanca torna les mans a terra, com una vaca, i tu ja ets tota fora, i agafes aire i plores un plor gros, i la Blanca posa els malucs a la roca, sobre la sang i les mantes, amb el cordó fosc i gruixut entre les cames. Ets una nena! La dona et col·loca sobre el ventre inflat de la teva mare, entre els pits com dues muntanyes. Tens els ulls arrugats i les mans arrugades i els cabells foscos, i la Blanca somriu molt, amb un riure tan i tan brillant, i uns ulls tan i tan brillants, i una pell tan i tan brillant, i amb una nena com una papallona fosca al pit. I llavors surt la placenta.

Quan ja has nascut, la Blanca, tota emboirada i cansada, pregunta, com et dius? I la dona que sap estibar criatures respon que es diu Sió, i que té

molta, molta son. S'arrup en un racó i s'adorm de pressa. I dorm un dia sencer. Dorm profundament i quan es lleva li donem sopa de farigola i llavors torna a casa seva.

Tres dies després, quan tu mames com un vedellet i la Blanca camina a poc a poc, com una oca plomada, em diu:

—Tenia les mans calentes.

I jo no sé de què parla i continua:

—Tenia les mans calentes com la gent dels pobles, la dona que va estibar el vedellet. —T'ha posat Bruna però totes et diem vedellet—. No van penjar-la, aquesta senyora. Té una casa amb finestres i viu als pobles.

Jo deixo la mitja que estic teixint. Uns peücs petits per a uns peuets petits.

—Blanca, per què ho dius, ara?!

Tu estàs enganxada al seu pit i xucles que xucles i la Blanca et mira com si somniés i em diu:

—No tornarà. Estava perduda, s'havia perdut. L'Alba la va ajudar a tornar a casa seva.

Jo faig que no amb el cap perquè no m'agrada, i dormim intranquil·les unes quantes nits perquè tu plores molt, i perquè ens els imaginem, la gent dels pobles, com venen, com ens acorralen.

LA NEU

Baixo del cotxe i em rep la gossa i pico a la porta i demano d'entrar i un cop asseguda a la taula de la cuina faig:

—L'hi vaig dir una vegada a la teva mare i no li va agradar. Però ara que la Sió és morta, t'ho dic a tu, Mia. Teniu algú dintre de casa.

Em mira tranquil·la:

—És un mort, Neus? —pregunta.

—El que en queda —dic.

—Vol alguna cosa dolenta?

—Estarà millor a fora.

—Com les bèsties —fa—. És el meu pare?

—No ho sé.

—És cec?

—No ho sé.

—És l'Hilari?

Jo no sé si és l'Hilari.

—M'ho puc pensar? —demana.

Si puc evitar-ho, no entro a Matavaques. Procuro no mirar les finestres. Miro l'hort i el jardí i la carena a l'altra banda. Quan el sento, m'imagino un home. Però no és un home. M'imagino un home per tenir una mica menys de por. Un home enfadat. Violent i descontrolat, amb la certesa fosca de la força. Contrariat, com un nen. Entaforat en un racó. Embolicat en el verí del seu propi fracàs. Covant la ràbia i l'espera com una gallina a qui han robat els ous.

Abans nevava de veritat. Nevava tant, que vora la carretera s'aixecaven parets altes de neu com presons. Com laberints. Com castells. Els nens

agafaven sacs i es tiraven carena avall, sense trineus. El cul sobre el sac, damunt la neu. Els senties riure i cridar sobre el silenci absolut que fa la muntanya quan ha nevat. Com si tots plegats, arbres i bèsties, s'haguessin quedat muts de l'ensurt. De la blancor que enlluerna. La neu blanca com una mà tapant-los la boca. Els nens celebrant la neu. Perquè la neu, una mica com la mort, no es tria. Arriba quan vol i ho canvia tot. En Tomàs Molina diu que nevarà. Avui. Jo dic que no nevarà. Quan ha de nevar ho sé, perquè la llum és blanca. Quan ha de ploure la llum és grisa, d'un gris platejat. La llum grisa i la llum blanca es comencen a veure gairebé un dia abans. Segons la intensitat, saps quanta estona falta perquè ploqui o nevi.

La meva àvia trobava aigua, amb unes barretes de ferro, com dues eles, i el seu pare sabia quan plouria i quan no, i la gent, que no l'estimaven gaire, el meu besavi, perquè els feia por, l'anaven a veure i li preguntaven si havien de sembrar. Un dia que collíem mates amb la meva àvia, li vaig demanar què eren les cascades. Jo les havia vistes sempre, les cascades, penjades a mig camí del cel, com els núvols. Algunes de més gruixudes, algunes de més esprimatxades, d'un blau amagat, bonic i transparent com el del riu. L'àvia es va mirar el tros de cel que jo assenyalaria i va exclamar: «Ai, Verge, nena. Quina una que n'hem feta». I no va dir res més. La meva àvia es deia Dolors. L'àvia Dolors no va dir que sota les cascades hi ha pous i rius subterranis. No va dir que les cascades assenyalen aigua, i que les cascades les vèiem ella, i jo, i el besavi, i prou. Que per això trobava aigua, ella. I no va dir que qui veu cascades, veu més coses. Però no amb els ulls. Amb la panxa, i amb tots i cadascun dels pèls dels braços i del clatell, i amb el fetge i la pleura i el cor i la fel i totes les parts del cos que en senten, de pors i de penes. I no va dir res de la foscor a les cantonades. Ni de les coses tan tristes que són com una bufetada. Ni de les coses que no es poden fer mai, sota cap circumstància. Ni dels que es moren i no marxen. Ni dels forats per on respira la terra. Ni de la balança.

Per riure el meu home a vegades em diu Reina de les Neus. Perquè em dic Neus, jo. I sempre l'encerto, si neva. Al meu home jo li dic Agustí, que és el nom que li va posar sa mare, però tothom li diu agutzil. Menys les nostres filles, que li diuen papa. Al conte de la Reina de les Neus, la Reina de les Neus tenia un mirall. Un mirall on, quan t'hi emmirallaves, només hi

veies coses tristes i dolentes. Una vegada uns follets transportaven el mirall cap al palau d'hivern i els va relliscar, els va caure i es va trencar en mil bocins. I aquests mil bocins es van escampar per tot arreu. Es van ficar als ulls d'alguna gent, i d'aleshores ençà tot el que aquella gent veia era trist i lleig. I es van ficar dins del cor d'alguna gent, i aquests només sentien rancor i pena. I a mi, un trosset de mirall se'm van ficar dintre d'un ull, i jo veig algunes tristors, veig allà on han fet mal a les persones, i noto els que s'han mort i s'han quedat encallats. I si m'hi veig amb cor, i si tinc l'energia o si són massa a prop dels que estimo, els explico que se n'han d'anar.

Sona el telèfon. És la Mia. Neus, diu, treu-lo de casa. Jo li dic que hi puc anar demà. Els dilluns van a caminar, la Mia i la meva filla Cristina. Fem-ho de dia, dic. Diu que em pot fer dinar, dic que no cal. Vindré a les deu. T'hauràs d'esperar a fora. I jo penso en en Tomàs Molina dient que nevarà.

L'endemà el cel és com el ventre d'una taula, baix i pla i gris. Quan en Domènec es va morir i la Sió es va quedar sola, la visitava cada setmana. Jo no era ni casada, encara. Li duia mongetes, o carbassons, o qualsevol excusa que fos bona per fer-li una visita. I quan la Sió va perdre el cap, anys després, hi venia sovint també. No prou. Mai res és prou. Si havia d'entrar a la casa, em quedava sempre a la cuina. La cuina és una bona cuina. I si podia, a l'era, a davant, on el sol pica ben calent, que en aquest tros de muntanya nostra hi tenim un microclima.

Quan arribo a Matavaques, la Mia surt amb la gossa.

—Necessites res? —em pregunta.

No necessito res.

Entro. La casa m'aguaita silenciosa. Estranyada. Expectant. És una casa antiga però no gaire gran, una caseta de masovers o de pastors. L'entrada queda sobre tres escales com tres dents. És una entrada petita, de parets rústegues i rajoles de terra totes diferents. El penjador de les jaquetes i el sabater. Un armari encastat de fusta plena de vetes. Una taula massissa amb una safata amb claus i papers i cartes. La cuina queda a l'esquerra. De rajoles blanques que de tant en tant fan una flor blava. La pica, de marbre rosa, una finestra amb cortines brodades i un escudeller antic que duu els plats, tots blancs, col·locats per fora. Una taula robusta, fosca i polida i

brillant de tan antiga i feta servir, i un escó que en deu tenir d'anys, amb coixins de lli, i un gerro amb flors seques, i cadires petites i un televisor. La Mia és bona conservant mobles. Salvant coses insalvables. I la casa és polida i acollidora. No com casa nostra, sempre desendreçada. Tot al mig, aquest meu home i aquests meus nets.

La zona dels fogons és nova. Amb una campana per al fum que és de fusta, però se li nota que és d'una fusta que no ha viscut al bosc, que l'han tallada i polida màquines sense cor. Té la llar de foc encesa. És una llar antiga. Construïda sobre el terra de la casa, agafada a les parets. Blanca, amb els llavis de fusta i la gola de rajoles brutes de sutge. Una bona cuina. La cuina dona a un rebost de porta tancada on no he entrat mai. A l'esquerra de l'entrada hi ha l'habitació on dorm la Mia, que, si no m'equivoco, havia estat de l'avi Ton. Hi entro per cofinejar, perquè no hi ha res allí dintre. És bonica. De parets grogues. Amb dues finestres altes. Amb una caixa de núvia i una calaixera i un armari, grossos i massissos, de sanefes senzilles gravades a la fusta. Un mirall petit amb una pica de porcellana. Una cadira plena de roba duta. Una tauleta de nit amb més flors seques i Vicks Vaporub i medicaments i una lampareta i una ràdio blanca i una foto de la Mia i de l'Hilari, on no deuen tenir ni vint anys. I llibres. Toni Morrison. Marta Rojals. Stieg Larsson. Amb l'adhesiu del Bibliobús. Té una estoreta marró al costat del llit, que és on deu dormir la Lluna. El llit té un capçal i uns peus de fusta fosca. És una habitació càlida.

El pare de l'àvia Dolors, el meu besavi, de tant en tant agafava algú per banda i li deia: «Acomiada't perquè et moriràs». Per això la gent el temia. Perquè pocs dies després, qui fos que havia assenyalat, es moria. I quan veien arribar el meu besavi, la gent ja tremolava. No vivia bé, l'home. Duia una bandada de corbs sobre el cap. No es poden dir, aquestes coses. Ni que les hakis notat. Ni que les sàpigues. Encara que les sàpigues amb la mateixa certesa que saps que el sol sortirà per llevant. Això m'ho deia la meva àvia. Xsst i calladetes. Tan calladetes que no me'n va explicar res de res, del que ella veia o del que ella feia o de com ho feia. Només deia una cosa, l'àvia. Els morts estan morts. Ni se'ls toca, ni s'hi parla, nena.

És l'hora. El problema que tenen és al pis de dalt. Vaig cap a les escales. Són unes escales de fusta i rajola torrada. És a dalt i ja m'espera. Expectant

i descontent. Se'm posa la pell de gallina a l'os de la cua, després a tota l'esquena. Començo a poc a poc. Tranquil·la. Mentre pujo els esglaons. Com una mare. Com una àvia. Aquestes coses, a vegades, no n'han tinguda mai, de mare o d'àvia. Li dic amablement que ha de marxar. Que això no és casa seva. Que ja no és casa seva. Que no passa res. Li explico per què no és casa seva. Que ja no hi està bé, li dic. Te n'has d'anar. Has de trobar el camí. La seva pena i la seva ràbia em pesen a l'estómac. Al fetge. Se m'apropen i se m'aferren i se'm claven com una punxa gruixuda i rovellada. S'enfada. S'enfada molt. Ple de ràbia. Ple de suc negre. Tinc tots els pèls del cos de punta, com espines, com agulles. I llavors comença. Malparit. No parla. No parlen. No parlen que jo els entengui. Jo dic paraules per dintre, com un pensament, però ells no en tenen, de paraules. Només tenen tot aquest mal, tot aquest odi, tota aquesta aigua bruta.

Jo no m'enfado. Torno a dir-li que se n'ha d'anar. No t'has d'enfadar. No has de perdre els estreps. Si perds els estreps, és terrible. Si perds els estreps, passen males coses. Guanyen. Fereixen. No és casa teva. No és casa teva. Ja no ho és. Fora. Surt. Busca el camí. Aquest ja no és el teu lloc, ja no hi estàs bé, aquí.

A vegades les pots desfer, aquestes coses. Algunes són persones. I algunes altres no sé què són. Hi ha coses que no s'entenen. Jo no sé on van, quan marxen. Jo no sé pas si hi ha res més enllà. Jo no sé cap cosa. Però algunes les pots desfer. Les pots consolar com a una criatura. Les pots tranquil·litzar. Els pots explicar el que els has d'explicar. I a còpia d'hores, t'escolten. I a còpia d'hores, es fan petites i manyagues i tranquil·les i aleshores se'n van.

I d'altres no les pots desfer. Hi ha coses tan grosses que corren per aquest món. Coses tan dolentes, que no pots fer més que lluitar dia i nit perquè marxin, s'amaguin i es recargolin en una altra banda. Perquè surtin d'on estan ficades i d'on fan podrimener, i vagin a fer-ne en un altre lloc.

Entro a l'habitació de davant de les escales. És una habitació de matrimoni. El terra gastat de fusta. El llit gran, vell, alt, amb un capçal daurat on hi ha pintada una verge Maria, i un nen Jesús molsut, que ja camina, i una ovella i un sant Josep. Penso que devia ser l'habitació de la

Sió. I abans, l'habitació de la Sió i en Domènec. Ara no la fa servir, la Mia. Fa olor de bosses d'herbes per a la roba i de líquid de matar corcs.

M'estiro al llit, que és dur i té cobrellits blancs esgrogueïts. Em poso les mans al ventre i tanco els ulls. Se'm recargola per dintre com una serp. Mala cosa. Però jo li dic el que li haig de dir. Sense perdre el control. Severa. Morta de por. Parlo i parlo i parlo i repeteixo les mateixes coses. Fora. Fora. Ves-te'n. Ves-te'n.

Però quan obro els ulls, el tinc al damunt. Estremidor. Tot fosc i amb dos ulls immensos, blancs i allargassats. No em moc. M'acosta la cara, que no és una cara. La boca com un forat. Cridaria però tinc el crit travat com un os que he empassat per l'altre forat. De res em serviria cridar. No hi és. Em dic. No hi és. I em mira impassible. No hi és. És un nen que badalla amb aquesta boca. Un nen que té son amb aquests ulls. Un monstre. Amb aquest mirar terrible com tots els mals del món. Aquests ulls frenètics. Fora. Fora. Ves-te'n. Fora. Això no és casa teva. Això no és casa teva. No és casa teva. Fora. Fora. Fora.

I marxa.

Baixo del llit. Em pesen tant els peus, i les cames i els genolls. L'edat, Neus. Vaig fins a la porta i m'arrepento al marc. Miro enrere, al llit. Miro l'armari de l'escala, però no hi és. No és al bany, tampoc. Baixo les escales. La cuina, res. L'entrada, res. L'habitació, res. Em concentro i escolto. No hi és.

Em recomponc a l'entrada i surto.

—Vols un cafè, vols alguna cosa? —pregunta la Mia.

Plovisqueja.

—No —li dic—, estic cansada, vaig a casa.

—Gràcies —diu.

—Pujava, la gossa, al pis de dalt? —pregunto.

—No gaire.

—Vols que et digui on era?

—No —contesta sense dubtar.

Faig que sí. A algunes d'aquestes coses els agraden les escales.

—Adeu, Mia.

Quan la Sió va perdre el cap, el meu home va dir que a vegades, per sobreviure, has de tirar terra sobre els records, però que qui ha patit massa sempre hi tira massa terra. L'Agustí hi pensa molt, en la història de tots plegats. Busca el perquè de les coses. L'analitza. És la seva manera de trobar pau. Entendre els fets, les persones. Però no totes les coses es poden entendre, estimat.

Pujo al cotxe. Gotes petites com agulles cauen sobre el vidre. Res de neu, Tomàs Molina. Li faig adeu a la Mia amb la mà, ella entra a la casa i jo surto de l'era. M'agafo fort al volant i poso segona i el seient és tou i és agradable. Fa olor de l'ambientador aquest de pi que compra l'Agustí. El camí no està asfaltat, i el cotxe bota. El baixant de la muntanya em queda a l'esquerra. Al mig del camí hi ha un noi, amb els cabells foscos i un bastó, que passeja. Afluixo. Qui camina amb aquest temps per aquest camí?, penso. Qui és? Va a veure la Mia. És jove. I aleshores, ens creuem. Però quan passo pel seu costat, giro la cara, lluny d'ell, cap avall, cap a la muntanya i el riu. La giro de cop, rapidíssim, i sento no saludar-lo, però és que no puc. Estic cansada. No les vull veure, totes les ombres i totes les coses tristes que se li aferren a la jaqueta.

LA POR

Diu, podria ser la teva mare. I diu, no soc la teva mare. Separat per les coses que passen entremig. I dins meu tenen sentit totes les coses que no en tenen, i n'han deixat de tenir totes les que n'haurien de tenir. Perquè si m'hagués tingut amb dinou anys, o divuit, no ho sé, però m'ho imagino, podria ser la meva mare. I perquè no ho serà mai, la meva mare, encara que ella ho volgués i jo ho volgués, però jo no ho vull i ella no ho vol. A vegades encara soc com abans. I altres vegades soc com si no hagués sigut mai el que era abans, com si pel forat del cap se m'hagués escapat tot, i només s'hagués quedat la por negra, i les coses que tinc al voltant del coll. I no puc parar de mirar la foscor de l'ull que ja no s'hi veu i marejar-me, i pensar que mai més tornaré a ser el que era, i pensar que no em van matar però que em van xafar per sempre. I pensar que m'hauré de tornar a morir, i que fa tanta por, morir-se, i que ja m'hauria pogut morir llavors i no haver de tornar-hi. I no haver après la por. Perquè hi ha coses que no vols aprendre, que no hauries d'aprendre, i les aprens per sempre. I ja no es pot fer res, ni es pot voler res, ni sentir res, de tanta por. Ni es pot tornar a ser com s'era abans, perquè abans no s'havia après la por. La por, quan t'agafa, és el final. I llavors s'han de prendre les pastilles i s'ha de dormir i l'endemà, o l'altre, s'ha de tornar a començar.

Quan puja gent a veure'ns els dic que això és el nostre recés, la casa de camp, per inspirar-nos, per escriure novel·les, i aquestes coses. I riuen, els meus amics. Els meus amics carregats de paciència, perquè la gent se'n cansa de pressa, d'esperar que estiguis bé.

Volia parlar de les coses bones de quan vam arribar aquí dalt i del bé que et fan la muntanya i l'aire net si t'han fet volar la tapa del cervell.

Hi havia una vegada jo i la Clara que dormíem abraçats en un llit. Hi havia una vegada dos homes que ens van entrar a casa. I un tenia una pistola i ens va treure del llit i ens va posar de genolls a l'estora. I apuntava la pistola al meu cap i jo abaixava el cap com un gosset, i la Clara cridava i l'home cridava per sobre dels seus crits, perquè volia espantar-nos, però ja ens tenia espantats, i de tant cridar, i de tant moure la pistola sobre el meu cap, va disparar, i la bala va entrar i sortir del meu crani, i els homes van marxar corrents i la Clara va saltar per la finestra, que era baixa, per buscar ajuda, i jo em vaig quedar sobre l'estora, perquè el pip després del tret em sonava a dintre del cervell molt fort, i perquè ni podia moure'm, ni se'm va despertar a dintre l'espurna de la idea de moure'm.

Però no era en això que volia pensar. Volia pensar en quan vaig baixar del cotxe i la casa em va semblar tan bonica, a mitja carena, tan amagada que no se sentia ni el soroll dels cotxes de la carretera, tan de conte com els contes que explicava la mare quan era petit. Va ser la mare la que va dir que pujaríem muntanya amunt, i que va trobar can Grill, i va fer les maletes de tots dos i em va ficar al cotxe i ja hi érem. Perquè el soroll fora del pis de Barcelona, i els cotxes i tots els edificis i les cantonades punxegudes i les línies rectes i els crits de la gent i els riures de la gent, m'acorraven dins i no volia sortir. L'angoixa es feia grossa com una esponja si posava els peus a les voreres, grises i enfonsades i desprotegides. I la mare va dir prou, i va dir que si anàvem a un lloc on només hi hagués arbres, havia de sortir de casa.

Quan em vaig despertar, van dir que era un miracle. I tots venien als peus del llit i tots feien preguntes i la mare comprava el diari i m'ensenyava les meves fotos. I llavors, quan tots marxaven, jo plorava perquè m'havia cansat tant i tant de veure'ls i de dir quatre coses. El tret em va treure la visió d'un ull, i em va fer una mica coix de la cama esquerra, que a vegades sembla que ja no sigui meva. I prou. I els metges van dir que era una sort. El forat em va buidar l'amor, també. Potser si l'hagués estimat més, la Clara, m'haurien disparat al cap i m'hauria despertat i l'hauria estimat encara més. Però ja no volia estimar-la quan em vaig despertar. La Clara plorava als peus del llit quan jo li deia que no volia estimar-la més, i llavors, quan la mare va tornar de la cafeteria de l'hospital, se'n va anar. I sé que li

truca a vegades, a la mare. I jo li vull el bé, però no vull haver de cuidar-la. No dic protegir-la d'homes que ens entrin a casa. Dic preocupar-me'n, dic preguntar-li com li ha anat el dia, dic pensar en ella i pensar en les coses que farem junts. Vull estar sol tota l'estona, ara. Per això em va agradar la casa, perquè era una casa sola des d'on no es pot veure cap altra cosa. Estem de cara a la vall, i a la carena del davant no hi ha res més que bosc i pastures. El riu passa sota dels nostres peus i, si fas silenci, el sents. La casa té un rellotge de sol a la façana que no sé llegir, perquè s'han de fer càlculs, es veu. I té una balconada petita i inútil. I dos pisos. I una cuina tota de fusta que té un sostre tan baix que els cabells et freguen les bigues. I té un rebost petit i unes finestres petites perquè el fred no es fiqui dintre i una llar de foc, construïda amb roca grisa que sembla platejada, que sempre encenc perquè és bonic de mirar el foc. I el pis de dalt, amb el bany i els terres tots de fusta, que gemeguen quan hi camines i quan no, i amb els sofàs i les butaques roses i vermells i les catifes vermelles. Gemega constantment i creix i es fa petita i es mou, la fusta, i jo penso que si aquí hi entressin homes, els sentiríem abans que trobessin les habitacions. Al pis de dalt també hi ha la banyera i el lavabo, separats, i l'habitació on dorm la mare i l'habitació on dormo jo, i a la sala de les butaques hi ha una altra llar de foc que no engego gairebé mai per no haver-me de cuidar de dos focs.

Caminem cada dia. La mare i jo. Agafem el camí que surt de la casa i que té les herbes altes i llavors ens desviem avall, i agafem camins de bestiar, i a vegades camins de persones, avall, com una ziga-zaga que et porta fins a la vora del riu.

A vegades hem d'apartar els esbarzers i les branques i les ortigues, i hi ha un pastor elèctric per al bestiar que haig d'obrir i després tornar a tancar. El camí és tot ple de tifes. El riu es diu Ritort, que és un nom bonic, i és fredíssim, i baixa ràpid, i jo me l'imagino com una llengua neta que va llepant totes les pedres. Quan vaig amb la mare no hi llanço pedres perquè la incomoda, i quan vaig sol hi llanço pedres molta estona, i piquen i reboten, i he fet un màxim de cinc bots, que és un rècord considerable.

Si en comptes d'anar avall, vas amunt, hi ha els veïns més propers. Una casa que es diu Matavaques i jo no m'he inventat el nom. Vaig ser jo que vaig dir, provem aquest camí. Un camí que trescava amunt, com de vaques.

T'havies d'agafar una mica als arbres, de tan dret com pujava. La mare va dir Oriol, perquè li feia patir que no pogués amb la meva cama, però jo sentia que sí que podia i que estava cansat de sempre anar avall cap al riu. I quan vam ser a dalt, vam veure que érem darrere d'una casa, a l'hort. Havies de saltar una tanca i jo vaig dir, anem, i ma mare va dir, no, home, ara que hem pujat anem a dir hola. I jo vaig dir, mama, però això és el darrere i potser s'espanten. I la mare va dir, no, home, no. Sempre diu, no, home, no, ma mare, i fa el que li dona la gana. Jo vaig dir, mama, no es pot entrar pel darrere d'una casa! I ella va dir, doncs no vinguis. Doncs no vinguis!, va dir. I va saltar la tanca ella primera, i em va ajudar a saltar-la. La mateixa mare que havia dit Oriol al principi del camí. Vam caminar vora de l'hort, i vaig distingir cebes, i escaroles i enciams i prou. De l'hort en sortia una herba gruixuda i forta i poc bonica, que s'estenia com si creixés per voluntat pròpia, i no perquè fos un jardí, cap al volt de la casa. I aleshores va aparèixer el gos. Era un gos gros amb el pèl llarg, blanc, i dues taques negres, una a l'esquena com una sella, i una altra a la cara, sobre un ull, com un pirata. Va venir rabent quan ens va veure, i bordava com un boig, bordava i bordava davant nostre, quiet i amb l'esquena plana perquè no avancéssim. Jo em vaig ajupir una mica, molt a poc a poc, i vaig deixar el bastó a terra. I aleshores va aparèixer la dona i va cridar, Lluna, xssst, i el gos va bordar dues vegades més i va callar. La dona es va apropar i es va mirar, sense dir res, els dos estranys que sortien del seu hort. Llavors jo vaig dir hola, i vaig demanar perdó, i ma mare va explicar que havíem llogat can Grill i la dona va fer ah, i va donar un cop al llom del gos. I van parlar una estona, d'aquelles muntanyes, del poble, de les impressions de la meva mare, i la dona va dir que ella era la carnissera i ma mare va dir que aniríem a comprar-li carn, i tant, i mentre parlaven, jo em mirava la dona. Tenia uns ulls molt brillants. Molt bonics. Molt que feien ganas que et miressin i que ella et digués coses, perquè no somreia però els ulls brillaven molt, com si somriguessin per dintre. I llavors la resta de la cara era rude, era basta, i no és que no fos bonica, és que era una cara de faccions com de mamífer gros, com de cavall o de vaca, i els ulls eren molt i molt bonics, i potser, que la cara no fos tan bonica com els ulls feia que els ulls fossin encara més bonics, i que no fos guapa i que no somrigués i que parlés a poc a poc feia

que volguessis que digués més coses. Era més jove que ma mare, devia tenir cinquanta anys, potser més, potser menys. Duia una samarreta blava de màniga curta i els braços rodons plens de pigues. Tenia els cabells del mateix color exacte que els ulls. I jo me'ls mirava tota l'estona i gairebé m'espantaven, quan els ulls em miraven a mi. Llavors ens va allargar la mà i va dir que es deia Mia, i la gossa se'ns va passejar entre les cames i va dir, que us ensumi, que us ensumi, que així us coneixerà. I després ens va convidar a cafè i la mare va dir que no, que moltes gràcies, que un altre dia. I ella va dir, sí, un altre dia. I la mare va tornar a dir que aniríem a la carnisseria, i va preguntar, assenyalant les gallines, si hi venia ous, també, i la Mia va dir que sí però que no eren els de les seves gallines. I aleshores vam marxar, pel camí de davant perquè ja no ens vam atrevir a tornar-nos a ficar dins del seu hort. I quan baixàvem pel camí, que va ser més llarg i més transitable que pujar pel dret, muntanya amunt, la mare va dir que li havia agradat la veïna i jo vaig dir que a mi també.

I vam anar a la carnisseria. I va resultar que també venia llet i formatges i fruits secs i galetes i pasta i vam comprar un munt de coses. La carnisseria feia olor de carn crua boníssima, d'hamburguesa de pollastre i de botifarra, suau i deliciosa. I la mare deia, cinc-cents grams de carn picada i unes quantes costelles de porc, així per fer fideus a la cassola, i bla, bla, bla. I a mi em punxava la vergonya. Com si no volgués ser allà, amb els meus trenta-tres anys, comprant carn picada amb la mare. I em va agradar una mica que em punxés la vergonya. M'apartava i mirava el carrer a través del vidre i llavors la mare comprava els ous que no eren de les seves gallines, i a mi m'agradava la vergonya, calenta i entortolligada dintre, que feia tant de temps que no em punxava, com feia tant de temps que no em punxava res.

Per això vaig pujar a veure-la després, pel camí de davant. Sol. Primer vaig pensar de pujar sense el bastó i després em va fer por de caure. No li vaig dir a ma mare que anava a veure-la, vaig dir que volia sortir a caminar, després de la caminada que ja havíem fet junts aquell dia. I vaig pujar fins a la casa, a poc a poc, perquè feia bon temps, i perquè el camí era llarg i no volia cansar-me i no volia suar. Quan vaig ser a davant, vaig veure el cartell que posa Matavaques, que el primer dia no havia vist, i em va agradar el nom d'aquella casa. I aleshores va aparèixer la gossa, i se'm va acostar

corrents i bordant, i jo vaig pensar de deixar el bastó a terra, però després vaig dir, Lluna, i va remenar la cua i va bordar una mica més, però sense mirar-me, i se'm va ficar darrere, que volia dir que em donava permís per entrar a la propietat. Quan vaig arribar a la porta, vaig pensar que potser no hi seria, i vaig pensar que potser hauria de deixar-li una nota, o si seria estrany deixar-li una nota, i llavors vaig picar, amb el puny perquè no hi havia timbre. Quan va obrir no va fer cara de sorpresa ni cara d'hola, però va somriure una mica, aquesta vegada, o potser només eren els ulls, que li brillaven, com si fossin de vidre, i jo, que volia dir alguna cosa, alguna cosa que havia pensat tot el camí de pujada, vaig dir:

—Hola.

I va fer:

—Bon dia.

I com que jo no deia res més, va afegir:

—Vols passar?

I vaig entrar i la gossa es va ficar a dintre amb nosaltres.

Ara, a vegades, quan soc en un lloc nou, em toco la cicatriu sota els cabells. És una cicatriu com un ocell. La casa sembla gran per fora, però per dintre és petita com la nostra. No hauria sigut una dona atractiva, en una ciutat. Hauria sigut una dona estranya, o una dona basta o ves a saber, però allà, amb el gos i els coberts d'eines darrere l'hort i amb les gallines i els arbres, i la carnisseria, allà a la cuina, era una dona que volies que sabés qui eres. I llavors vaig pensar que havia de parar de mirar-la i de pensar si era o no era atractiva. I de mirar-li els pits i de mirar-li el coll i el clatell i intentar descobrir el què o el perquè del que li volia. Prou, para. I després pensava que feia tants i tants dies, i mesos i temps, que no se'm llevaven a dintre les ganes de res, i que no trobava res ni ningú atractiu, que llavors em deia, fes, Oriol, fes.

I vaig seure a la cuina i va fer cafè i va preguntar:

—I tu què fas?

I vaig tenir por que em demanés coses i no sabia si podria explicar totes les coses. I li vaig dir:

—Escric una novel·la —com la broma que els hi faig als amics. I va fer que sí i no va dir res més, no va preguntar de què va o sobre què escrius, i

mira que tenia preparada una bona resposta, i llavors vaig dir—: És broma. Em recupero —i va fer un petit cop de cap i va encendre el fogó del cafè i tampoc va preguntar, recuperar-se de què. Va portar tasses i una fusta, i em vaig sentir bé, i quan em vaig sentir bé, el gos va venir a dir-me coses i jo li vaig acariciar el morro fi, i els ulls foscos em miraven desinteressats i amatents i vaig preguntar:

—Quants anys té?

I va dir, set. I va dir que era filla d'una gossa que tenia abans, filla d'una altra gossa, en una tradició familiar de gosses. I va dir que havia cadellat dues vegades, de gossos de veïns o de gossos salvatges, i que havia donat els cadells les dues vegades, perquè no en volia, de cadells que ho mosseguen tot i ho xafen tot, però que ara, si es tornava a quedar embarassada, se'n quedaria un, una femella, va dir, per continuar amb la línia.

—Vius sola? —vaig preguntar, i llavors va dir, sí, visc sola, i el cafè va bullir i quan el va servir, vaig dir, jo visc amb la meva mare, i va riure una mica. No havia tornat a beure cafè des de l'accident, i no em vaig atrevir a dir res i me'l vaig prendre i vaig pensar que si aquella nit tenia angoixa, almenys l'hauria desencadenat una cosa bona. I es va asseure, i llavors va preguntar:

—I doncs? —com si esperés que jo demanés alguna cosa.

—Ah, no —vaig dir—, he vingut només a dir hola.

—Per establir lligams amb els veïns. —Es reia de mi. Vaig fer un glop de cafè.

—Quins dies treballes? —vaig preguntar.

—De dimarts a dissabte.

—La gent no compra carn els dilluns —vaig dir, i li va fer gràcia.

I llavors vam parlar molta estona, i ens vam beure el cafè i vam dir moltes coses. Venien les unes darrere les altres, i era estrany, perquè ella parlava només d'ella i de la gossa, i no va dir res de ningú més, i no podia ser que no hi hagués ningú més, i jo no vaig comentar res de qui era abans, ni de l'accident, i no podia ser, perquè tot el que soc és per culpa de l'accident, i li vaig dir:

—Un dia t'explicaré de què m'estic recuperant. —I va aixecar la tassa de cafè com si fes un brindis. I després vaig marxar i la gossa em va acompanyar fins a mig camí.

I a partir de llavors, els dilluns l'anava a veure. A la tarda vespre, perquè als matins jo passejava amb la meva mare, i ella anava a caminar amb la Cristina, que és una veïna i amiga seva. A vegades hi anava algun vespre sense que fos dilluns, però quan va començar la primavera, els dilluns van ser com el final de la meva setmana, com un regal o unes postres, i a vegades amb el cafè em donava cireres o nespres o préssecs o ametlles, i jo no li deia que ja no bevia cafè, que només en bevia perquè era de casa seva, i perquè m'agradava visitar-la. I aquella visita era la interacció més humana i més constant i més llarga i més tranquil·la que tenia, a part de la meva mare. La Mia és feta d'un equilibri com el de les brases, que et fa estar tranquil, que et fa tornar a tenir ganes de riure, i de beure cafè, i que arribi l'estiu, o la tardor, o el que sigui que hagi d'arribar. La seva cara és com un arbre, amb dos ulls com dues marietes, i la seva boca, callada, i la pau que respira fins que de cop diu alguna cosa àcida com si hi hagués hagut un foc allà sota tota l'estona, que jo no hagués vist.

I llavors una tarda va treure una ampolla de whisky i va dir que avui faríem *carajillos*. I jo no havia tornat a beure whisky des de mai més, i vaig posar les mans sobre la taula i vam beure *carajillos*. El whisky va obrir una porta dintre meu, i li vaig dir, hi havia una vegada jo i la Clara que dormíem abraçats en un llit. I hi havia una vegada dos homes que ens van entrar a casa. I un tenia una pistola i ens va treure del llit i ens va posar de genolls a l'estora. I apuntava la pistola al meu cap i jo abaixava el cap com un gosset, i la Clara cridava i l'home cridava per sobre dels seus crits, perquè volia espantar-nos, però ja ens tenia espantats, i de tant cridar, i de tant moure la pistola sobre el meu cap, va disparar i la bala va entrar i sortir del meu crani. I aleshores li agafo la mà i l'hi poso sobre l'ocell que és la cicatriu sota els meus cabells. I mentre toca l'ocell li faig un petó, i llavors diu, podria ser la teva mare. I un altre dia dirà, no soc la teva mare. Separat per les coses que passaran entremig. I si m'hagués tingut amb dinou anys, o divuit, no ho sé, però m'ho imagino, podria ser la meva mare. Però no ho serà mai, la meva mare, encara que ella ho volgués i jo ho volgués, però jo

no ho vull i ella no ho vol. Li faig un petó, i és un petó a la boca, i el contesta, i m'abraça, i a vegades encara soc com era abans. I altres vegades soc com si no hagués sigut mai el que era abans, com si pel forat del cap se m'hagués escapat tot.

LA LLUNA

El que m'agrada més és quan xiula. Amb els dits dintre la boca. Perquè llavors, jo corro. Corro amb tota la força, i salto, i volo, com un ocell petit d'aquests que venen ganes d'atrapar amb la boca, perquè són bonics i ràpids, i després serrar les dents i notar com se li trenquen tots els ossos. Quan xiula, corro sobre les herbes i les tanques i les roques. Cap al xiulet. Volo sobre les herbes i les tanques i les roques. Cap al xiulet, que surt de la seva boca, per entre els dits. I correria, i saltaria sobre el cotxe, si fes falta, i sobre la casa, si fes falta, i sobre tots els perills. Passant per sobre i per dintre i per entremig de tots els obstacles. Rabent, perquè si fes falta salvar-la, jo la salvaria de totes les coses dolentes. Arrancaria el coll a qualsevol bèstia que li volgués mal, a qualsevol humà que li volgués mal, a qualsevol cosa que li fes posar els pèls de punta, bategar el cor massa ràpid, suar la suor de la por. Els estriparia la carn a mossegades, i la sang sortiria a borbollons i jo seguiria mossegant i estripant carn, amb tot el morro calent de la sang, i els ullals clavant-se més i més endintre. Per això corro, sense compassió, per salvar-la, i perquè m'ha cridat amb un xiulet i jo l'he entès. Perquè l'estimo. Perquè quan arribo, l'he salvada. I a vegades, quan hi vaig, esbufegant, em toca suaument el front, i el llom, i em diu que ho he fet bé, i em diu coses boniques que no entenc però sí que entenc. I en aquest tocar-me hi ha tot el seu amor, i en el meu córrer per salvar-la hi ha tot el meu amor.

La segona cosa que m'agrada més són les seves mans quan em toquen. I la tercera cosa que m'agrada més són els nens. Els que caminen. Els que saben tots els jocs i riuen i tenen unes manetes que fan unes carícies com de mosques netes. Els nens que ens van agafar les cebes del porxo i les van

llançar totes a la teulada també m'agraden. M'agraden tots, fins i tot els que són acabats de néixer, com bolets, i no me'ls deixen ni mirar. Tots, menys els que em tiren pedres.

Les cebes les havia collit ella, de l'hort. I les assecava sobre la taula de fora, totes lligades i a punt per penjar. I els nens van venir. Com una festa. I reien, i jo saltava al seu voltant perquè m'havien vingut a veure. El nen divertit que tenia el cap rodó com una pilota i feia olor de fuet va agafar la primera ceba. Com un joc. I llavors tots els altres també en van agafar i tots els altres també en van tirar. I si em tiraven una ceba, jo l'anava a buscar i la mossegava, i el suc de la ceba se'm ficava sota la llengua, aspre com l'aigua d'un bassal. Van llançar les cebes amunt, amunt, i més amunt encara, perquè ella no hi era i perquè feia riure. Perquè eren rodones, i brillants i boniques, les cebes, i perquè s'encallaven a la teulada i s'esclafaven contra la paret de la casa, i perquè era una malifeta i una transgressió, i perquè tot el jardí quedava ple de pellofes com si n'haguéssim menjat tots a la vegada, i perquè era excitant de fer i divertit de veure. I jo estava tan contenta que m'haguessin vingut a veure, tots els nens veïns, que feien olor de berenars i sucs de beure dolços dels que diu, no, Lluna, tu no en pots beure, tu d'això no en pots beure. Es fan tan llargs els dies que ella no hi és, tan llargs com si fossin una vida sencera. Sempre torna, i ja ho he après, que sempre torna, però a vegades encara m'imagino que no torna i llavors pateixo. I ploro sola. Ploro i ploro i ploro i ningú em sent.

Quan es van haver acabat les cebes els nens van marxar. I no vaig frisar gaire estona perquè de seguida va arribar ella, i vaig dir, visca, visca, visca! I jo saltava de l'alegria i va baixar del cotxe i jo era un rebombori entre les seves cames i llavors ho vaig veure, com n'estava, d'enfadada. Em va mirar primer com si fos tot culpa meva. I després va veure les cebes dalt la teulada. Les cebes esclafades a la façana. I no podia ser culpa meva. Es passejava entre les pellofes i es ficava les mans al front per fer visera i mirar enlaire a les teules, i mirar totes les cebes que hi havien quedat enganxades i destrossades, i llavors els vaig sentir, molt abans que els sentís ella. Els nens tornaven! Tornaven i aquesta vegada parlaven baixet i trist. I quan els vaig veure, duïen les mans agafades. Van venir capcots i ja no reien. Van venir i jo volia jugar més, volia jugar amb tots, amb els nens i amb ella, alhora.

Però l'ocasió requeria més severitat per part meva i vaig seure. Els nens es van apropar i ella va sortir a rebre'ls, i els nens van dir que ho sentien, que sentien haver-li fet malbé totes les cebes, i que sentien, amb la cueta entre les cames, haver tirat les cebes a la teulada, i a les parets de la casa i al jardí. I ella els va dir coses amb la veu de quan no em puc resistir i rosego sabates o tasto coses de les que llença a la brossa. I aleshores els va fer recollir les pel·lofes del jardí. I quan els nens van marxar, vam decidir que els perdonàvem.

La quarta cosa que m'agrada més és tastar coses. Haig de vigilar, ser silenciosa i llesta quan provo coses, perquè ella sempre diu, no, tu pinso, tu pinso, Lluna, i a vegades alguns ossos, i algunes sobres delicioses, però meló no, meló no! I el meló és la delectació més refrescant d'aquest univers, i pa no, pa no! I vi no, i cervesa no, i pedres no, i caca no, i jo que vull provar-ho tot, perquè tot té un gust i tots els gustos són diferents, i fins i tot les coses que són la mateixa cosa tenen sempre gustos diferents, i jo ho vull tot, encara que ella digui, no, això no, això no. Jo ho vull. Beuen cafè i diuen als gossos, no, tu no en pots beure, però jo puc beure de tot. El cafè i el licor, i el suc i el vi. Tot. Avui ha vingut l'home del bastó i beuen cafè. I whisky. No, per a tu, Lluna, no... diuen i riuen. I riuen més, i com més gots s'empassen més a prop s'asseuen. I ajunten les boques, ella i l'home, com qui beu aigua d'una font, com qui té molta, molta set i molta gana, i llavors s'aixequen i ja no volen més cafè. Quan no miren, tasto el cafè i el licor, silenciosa, sense trencar res, sense fer soroll, mmmmm... i jo ja no sé que vull, si beure cafè, ara que marxen, o si rosegar el bastó, ara que l'ha deixat sol, o si anar amb ells, ara que es fiquen a l'habitació. Si tastar el cafè, si mossegar el bastó o si... Ens fiquem a l'habitació. I llavors es destapen la pell, que sempre duen tapada amb robes, com si fes fred de ser pelat, i aleshores surten les olors. Les olors que deixen anar fan excitar i fan posar contenta, i m'agraden i les vull tastar. Són olors de mullena, perquè és a les mullenes que hi ha totes les olors. Es treuen les robes de pressa. Sota els braços les olors són agres i rasposes. Als sexes les olors són fortes i punxegudes i es fiquen a la llengua i dins del nas, i les voldries olorar més, i les voldries tastar per por que s'acabin, perquè l'olor dels sexes engega la set i la curiositat i les ganes de copular. Els culs fan una olor divertida i

recargolada, molt més interessant que l'olor dels peus, que és avorrida i que de fet és l'olor que fan les sabates, que són més divertides de mossegar per la forma que tenen de rata que no pas bones de gust o d'olor.

I aleshores es toquen amb les mans. Amb les mateixes mans que em toquen a mi. I es fan carícies, com les carícies que em fan a mi al cap, però als pits, que són plens com els de les vaques i no com els de les gosses o les gates, i als culs, que són clars, d'animal pelat. Amb força i amb ritme, s'acaricien, com qui busca una cosa enterrada. I els sexes els creixen i se'ls tornen vermells i l'olor que fan és encara més bona i més molla. I joestic contenta perquè ells estan contents, i perquè les mans són per tot arreu i els sons són per tot arreu, i jo vull que l'olor se'm fiqui ben endintre del musell i es quedi allí per sempre. Vull que vingui un gos i que copulem nosaltres també. I dono voltes per veure'ls, i veure els sexes, que sempre estan amagats i que quan no estan amagats són petits i estan tranquils i marrons. I ara són inflats i mullats i vermells, i es fiquen un dintre de l'altra, i es mouen, dintre i fora, dintre i fora, i ara els veig i ara desapareixen, i ara els veig i ara desapareixen, i s'abracen amb els ventres, i no d'esquena, i jo vull ficar el morro just allà on fan la còpula perquè l'olor és tan bona i el gust deu ser tan bo, i aleshores ella diu, Lluna!, Lluna que soc jo i només jo!, i es desenganxen i l'olor ho inunda tot, i ella s'incorpora i m'agafa pel coll, i m'arrossega. Jo preferiria quedar-me. Li llepo els genolls pelats, i m'estira. I quan soc fora ja ho sé, que tancarà la porta, i la tanca. Al principi em quedo darrere de la porta perquè els sorolls que fan són agradables i perquè encara tinc els narius plens de l'olor. Però després penso que a fora la brisa deu ser fresca i ja me'ls imagino, els ratolins entre les herbes, sortint perquè la nit és tranquil·la i fresca. I ja me'ls imagino, els gats amagats esperant-los. I si hi ha gats amagats, gats maliciosos, gats emprenyadors i lletjos, gats fastigosos, se'ls ha de foragitar, se'ls ha de perseguir, se'ls ha de matar.

IV

L'OS

Soc l'os. Soc l'os. Sem els ossos. Dormíem una son molt llarga i ens hem llevat. Venim a cercar el que és nostre. Venim a reclamar el que és nostre. Venim a venjar el que era nostre i ens varen prendre. Les meues potes tusten la terra. Desperteu, homes que ens vàreu perseguir. La meua boca s'obre, ferotge, i en surten brams, roncs i profunds, de bèstia rabiosa. Tremoleu, homes que ens vàreu matar, que ens vàreu espellar i ens vàreu fer fora. Homes i dones que després, cofois, tranquils, vàreu riure. Vàreu riure perquè éreu molt valents. Tots junts. Amb aqueixes potes esquifides i blanques que maten a traïció. Amb aqueixes armes petites, inofensives, que maten a traïció. Aquí hi érem nosaltres. Primers. Molt abans que els homes i les dones. Vàrem arribar primers i aqueixes muntanyes, aqueixa fred, aqueix cel, aqueix bosc i aqueix riu i tot el que tenen dintre, peixos i fulles, eren nostres. Érem els amos. I allavores vàreu venir. Homes fastigosos que maten el que no es mengen. Homes que tot ho volen, que tot ho prenen. Vàreu venir amb les vostres ovelles covardes, i les vostres vaques covardes, i els vostres cavalls covards. Esbramego. I vàreu construir els vilatges als peus de les muntanyes i vàreu dir que eren vostres, les muntanyes, arrabassadors. I que nosaltres érem forasters, forasters a casa nostra. I vinga matar-nos. Només les bèsties covardes maten el que no es mengen. Crido més i més fort encara, i veig, al fons de la vall, el vilatge. Tremoleu, bèsties porugues. Bèsties gregàries. Enemics. Ramat covard i assassí. Me mireu esporuguits, dalt del castell, els que allí us congregueu. Correu d'una banda a l'altra, grapat de gallines. Salto i crido i m'enduc un home com una ovella, a terra. Sota el pes del meu cos immens, pudent, brut i salvatge, s'agita. No te'm menjaré, cosa tremolosa. Mal que fos mort de fam i de

tristesa. Mal que fos despertat de l'hivern més llarg i no quedés res per menjar en aquest món, no te'm menjaria. Només te vull la por. Crida més fort. Crida. Crida! Rodolem i sonen els trets. Soc cec de la ferotgia. Cec de l'emoció. Cec de la gana després de tanta somnolència. Cec dels cops al cap, obcecat de la violència. Orb del meu despertar de fera. Vilatge maleït, vilatge meu. La gana dels ossos, quan se despertin, se vos empassarà a tots. Se'ns empassarà a tots. Tan orgullosos. Rieu, mentre pugueu riure. Crideu, mentre pugueu cridar. Els ossos es llevaran amb la primavera i serà una primavera ferotge. Una primavera ufanosa i mortífera que reclamarà el que és seu, aliada dels ossos, i reconquerirà els camps sembrats i les pedres posades les unes damunt de les altres. La malesa desfarà la vostra obra. La verdor desfarà la vostra obra. Els arbres aliats del temps, l'herba aliada de la mort. Oi tant, arribarà el dia. Acomiadeu-vos. Quan els ossos tornin i reclamin el que és seu, no riureu més. Quan s'acabi aquest hivern llardós i etern, i els ossos no siguem la senya d'una primavera que vos és propícia, sinó d'una primavera que se vos escapa. Que vos acorrals i vos fa fora. No cantareu més. Crido fort. Bramulo com la bèstia maleïda que me domina, que me posseeix, entranya endintre. Soc la vostra por que se lleva un cop a l'any. Sonen els trets. Els trets que me són amics. Com els vilatans, que me són amics. Que me serien amics si no fos l'os. Jo avui soc l'os i no tinc compassió ni dels vells. Me bec el suc del raïm com si fos mel i baies tendres. Com si fos la sang de les truites i de les ovelles. Com si fos la por dels que moren sota les meues urpes. Vull més cossos, sota el meu cos. Vull coces, i esgarips, i rebolcades, vull ossos i carn, vull crits i suor i cops. És el meu deure d'os. Un os ha de ser ferotge. Un os ha de ser temut i ha de fer bé la seva feina. Boig de tanta por i tanta ràbia i tanta soledat i tanta humanitat. L'os ha d'oblidar el que era abans i el que serà després, i ser només una bèstia, esdevenir només l'os i l'os per sempre. Crido més fort. Més fort. Urpes enlaire, potes enlaire, braços enlaire. Festa terrible, festa preciosa, festa salvatge i maleïda, festa de poble maleït. Veïns meus. Companys meus. Que m'heu triat. Soc l'os per gràcia vostra. Sem els ossos per gràcia vostra. Sem la por per elecció vostra. L'honor tan gran de ser elegit. Salto i esbramego baixada del castell avall. Davant meu correu, homes i dones. Darrere meu vos amagueu, homes i dones i nens. Els

mainatges ploren. El vilatge s'obre com una boca, i nosaltres el reconquerim. Agafo un altre cos d'home, i em bec la seva por. El vilatge era nostre, abans no fos vilatge. Agafo un cos de dona, i m'abeuro en el seu pànic. Reconquerim el vilatge com el reconquerirà la malesa, arribada l'hora. Crido. Reconquerim el vilatge com reconquerirem la muntanya, arribada l'hora.

CRISTINA

Em passejo amb la cara tota negra. Inflada com un gall dindi. Cofioia com una mala cosa. Orgullosa, com si fos una bandera de sutge i d'oli de gira-sol. Brandant l'emblema del meu valor després de la batalla. Maleït Jean-Claude, i alhora estimat Jean-Claude. Jean-Claude de merda! I alhora amic Jean-Claude! M'ha tirat. Ha aparegut enmig de la multitud, entre els seus tres caçadors, i m'ha llançat el bastó dues vegades. Tots cantàvem: Lalalalalala, la-la-lalala! Jo i en Jean-Claude ballàvem. M'ha escalfat el cor perquè no sempre ens el tiren a les dones, el bastó. I jo sempre li dic, quin any serà l'any que tindrem una ossa dona? I ell em respon, això ha de canviar. Ballàvem, o fèiem alguna cosa que se li assemblava, a salts, com els nens, a corredisses, grunyint i llançant la vara llarga d'una banda a l'altra, tota negra i oliosa. L'estómac em batejava a la boca. He vist els meus fills de cua d'ull, esgarrifats entre la gent escampada, a mig camí entre l'impuls de marxar corrents i el de salvar la mare. I aleshores en Jean-Claude se m'ha tirat a sobre cridant com un boig, m'ha empès a terra, deixant-se caure ell primer, com un coixí tot d'ossos i brutícia, i ha arrossegat el meu cos darrere. Els caçadors han fet sonar trets a l'aire i nosaltres dos hem rodolat deu o dotze metres ben bons, baixada del castell avall. Els meus nens s'amagaven darrere de la Mia i de l'Alícia, que gravava la caiguda. En Jean-Claude fa d'os, aquest any. I jo m'he passejat la primera de tots, tota l'estona, a davant i sense por, per assegurar-me que em veia i em tirava a terra. Per un any que conec l'os!

Quan parem de rodolar, en Jean-Claude m'embruta les galtes de negre. Arriben els caçadors i ens donen vi de les botes. Li posen més sutge i més oli de gira-sol a les mans i s'unta els braços, la cara i el coll. M'aixequen.

És la festa de l'os de Prats de Molló. Els caçadors li diuen a en Jean-Claude a qui ha d'atacar ara. Van tots ben pets. Nosaltres també. No recordava com de primitiu i bonic i divertit i excitant és, tot a la vegada. Feia anys que no venia. L'Alícia no havia vingut mai. Per això m'he passejat al davant tota l'estona. Perquè l'Alícia veiés com em tiraven. Perquè veiés com de valenta és la seva dona. La Mia sí que havia vingut abans, amb en Jaume. Una vegada fa molts anys. Però d'en Jaume no se'n parla.

Quan l'os marxa, els nens se m'acosten i en Pere diu, mama, estàs bé? Jo li faig un petó per tacar-lo de sutge però l'oli s'asseca de pressa i ja no embruta gaire. En Pere riu i es passa les mans per la cara. La Júlia també li toca les galtes i s'ho mira tot amb una barreja de terror i diversió, com si ens haguéssim tornat bojós. Els meus dos fills preciosos. Els meus dos nens, que em van sortir de dintre a la vegada, primer l'un i després l'altre, com una gota d'aigua de mar i una gota d'aigua de muntanya. Arrugats i marrons com dos micos. L'Alícia em deia, ens has fet mares, ens has fet mares!, i els aguantava l'esqueneta amb les mans mentre mamaven un de cada meta. En Pere i la Júlia riuen més, i es tapen la boca, segueixen endavant, i després reculen perquè un dels tres ossos corre per allà darrere. M'agafen momentàniament el jersei. Com si tornessin a ser petits. Que bojós, diuen. Mama, que bogíssima. Una mica orgullosos. Que bèstia. I jo m'ompló de l'aire fresc i feliç d'aquest migdia.

Després de la rebolcada, veient els tres ossos per terra i mirant els nens que corren, amb aquest cel tan blau, aquest aire tan fresc, i aquest sol tan calent, penso que vam fer bé de tornar. No va ser una decisió fàcil, però vam fer ben fet de tornar. Tant jo com la Carla, la meva germana, vam marxar d'aquí dalt, primer ella i després jo, perquè és quatre anys més gran, amb els divuit acabats de fer i unes ganes desbocades de fugir. Tan cansada com jo estava d'aquestes muntanyes i de mons pares i d'aquests pagesos i aquests veïns i d'aquests pobles petits i escarransits i buits, sense discoteques, ni museus que no fossin del punyeter romànic, ni res. Ofegada de tan poqueta corda. Amb més caixes de les que cabien a casa, plenes de granades i de bales i de trossos de fusell. De tot l'ofegament abocat a trescar muntanyes. Muntanyes amigues. En Jean-Claude i jo vam passar així l'adolescència, pujant i baixant muntanyes i col·leccionant trossos d'arma.

Perquè tens catorze anys, i quinze, i setze i disset i només cries ganes de fugir. De marxar d'aquí. De conèixer gent que hagi vist coses. Coses de debò. De veure coses, tu. T'has enrotllat amb la meitat de nois d'aquest poble i no se t'ha encès ni una espurna. Res del que ningú té per oferir-te t'interessa. I aquest lloc pesa com una llosa, com una vaca en braços. Tot tan petit, tot tan igual. Jo només volia ser fora. Només volia una moto, que, per cert, no se'm va comprar mai. Només volia un cotxe, i aire! Bon vent i barca nova. Però roda el món i torna al Born, que diuen. I aleshores un dia, vint-i-pocs anys després, t'asseus en una taula amb la teva dona, teniu dos bessons de cinc anys amb un ull de cada color. Tots dos. Preciosos. Un ull que marxa cap al groc i un ull que se'n va cap al verd. I l'Alícia et diu, jo crec que hi podria viure, al teu poble. Aquesta barcelonina preciosa! I t'ho rumies bé, i penses que tu també podries, tornar a casa. Que la Cristina de divuit anys provaria d'estrangular-te, però que tu, als teus trenta-nou, podries. I els pares ho han dit sempre, això d'arreglar el pis de dalt per a vosaltres. I els nens són petits i hi sou a temps, de canviar-los d'escola i d'ambient. I tu n'estàs cansada, de Barcelona, tan cansada com se'n pugui estar del teu piset a Sants. Que ha estat bé, mentre ha durat, però potser ja toca. I aleshores donen una plaça a l'Alícia a l'institut de Ripoll i ja ho teniu. Vint-i-un anys després, dona i criatures incloses, la Cristina torna a casa.

A la Júlia, que és la gran, per tres minuts, li agrada la història, com a mi. La història aquesta que jau mig enterrada als nostres peus. I és com un toro, aquesta nena, que no se't cansa i no se't queixa, encara que pugis i baixis penyes durant cinc hores. Però jo ja ho veig, que les granades i les armes de la retirada, que és el que a mi m'agrada, el que he col·leccionat tota la vida, a ella, no li fan ni fred ni calor. La Guerra Civil, cosa avorrida. Ella, els poblats ibèrics. Ella, els claus de les espartanyes romanes. Ella, la navalla celta que vam trobar. Els antics, que diu. Els antics de veritat. I llavors hi ha en Pere, que no té paciència, que ho vol tot ara i aquí, però que et fa pixar de riure. Que em diu, mama, vull venir amb tu a trobar revòlvers. O Cris, que a vegades em diu Cris, i no sé si m'agrada o no m'agrada. Cris, vull venir amb tu a trobar revòlvers. I jo li dic, els revòlvers són difícils de trobar, el que trobarem potser seran bales o com a molt granades. S'ha de

tenir molta sort per trobar un revòlver si vas a buscar coses un cop cada dos anys! Que és la constància, el que omple les caixes. Els soldats que fugien, encara no s'asseien i ja els queien quatre bales. I les granades també, per tot. Els meus ulls de falcó les veuen, encara que no vulguin, granades i bales. Que no han perdut l'habilitat. Encara que aquella granada sembli més una pedra que les pedres de riu mateixes. Però els revòlvers... Ai, els revòlvers i les peces de metrallera i els fusells són una altra cosa. Són com les tòfones.

No me'n vaig adonar, jo, que tot això ho enyorava. Que tot això m'agradava de debò. Quan vaig marxar, vull dir. Que no era només una manera de fugir, això de trescar boscos i col·leccionar armes rovellades i bales i granades, i cinturons i petaques, i tot el que van arribar a llençar les gents tristes i desesperades que creuaven aquestes muntanyes quan van perdre la guerra. Així vaig conèixer en Jean-Claude. Entre boscos. Ell sí que tenia una moto i anava on volia. Ens vam trobar al mig del bosc. Ben joves. I amb tota la generositat d'en Jean-Claude, em va dir, mira què he trobat. Primer en francès, després en català. I em va ensenyar un revòlver petit, de butxaca. Vermell de tant de rovell. Preciós. Tan bonic que jo no li hauria ensenyat ni al meu pare. Ell tenia un revòlver i jo tenia un detector de metalls. Que jo crec que el va atrapar més el detector que els meus encants. I vam parlar i parlar, i buscar i trobar granades i bales. En Jean-Claude no havia fet servir mai un detector, i jo li vaig ensenyar la cançó, que té un pip i un to i una manera de sonar per cada metall. Al final del dia em va donar el revòlver. Encara el tinc. Que burro. Es va pensar que seríem nòvios. I ens vam morrejar i ens vam arrambar unes quantes vegades, però noi, res de res. Ara és el padrí dels meus nens. Em vaig passar anys, dels catorze als divuit, enfilada al darrere de la moto d'en Jean-Claude, sense casc, fent bots, carretera amunt i carretera avall. Raspallant boscos com dues cabres i acumulant caixes i caixes de plàstic del tot a cent, plenes de bales i granades i trossos d'armes. I quan me'n vaig anar, li vaig regalar el detector de metalls. I no sé si plorava perquè jo marxava o per la grandiositat del regal. Per això, si ara el pare diu que vol un dron, dron que jo li vull comprar. Dels de gravar. Que el faria baixar per la carena, fins al riu, i el faria repassar tota la muntanya, i si n'hi hauria, de bèsties, i si en

veuríem, de coses, fa. Per controlar els terrenys i els camins, em ven. I en Pere li diu, avi, segur que el primer dia fiques el dron al riu! El pare, pobre, que hi va fotre la meitat dels diners, en el meu detector de metalls.

Seguim avall amb la multitud empastifada de sutge. Quan ens hem d'esperar, de l'embús de tanta gent ficant-se dins del poble, l'Alícia em passa els dos braços pel coll. Practiquem, em deia ahir. Cristina, si l'os em tira a terra, t'escanyaré, deia. Jo reia. Els nens reien. No has de tenir por, explicava jo, l'os només tira a qui vol que el tirin i a qui coneix. Vam baixar al prat, vora el riu, tot ple de neu. Pam i mig. I avui a la banda de França gairebé no n'hi ha ni rastre. Jo feia d'os. Aaaaaggghhhh, cridava, i els abraçava mortalment. Els agafava amb tota la força dels meus braços i em tirava d'esquena a terra, deixant que em caiguessin a sobre. Reien com bojós. L'adrenalina picant-los la closca. Aaaaaggghhhh, feia jo. Aaaaaahhhhhh, feien ells.

Se m'acosta la Mia i em diu, Cristina, m'estic pixant. Jo també! Tinc pipí. Tinc molt pipí de tanta cervesa. Nens, anem a fer pipí? Però els bessons no en tenen. L'Alícia tampoc. Ens allunyem de la gent, la Mia i jo. Reculem per les llambordes en direcció contrària als ossos. La cua als bars no s'acaba mai. Seguim avall, travessem la plaça, on alguna gent beu pastís per recuperar forces. Els castanyers, l'ajuntament. Abans de creuar el pont girem a l'esquerra, fem la baixada que duu a la piscina. Hi ha cotxes aparcats a tot arreu. Tan atapeïts que semblen una barrera. No puc més!, exclama la Mia. Ens fem darrere un jeep alt i negre. Trec un paquet de mocadors de paper. Un per a mi, un per a ella. Ens abaixem els pantalons i les calces i ens ajupim, i amb els culs blanquets arran de terra, pixem dues fonts com dos rajos que fan pssss. Ens fa una mica de riure la intimitat del moment, i les veus de fons, i la cara de l'amo del jeep si ens atrapava...

L'hi vaig demanar poc de temps després de venir aquí dalt, a la Mia, si volia sortir a caminar amb mi, els dilluns al matí. Trescar boscos m'agrada, però és curiós que m'agrada més amb companyia. I la necessitava com una mala cosa, una altra amistat dalt d'aquesta muntanya. Em va mirar com si fos d'un altre planeta. Per començar la setmana amb bon peu, vaig dir. Sabia que tanca la carnisseria els dilluns i jo treballa des de casa i em faig i desfaig els horaris com vull. Podem provar-ho, va contestar. I ho vam

provar, i ara caminem cada dilluns. Religiosament. Encara que siguin dilluns de Pasqua. No ens coneixíem gaire, la Mia i jo, abans de tornar. Així en profunditat. Ens coneixíem de ser veïnes. De quan érem petites. De ser jo una nena, i ella una adolescent i després una dona jove. Era molt guapa. D'un guapo que no te n'adonaves si no te la miraves. Jo volia ser una mica com ella, bonica però valenta, amb uns braços gruixuts i sensuals, i volia tenir un xicot com en Jaume, que m'estimés com ells dos s'estimaven. O no. Fora, en Jaume. M'agradava la Mia. M'agradava cabronament, abans d'entendre-ho i tot. Té una cosa molt sensual, la Mia. Molt íntima. Molt que vols que et tingui en compte. Encara m'agrada ara, però ja no sexualment. L'Alícia és el meu amor etern. Infinit. La mare dels meus fills. I amb la Mia ens hem fet bones amigues. Mal que un dia et pugui dir, de sobte, gairebé agressiva, molt seriosament, d'una seriositat freda com un ganivet: «No. No vull que parlis d'en Jaume. No val la pena». I et deixi així, amb el cor trabocat a la boca, espantat d'haver-se ficat a casa d'altri. Amb un grapat tan gran de preguntes per fer com jo tinc. Preguntes sobre el temps que es van estimar. Sobre la set d'amor que em van despertar de nena. Sobre la mort de l'Hilari. Sobre on és ara en Jaume. I sobre si s'han tornat a veure. Tota la curiositat fent caminets i caminets per dintre meu com un corc. És llesta, la Mia, i les ha triades, aquestes muntanyes. I no es queixa. Encara que tota la història aquesta d'en Jaume sigui una pena. I la mort de l'Hilari, una puta merda. Un desastre. Val més no pensar-hi.

Però fan molta gràcia, la Mia i en Jean-Claude. De costat, vull dir. Quan coincideixen a casa, o sopem, i fem una sobretaula tranquil·la, amb ratafia, que la Mia i l'Alícia se la beuen a galet, la ratafia, i la Mia practica francès. Compara paraules. Com es diu *finestra* en francès?, li demana. *Fenêtre*, diu en Jean-Claude. esclar, *fenêtre*. Finestra, *fenêtre*. Com es diu *aixeta*? *Robinet*. Que bonic, *robinet*. No s'entén, però sí que s'entén, *robinet*. En Jean-Claude i la seva santíssima paciència. I jo li insinuo a la Mia: «I en Jean-Claude, què?». I ella mou les mans com si apartés mosques. En Jean-Claude, res. Fa un temps que es veu amb un veí jove, la Mia. No en diu gran cosa però a vegades me'l creuo, els dilluns, quan tornem de caminar. Un noi estrany. Duu bastó. Molt guapo. Oriol, es diu. I mira, si no la veiessis bé, li podries fer comentaris. Però la veus bé, i no comentes res.

Ho va explicar abans de dir: «No. No vull que parlis d'en Jaume. No val la pena». La Mia va murmurar: «Us dèiem follets del bosc i fèiem veure que éreu màgiques». I totes dues vam riure, perquè sabíem de què parlava, amb un riure infantil i vergonyós. Amb el riure de la transgressió. «Que dúieu sort, fèiem veure». Amb el riure dels nens que corren per la frontera entre el que saben, el que no saben, i el que intueixen. Ella morta de vergonya d'explicar-me que deixaven que els miréssim. Jo plena de vergonya de reconèixer que els miràvem. Ella i en Jaume s'abraçaven i es morrejaven i es llepaven i es despullaven, enmig del bosc. I jo i ma germana Carla ens amagàvem i els miràvem. I ho enteníem i no ho enteníem. Però si ens hem de confessar, enteníem més del que fèiem veure. Eren tan guapos. I les pells eren tan clares, com un tros de marbre. La manera com es movien despertava una emoció que encara no situàvem. Era un joc. Un aprenentatge. Una evolució del joc d'espitar els pares, que va passar a ser el joc d'espitar els veïns quan anaven al bosc a magrejar-se. Quina vergonya. Qui més qui menys n'ha fet una d'aquestes quan era petit. Quina vergonya. Però la confessió de l'espionatge al bosc ens va fer una confiança, com si ja fóssim amigues d'abans, i compartíssim alguna cosa, una intimitat, la Mia i jo. Un afecte ferm i tranquil i càlid, que ni la fredor del seu «Prou. No vull que parlis d'en Jaume. No val la pena» va fer trontollar. D'acord. Doncs no en parlem, vaig dir jo. Parlem d'en Jean-Claude, i la va fer riure i em donava copets al braç. Parlem del temps. Parlem dels meus nens. Parlem de la meva dona. Parlem del club d'escriptura aquest que anem dient que volem muntar i no muntem mai.

Quan acabem de pixar darrere el jeep, tornem amunt, cap a la gent, busquem l'Alícia i els nens. Estic contenta. I un pèl borratxa. Li passo un braç per les espatlles i la sacsejo. Miaaaa!, crido. Cristinaaaa!, contesta. Ara vindran els barbers, tots blancs, i esquilaran els ossos.

EL BALL DE LA CIVADA

Faig un altre glop de birra. La Fina no vol que bevem treballant, però avui no hi és, la Fina. I en Quim, que és l'altre amo i son germà, és fora que fuma tota la nit, i que envia missatges, i no es fica en res. I jo bec, perquè si no, en aquest bar, les hores no passen. I la Núria, que és a fora, a la barra, beu, perquè si no se les begués, les cerveses, les hauria de rebentar al cap dels que venen aquí a passar el vespre. Ara només som la Núria i jo, al bar. Jo cuino. Quatre botifarres i quatre llocs a la planxa i dues costelles de xai i trec les seques de les llaunes i quatre biquinis i ous i patates, i amanides, i llavors netejo. I quan ho tinc tot net, surto de la cuina i serveixo cerveses per ajudar la Núria. Érem tres, abans. La Núria, jo i l'indesitjable. L'indesitjable es deia Moi. En Moi era de Sant Hilari. I era escòria per com es mirava la Núria, cada vegada que ella es girava, i per com parlava i per com pensava. I un dia gairebé mato l'escòria i me'n torno a la presó. I mira que no volia matar-lo. Fregia pollastre arrebossat i congelat, jo, i l'escòria corria per la cuina, i no hi havia de fer res, a la cuina, ni havia de ficar les mans dins de totes les olles i després vinga, cap a aquella boca fastigosa. Ell s'havia d'encarregar del bar amb la Núria. Però amb la idiotesa de voler ficar les mans a tot arreu, i d'estar sempre al mig, com una hiena a veure què arplegava, i amb la mania de no apartar-se mai, com si fos una pedra, em va donar un cop i em va fer vessar l'oli bullent de la paella damunt la cama, que encara hi tinc un senyal. I del dolor i la coïssor i de la ràbia, em vaig tornar boig. I vaig pensar, fill de puta, aquesta serà la primera i última vegada que em cremes, i l'última vegada que et fiques a la meva cuina amb aquesta cara de rata. I vaig engrapar el mànec de la paella amb les dues mans, i vaig picar amb totes les meves forces contra la paret de la cuina per

fer que es cagués. No volia tocar-lo. Juro que no volia tocar-lo. Volia que es cagués. I vaig rebentar la paella contra la seva esquena en comptes d'estampar-la contra la paret. Amb tota la fúria. Amb tota la ràbia. I em va caure a terra. L'home. Com un sac. Alt i llardós com era. I vaig creure que l'havia matat. I vaig pensar, hòstia santa, Déu a les altures, Jaume, què has fet? I vaig veure un camí fosc de cadires de plàstic, i de comissaries grises i del caminar lleig dels policies i del caminar arrossegat dels guardes, i de vidres gruixuts, i de brutícia a les cantonades, i de rajoles com d'escola, com d'hospital, però si és possible, milions de vegades més tristes. I aleshores es va moure. Si li hagués tocat el cap o el coll, l'hauria matat. Cridava com una gallina. Cridava com la hiena que era, com una mula, cridava i cridava i cridava, estàs boig, estàs boig, estàs com una puta cabra, fill de puta, deia, amb els ulls fora d'òrbita, terroritzats, que de tanta por no devia ni notar el mal. I aleshores, paella en mà damunt seu, vaig pensar que podia fer dues coses. Fer-me enrere, i demanar disculpes, i que l'hi expliqués a la Fina i a en Quim i s'acabés aquella feina, i que m'humiliés, i que li hagués de demanar perdó cada dia i per sempre més. O podia seguir endavant, tirar milles, continuar, fer tres passes més, que de fet no l'havia matat, i que no es podria moure en una setmana però que estava viu, collons. I em vaig ajupir, i li vaig dir baixet a les orelles de rata: «La pròxima vegada que et fiquis a la meva cuina, et mataré». I va tornar a dir, estàs boig, estàs boig, estàs boig, i l'endemà va plegar. I ara som només la Núria i jo, que estem darrere el bar. La Fina ve de tant en tant a donar ordres i a fer-se gintònics. I en Quim ve a fer cerveses, a fumar a fora i a enviar missatges a dones. I estem bé.

Empasso un altre glop de birra. Els millors sopars els faig per a mi i la Núria. Al contrari de tots els restaurants del món, que als empleats els donen pasta i arròs com si fossin coloms, per omplir ventres barats. No, ara que només sopem la Núria i jo, faig sopars més bons que per als que paguen. Li faig amanides amb vinagretes i a vegades compro un magret d'ànec per a tots dos. De la meva butxaca, si fa falta. O li guardo el bistec més fosc. I li dic que no fumi tant, hòstia, com si fos la seva mare. Que no té ni vint-i-cinc anys, què hòsties fa fumant tant? Aquí tots fumen com si la prohibició del fumar als bars i les imatges horribles als paquets de tabac no

haguessin arribat mai. Aquí fumen els nens de tretze anys com si fossin idiotes. A dins del bar i tot, quan hem tancat, passades les tres. Ens quedem uns quants a dintre, o només jo i la Núria reomplint neveres, i llavors fumem i bevem. I fins i tot jo, amb el fàstic que em fa fumar, fumo. Però al matí em llevo d'hora igualment. Hagi begut i fumat, o no. Me'n vaig a caminar o a fer el que toqui. Que si no et lledes d'hora i camines, aquestes feines de nit et podreixen l'ànima. Només de beure i de fumar i d'històries de desgraciats. Que és pitjor que ser a la presó. Encara que no sigui veritat. Encara que no s'hagi de dir, això. Aquest lloc té coses bones. El Montseny, el primer i més important de tot. El Matagalls, les Agudes, totes les fonts... La gent, en segon lloc, que és bona gent i que estan bé, fins i tot els desgraciats que ens venen al bar. Que la Fina ho sap, que vaig ser a la presó per haver matat, i a la majoria de llocs això seria prou per no voler-t'hi, i aquí no. Tercer és el poder anar on vols, quan vols, encara que llavors no hi vagis. Triar quan et lledes i quan cagues i quan menges. Si no tries això, tens mitja vida de gos. Per això jo no en tinc, de gos, i mira que m'agraden les bèsties, però un gos és un pres del seu amo que no tria ni quan menja ni quan caga. I a sobre està obligat a estimar-lo. Faig un altre glop. Aquesta muntanya no s'assembla a les de casa i alhora s'hi assembla més que moltes altres muntanyes perquè són de la mateixa terra. Ah, i en la gent pensava jo, la gent d'aquests verals, que és bona gent. Giro la botifarra d'en Miquel Gras i bec més. Que fins i tot la Fina, que no em deixa beure, és una bona mossa que quan no es preocupa massa, és divertida i tot, i aquí em té, i van passant els anys i tot va bé. En Miquel Gras, aquest de la botifarra, ja es podria ben omplir la boca de botifarres i seques i de tot el que li càpiga, i deixar de dir totes les malvestats que diu, que sembla que obri la boca només per embolicar la troca, només perquè s'enfadin aquests amb aquells altres, només per dir tot el que no toca, i tot el que aquell ha dit d'aquell altre i tot el que aquell segon ha fet malament. Un home que duu al darrere una cort de disbarats i malentesos com un carro. Però té dos fills i dues filles, aquest Miquel, amb un grapat de nets que s'ha hagut de vendre el cotxe i comprar una furgoneta, i que jo dic que si tot aquell reguitzell de fills i filles i nets l'estimen, deu ser que sota d'aquesta llengua negra hi té alguna cosa bona. I li trec la botifarra del foc. Hi ha la Montserrat, avui

també, que s'ha menjat un entrepà de llom amb formatge i tres platets d'olives tota sola. A la Montserrat la fan riure totes les bromes, menys les que tenen a veure amb la seva jubilació. Que si es jubila, que si no es jubila, que si va fer una festa per celebrar la jubilació fa mesos però encara treballa, que quan fas broma del tema, s'enfurisma i marxa sense pagar i ja pagarà el pròxim dia, i ja veuràs el dia que torni, que ja no et recordaràs de la broma que li vas fer, com la sentiràs passar. I llavors hi ha tots els nanos aquests joves, que no són pas mala gent. Alguns més que els altres. Però que en general venen i xerren i miren el futbol i beuen cerveses, l'una darrere l'altra, i menjar, menjar, allò que se'n diu menjar, només mengen els que venen d'entrenar i no s'ho poden estalviar, de tan morts de gana com arriben. I sempre volen hamburgueses. Es van morir un grapat de xavals ara farà un any i el poble es va quedar tocat. I jo, quan la gent començava a parlar-ne, que a la gent li agrada de parlar de coses tristes i macabres, me n'anava. Perquè anaven tots beguts, fent bots dintre d'un cotxe, i van sortir de la carretera i es van estimbar i es van matar tots cinc. I aquest poble és prou petit perquè si no en coneixies un, en coneixies un altre, i si no, coneixies el seu pare o la seva germana. Que jo me'ls imagino, dins del cotxe, tots rient i tots fumant i tots fent broma de tanta sang dins de les venes, de tan poc patiment, de tanta diversió i tanta vida. I penso en l'última cosa que devien dir abans que el cotxe cardés volantada i llavors, pam. Una estona de mal, i una estona de por, si hi arriba, i llavors res més.

La Núria entra a la cuina i em diu:

—Jaume, no te m'adormis aquí dintre —i somriu d'una manera que no saps pas què contestar-li—. Dos bistecs amb patates per a l'Assumpta i en Marc de can Sala.

I li responc:

—*Marchando* —I em sento profundament inútil després d'haver-ho dit. Les cortines de plàstic se l'empassen.

Les patates les pelo i les tallo jo, i llavors les deixo en remull tot el vespre. Trec els bistecs de la nevera, amb la sang aigualida i vermella, i abans de ficar-los a la planxa surto un moment per dir:

—Passa'm una cervesa.

Està bé, la Núria, perquè no jutja ni empenya amb aquest tipus de coses. Agafa la cervesa, l'obre i me la passa, i segueix fent el que estava fent. Que després ja en vindrà a fer, de bromes agressives i cabrones, amb aquella seva cara de guilla, però tocar els ous per coses com beure a la feina o conduir borratxo, no. I li dic, gràcies, i poso els bistecs a la planxa. Els Sala aquests que han demanat els bistecs estan ben sonats. Són uns hippies que es van retirar al Montseny a fumar porros i que no saps pas mai per on et sortiran. Que a vegades es barallen i es criden que sembla que s'hagin de fotre la cadira pel cap, i altres cops només riuen i beuen i agafen el cotxe i se'n van fins a Vic o Girona de festa, i mira que tenen anys.

I llavors hi ha en Genís, amb les seves sabates i els seus mitjons blancs, que has de vigilar quantes cerveses li serveixes perquè és un bon xaval però no el pots deixar beure massa. Que té cap a quaranta anys, o més, que no se sap, amb aquest tallat de nen i aquesta boca de nen. Els seus pares són grans, prou grans perquè ell tingui quaranta anys, però en Genís és com si en tingués nou o deu o màxim onze. La Núria em va dir un dia que després de la primera cervesa totes les que li dona són sense alcohol i que la meitat no les hi cobra. Sempre va a tot arreu a peu, en Genís, i sempre te'l trobes passejant, i a vegades li dius, vols que t'acosti? I a vegades puja i altres dies, encara que plogui, no.

I llavors hi ha la Carmeta, que a mi és la que m'agrada més de tots, la Carmeta, que li falta un braç, i té tota l'alegria i tota la catxassa i tota la simpatia, com si tenir un braç menys li hagués fet la vida més fàcil en comptes de més difícil. I beu vermut, la Carmeta, i a vegades ve amb son germà o sa germana, tots dos amb els braços llargs i una pena polsegosa dintre. I quan celebra alguna cosa demana escopinyes. I llavors, hi ha els homes que fan autobusos a la fàbrica, que tots criden com si s'haguessin acostumat a parlar sobre el soroll de les màquines. Aquests comencen amb cerveses i després passen als whiskys i patxarans i cubates. I a vegades venen famílies, però d'hora, i els nens es parteixen una ració de bistec amb patates i els grans mengen sense parlar-se gaire. De parelles joves no en venen mai. Com si els fes vergonya estimar-se o ves a saber.

Quan són dos de dotze, tanco cuina. El tros de netejar la cuina m'agrada perquè és preparar-ho tot per a un altre dia, i és net i quan te la mires, polida

i brillant, fa que et sentis bé. A la presó vaig aprendre tot el que sé de cuina. I no vaig pas aprendre malament. M'agrada i ho sé fer. Ho deia en Valentí, que era qui me'n va ensenyar, que cuinar és com cantar, hi ha qui neix que ja en sap, com un do, però amb una mica d'esforç tothom en pot aprendre. No sé si em sembla el millor exemple. Jo ja cuinava quatre coses per al pare quan es va morir la mare, però amb una mica de tècnica, amb quatre conceptes bàsics, es poden fer meravelles.

Acabo de netejar, surto a la barra i arriba en Guifré. Sempre a última hora i sempre sol com un mussol, i em diu que té una història d'ossos per a mi. I li dic, ah sí? Molt bé. Perquè hi ha aquesta broma, que alguns d'aquí em diuen l'os del Pirineu. Gelosos, de tenir una muntanya petita com una piga i que jo tingui tota una serralada. I amb la tonteria, a vegades no em diuen ni pel nom, em diuen l'os. I a mi m'agrada que em diguin així, perquè em fa pensar en casa meva i en la Mia. I alhora no m'agrada gota, perquè fa un mal com una punxada sota l'aixella pensar en casa meva i en la Mia.

La història de l'os que m'explica fa:

Hi havia una vegada un ferrer rabiüt, pelut, forçut i corpulent, com tu, diu, que vivia sol, i que sempre estava emprenyat i sempre renegava, fins al punt que quan agafava el mall, el ferro ja tremolava, i que quan havia de ferrar una bèstia, aquesta ni respirava. Un dia, un rodamon va arribar al poble del ferrer, descalç i brut. Es va acostar a la ferreria i va demanar una almoina. El ferrer, del forn estant, li va cridar:

—Calça't, bestiola, i ves-te'n! —tot llançant-li una ferradura roent.

El captaire, sense moure's, se'l va mirar fixament i exclamà:

Os ets i os seràs!
A tot arbre pujaràs,
sinó a l'arç que et punxaràs
i a l'avet que relliscaràs.

I tot seguit el ferrer es va convertir en un os i va fugir bramant cap al bosc, perquè aquell captaire era Nostre Senyor.

En Guifré explica que tots els ossos són descendents del ferrer, i que per això caminen drets com les persones i s'enfilen a tots els arbres menys a l'arç i a l'avet. Ric d'haver-li sentit dir «Nostre Senyor», i li poso una

canya. El que queda de nit passa de pressa, i la Núria, que em té darrere la barra i pot sortir de tant en tant a fer un cigarro, està contenta. En Quim amo ha marxat fa estona, així que ens fem passar la set i l'avorriment i les ganes que la nit escampi, amb cervesa. I quan ja estic ben inflat del gas, amb gintònics. La gent té un bon dia, avui, que tothom està tranquil, i bé, i ningú vol brega, ni té queixes, ni dèries de borratxo, i tots se'n van quan és l'hora.

Quan tanquem la porta per dintre i abaixem a mig camí les persianes, la Núria encén un cigarro i el deixa encès sobre el cendrer de la barra. Va al magatzem a buscar quatre caixes de mitjanes amb el carretó. Torna i agafa el piti i fa una calada. Col·loca les caixes de plàstic plenes sobre la fusta, i es posa darrere la barra per carregar les neveres, amb el piti a la boca i la mirada de guilla. De guilla a qui li agrada jugar abans de matar les preses. I ja ho veig, que avui té ganes de brega, i pregunta, del no-res:

—I tu, Jaume, d'on surts?

I jo que vaig enfilant cadires damunt les taules, contesto:

—D'allà dalt del Pirineu. Com els ossos.

Ja ho sap, això. Deixa el cigarro i posa les ampolles dins de la nevera en forma de piràmide egípcia.

—La meva mare era una dona d'aigua —dic llavors. I penso en la meva mare, que parlava tan poc, amb aquell seu somriure tranquil, com un pa, quan estava contenta, que et feia sentir tan bé d'haver-la fet riure, encara que al somriure li faltessin les dents de davant. La meva mare, amb tota la bondat malgastada. Ma mare, que es va morir abans de l'accident, i com me n'alegro, que es morís abans de tot plegat. M'acosto a la barra i sec com un client. Ara escombraré, però primer li agafo el cigarro encès del cendrer, perquè ja tinc totes les cadires amunt. Demana:

—Hi ha dones d'aigua al Pirineu?

—Hi ha dones d'aigua a tot arreu.

—Com ho saps, que era una dona d'aigua? —Faig un gest amb una mà perquè em serveixi un altre gintònic i dic una altra veritat:

—Quan mon pare i ma mare es van casar, ma mare li va fer prometre que no diria mai en veu alta que ella era una dona d'aigua. Però quan jo vaig néixer, era tan lleig que el meu pare no es volia creure que fos fill seu, i

li va dir: «Ja havies de ser dona d'aigua!». I pam, la mare va desaparèixer i no la vam tornar a veure mai més.

—Sempre els passa el mateix, a les dones d'aigua —somriu.

Serveix dos gintònics. M'he quedat el seu cigarro i se n'encén un altre.

—Saps què en penso, jo, dels homes hermètics i misteriosos que no diuen res, que no expliquen res? —pregunta—. Penso que són buits com una closca, i no tenen res a explicar.

Aixeco el cap, i em mira amb uns ulls que somriuen combatius, capaços de tantes altres coses millors que ser aquí. Uns ulls de guineu avorrida, avorrida dels nois d'aquest poble, i dels cotxes dels nois d'aquest poble, i de les vistes i les perspectives d'aquest poble. I jo, que no tinc res per regalar-li i que no vull que em miri d'aquella manera, amb la boca una mica oberta com una porta, dic:

—Vaig matar un home.

Ho dic sense mirar-la perquè no vull veure com reacciona. Canvia de posició, fuma i espera.

—Vaig matar un noi que era amic meu. Sense voler. Estàvem caçant i li vaig disparar per l'esquena. Se'm va disparar l'escopeta. Dalt la muntanya, tan amunt que se'm va morir als braços i vaig trigar hores a baixar-lo.

Aquí el tens, un tresor com un secret. Una sacsejada petita de l'ànima. Una història per pensar-hi, una anècdota per explicar als amics. Una veritat com una fruita podrida. Una escena trista.

Llavors la miro i dic:

—I vaig ser un temps a la presó.

Està quieta com una guilla.

Hi ha coses que se't queden gravades a l'ànima. Article 545 del Codi Penal de 1973. *Prisión menor* vol dir cinc anys. Almenys en el meu cas. Tres de provisional i dos de sentència. Que és el que té viure al puto costat de la frontera amb França. Que ningú es creu que no faràs les deu passes que t'estalvien cinc anys de gàbia. I veig totes les coses, les unes darrere les altres, gairebé sense mal. El que recordo menys és l'Hilari. L'Hilari morint-se. La sang i els cabells. Gairebé no recordo com el vaig treure del bosc. Ni les cares dels guàrdies civils, ni la primera nit pres, ni la segona. I llavors,

soc a la presó del Pont Major i espero el judici, i llavors el judici passa i a mi ja no m'importa res.

I pregunta:

—Com va ser la presó?

Dic una cosa qualsevol, i faig un gest com d'un somriure i demano:

—Em puc endur una birra?

Vol que em quedi i que digui més secrets, i que en faci alguna cosa, d'aquesta nit, perquè aquesta nit serà recordada i serà molt millor que moltes altres, perquè estem vius, aquesta nit, i som aquí al bar, l'un davant de l'altre. Però jo no em vull quedar, i no vull pensar en la presó i no vull que em miri amb aquesta porta oberta, i em passa una cervesa i li demano si puc marxar, si li fa res d'acabar de tancar sola. El pare es va morir al meu segon any. Abans del judici. Pou de merda. Un no ha d'obrir la porta dels records perquè no hi ha res de bo allà dintre.

El cotxe m'espera a les fosques i m'hi fico i fa olor de casa petita. Condueixo cap a fora del poble en comptes de cap a casa, perquè la nit és fresca i la birra és fresca i les voltes dels revolts són la promesa d'un benestar. Sisplau, un benestar. Premo fort el gas, i agafo els revolts com qui balla, com qui s'escapa. La carretera és negra amb aquesta ratlla com un collaret, com una sanefa que la travessa tota, com la pell d'una serp. I el bosc s'obre groc i gris, i triangle al meu davant, com si jo fos una navalla. El cel és més clar que el bosc i que la carretera, perquè el cel té la llum amagada a sota. Obro les finestres i se'm fica dins del cotxe la nit bona. No hi ha cap més cotxe a la carretera perquè els cotxes dormen. I l'aigua d'or baixa ràpida des del coll de l'ampolla i és un camp d'ordi. Un camp de blat. Un camp de civada. El ball de la civada jo us el cantaré, el ball de la civada jo us el cantaré, el pare quan la sembrava feia així, feia així, se'n dava un cop al pit, i aleshores el cop és fortíssim. La violència d'un cos travessant-se en la trajectòria del cotxe fa un soroll brusc i estremidor. Hòstia santa. Les mans aferrades al volant em fan mal de les punxades elèctriques i la birra, que m'ha saltat, vessa al terra. Paro el cotxe per inèrcia i la foscor fa molt de silenci per contrarestar. Em sento respirar fort perquè m'he espantat i ploraria de por i de no voler veure el que he matat. Al meu davant la

carretera és neta. Els arbres es tomben cap a mi com si em miressin, i jo em quedo quiet un segon, d'esquena a la foscor i a la mort.

Quan surto del cotxe, el bony és de bèstia. I quan veig bé el cabirol al mig de la carretera, vermella, il·luminada pels llums de darrere del cotxe, crido, Déu!, moltes vegades i molt fort, i aleshores dic, hòstia!, moltes vegades i molt fort, i després, hòstia santa, i quan m'ajupo vora l'animal i li poso la mà sobre el front i entre les orelles, penso que és el cabirol. I ja ho sé, que no és aquell cabirol. Però penso que és el cabirol que no vam matar amb l'Hilari. I la cervesa em rebotava contra les parets de totes les venes, i els records, darrere, em reboten contra totes les parets de la calavera, i agafo l'animal en braços, com duia l'Hilari. No li vaig dir mai a la Mia que ho sentia. No vaig acceptar les visites. No vaig tornar quan em van deixar anar. Obro les portes del darrere del cotxe i la bèstia morta pesa més del que sembla, tan lleugera quan corre, sobre aquestes cametes tan primes. Vigilo que no es doni cops amb el marc de la porta, aquests genolls i aquestes potes que aguantaven tota aquesta carn. M'haig de ficar dins, per l'altra banda, per estirar l'animal endintre, pel coll, que és dur i gruixut i fibrat i calent. Li rellisquen les dues potes de darrere, inertes, seient avall, fora del cotxe, i torno a la primera porta i li prenc les anques i l'aixeco amunt i l'empenyo seient endintre, sense sang, que ni n'hi he fet. És el cabirol de l'Hilari, i no li vaig dir mai a la Mia que la volia i que ho sentia. Com m'ha de perdonar mai ningú, si no em perdona la Mia? Tanco les portes i sé que totes les bèsties nocturnes em miren esparverades des de la foscor, amb els ulls avall perquè no els espurnegin.

A vegades les paraules no surten i no surt ni el pensar. Només surt de fer coses amb les mans, com girar les claus encara al contacte del cotxe, que és una cosa senzilla, i treure el fre de mà i posar primera, que tot és fàcil i mecànic. El cabirol com un nen adormit darrere el cotxe. Jo hauria volgut nens. Amb la Mia.

La carretera se m'estira al davant. La cervesa buida repica a terra. El lloc de l'accident, al matí, semblarà un altre lloc. Trigaré una hora i mitja. Una hora i quart si vaig de pressa. Vaig de pressa, perquè entri aire fort per la finestra i faci soroll que ompli les orelles i es barregi amb l'olor àcida de bosc, i de salvatgina, i de por i de mort i de suor meua i de suor de bèstia

que es fermenta, cada vegada més forta i més agra i més esverada. Engego la ràdio perquè em faci companyia. I és llavors, abans d'agafar cap freqüència, que els noto. Profunds, com els esvorancs foscos que van fins al fons de la terra. Els noto al clatell, com dos dits. Els noto molt abans de veure'ls, i molt abans d'entendre'ls i trigo a situar-los, i llavors em giro i són allà, tots dos, els ulls oberts, com dos pous, del cabirol. Molls i negres.

EL FANTASMA

La lluna és rodona i plena, i la Lluna jau als peus del llit, i anem a dormir d'hora perquè estem cansades. No la deixo dormir a dalt, a la Lluna, i si em desperta al matí perquè té impaciència o gana o amor desbocat, m'enfado, o faig veure que m'enfado, perquè no m'ho faci més.

Em fico al llit i li dic bona nit, i no la veig, però sé que jau amb el morro recolzat sobre les potes de davant i cara de resignació. La son ve ràpida.

—Fa uns quants anys que no estic amb ningú —li dic. Com li vaig dir la primera vegada. I em segueix fent petons. Jo em pensava que me n'havia cansat per sempre, d'aquestes coses, que se m'havien acabat les ganes que el plaer te'l faci un altre, i que no les havia trobades a faltar. Però ara que se'm desperta el desig, al fons de dintre, m'hi aferro perquè és incipient i divertit i vull que creixi. L'Oriol diu:

—Jo també —com l'altra vegada. I ric, perquè no pot ser. I riu.

Té les mans fermes quan acaricia. De tant tremolar semblava que no haguessin de poder agafar res amb fermesa. Té gust d'alcohol a la boca, de reducció, de vi que s'ha fet servir per cuinar, i hi té llavis, al voltant de la boca, i els llavis em tenen ganes i els braços li agafen embranzida, i em pensava que pensaria, que pensaria els gestos, que pensaria cadascuna de les coses que passessin mentre passessin. Però no. La sang i les seves mans i les meves mans corren per davant de tot, més ràpides, més fondes, i ens traiem la roba i ens toquem, i feia molt de temps que no acariciava el penis d'un home. I aleshores la Lluna, que sempre fa el mateix, em llepa el genoll amb una llengua i un nas freds i estrangers. M'aixeco i la trec i torno prou de pressa perquè tot es torni a posar a lloc, i no vull que pari, vull que torni a entrar i que torni a sortir, i el miro i li somric i em mira i es fica més

endintre, i és la primera vegada, aquesta, la primera vegada, de les moltes vegades que vindran després.

L'Oriol no és mai la mateixa cosa. Quan fa l'amor és una cosa silenciosa que sap fer carícies. Un home sencer i una bona companyia. Però a vegades, després de fer l'amor, és un home trencat que vol parlar dels lladres que li van entrar a casa, i del forat al cap, i d'abans i d'ara. I jo escolto i no dic mai res de l'Hilari, perquè està explicant la seva història, i perquè la seva història és l'única història que vol que escoltin. I perquè no li vull explicar coses de l'Hilari. L'Hilari és la meva història.

A vegades, abans de fer l'amor, té un dia de paraules grosses, de parlar de llibres i de fer veure coses fredes. Aleshores, jo tragino i parlo poc, perquè sembli que conversa amb una pedra, i surto al jardí o a l'hort i rego les flors, i quan es cansa de fer veure coses que no són, l'agafo i ens despullem.

A vegades, quan se'n va, que no dorm mai aquí, i no l'hi he demanat mai, penso: Mia, què volies? Què esperaves? No pas que no s'hagi quedat a dormir, això està bé. De tot plegat. És un nano jove i guapo, què hi fa aquí dalt amb la seva mare i un bastó i les mans que li tremolen? I llavors penso: no esperaves res, Mia. I ja està bé. I deixo que em visiti. Perquè m'agrada que em visiti. I jo no el visito mai, perquè les coses que pensi de mi la seva mare, bones o dolentes, no les pensi davant meu. I perquè ja sap on soc i pot venir quan vulgui, i jo no haig d'endevinar si té un dia d'estar tranquil i ser bona companyia, o té un dia de tancar-se com una nou.

L'Hilari era sempre la mateixa cosa. Era com l'aire del matí, d'hora. Fresc i fi i ple d'idees i de ganes i possibilitats. Però sempre com l'aire del matí. Mai com l'aire pesat de la tarda. Mai com l'aire gandul del migdia, l'aire blau del vespre o l'aire fosc de la nit. La meva mare, com l'Oriol, sempre era una cosa diferent. No tenies idea de si et cantaria o et renyaria. I després, quan es va fer gran, amb la malaltia, no sabies si seria una nena o una vella, una mare o una filla, si et coneixeria o es pensaria que eres la seva tieta Carme o ves a saber. L'avi Ton era sempre la mateixa cosa. Però era una cosa avorrida. Avorrida com els estris que s'han espatllat. Com una bombeta fosa de veritat, sense cec que l'apagui. I en Jaume també era

sempre el mateix. Un os bru del Pirineu, era. Però en aquesta banda ja no en queden.

Quan acabem de fer l'amor, l'Oriol em diu:

—Vaig a cavar l'hort. Vaig a fer sèquies. Vaig a lligar tomaqueres.

I jo penso que els tomàquets del meu hort sempre són verds i petits i lletjos, i em quedo una estona estirada al llit. És agradable de no fer res, i no dir res, i no mirar res, després de fer l'amor. Llampegueja. La llum blanca ho mulla tot com un glop vomitat de llet. No sento els trons. Quan tronava, la meva mare cridava «Domènec!». Com un esgarip. Un «Domènec!» per cada tro. No pel llamp, que és el que va matar el meu pare, sinó pel tro. I aleshores plorava i resava, i ens feia agenollar i resar a tots perquè no caigués un llamp damunt la casa.

Quan veus un llampec has de comptar els segons. Els segons entremig del llamp i el tro. Si l'estona és curta, entre llamp i tro, vol dir que el llamp ha caigut a prop. I has de buscar refugi. Però mai sota un arbre. Ni mai has de córrer, que als llamps els agraden els corrents d'aire. I no t'has d'acostar als pals d'electricitat, ni a les tanques de bestiar, ni a les roques soles, ni a les coves. Ni t'has de banyar al riu si hi ha temporal. I si ets a casa, millor que tanquis finestres, i portes i llums, i que no encenguis cap foc, perquè als llamps els agraden els focs.

Sento com l'Oriol tragina a fora, i surto a fer-li companyia. La lluna és damunt de l'hort, i la Lluna jau davant de l'hort, i ell està d'esquena i cava, aixadell en mà, i desperta els talladits i les marietes i les sargantanes i els cucs i les altres bestioles que dormen, amb els seus cops metòdics, amb el seu remenar la terra. Li dic:

—He vingut a fer-te companyia.

I es gira. I és l'Hilari. I em diu:

—Que bé, Mia.

I jo m'alegro tant que ja no sigui l'Oriol i que ara sigui l'Hilari, perquè l'Hilari és tan més bona companyia que l'Oriol, tan més bona companyia que qualsevol companyia, i perquè se'l troba tant a faltar, a l'Hilari, cada dia.

I em diu:

—Porta la mànega, que regarem ara que no fa sol.

I li porto la mànega. I la nit és agradable i jo no vull que s'acabi.

L'Hilari no volia estar mai sol, ni volia fer mai res sol, que et deia, Mia, m'acompanyes a fer caca? O, m'acompanyes a buscar llenya? O, anem a mirar el riu. I sempre l'acompanyaves. Com si li fes por quedar-se sol una estona. Em fas companyia, Mia?, deia. Em vigiles, mama?, li preguntava a la Sió. Com si hagués d'evaporar-se si no el miraves. En Jaume, en canvi, no anava mai acompanyat. Baixava una hora a peu per arribar a l'escola i llavors en pujava una i mitja per tornar a casa. Tot sol. Fins que l'Hilari el va agafar. L'Hilari, que era bo amb les bèsties salvatgines perquè tenia paciència, el va adoptar. Se'l va quedar, com es quedava un ratolí petit, o una fura o un pardal caigut del niu. I llavors anàvem tots tres junts a tot arreu, perquè en Jaume no es cansava mai, i mai deia que no a fer res. I no li venia de trigar més a pujar a casa seva a canvi d'una mica de companyia, a canvi d'algun joc com una sopa de pa.

A mi al principi em feia nosa, el fill dels gegants. Tan lent i tan devot. Que resulta que va venir un dia, i ja va venir sempre. I que a vegades li deia «germà» a l'Hilari. Li deia «germà» perquè ell no en tenia, de germans, ni d'amics. Com si l'Hilari fos el germà de tothom. I a mi no m'agradava. Perquè era el meu, de germà, meu i prou. I a mi em deia «M-i-a». Em deia Mia marcant molt cada lletra, a poc a poc. I no m'agradava. No m'agradava perquè trigava més estona que l'Hilari a entendre les coses. I perquè l'Hilari tenia paciència i jo no, i jo semblava dolenta. I perquè em cansava, que ens seguís sempre i que tingués tan poc a dir, com si haguéssim adoptat un gos vell.

Però aleshores un dia en Jaume ens va explicar que son pare era mig home i mig gegant, i que la seva mare era una geganta sencera. I el vaig mirar dintre dels ulls i vaig veure que no era un gos vell, que era un os. Els seus pares criaven cavalls i ovelles i feien formatges, i els venien al mercat, abans que la seva mare es morís i son pare es tanqués a casa a menjar només coses seques i confitades. Eren estranys, els seus pares. Eren vells, i els faltaven dents, i no parlaven gaire i no en sabien, de llegir, ni de coses d'escola, i eren esquerps, imagino que cansats que la gent es rigués d'ells. Vivien amunt, amunt. I la gent se'n burlava, perquè eren igual d'alts i grossos, que semblaven germans, i tenien un accent tancat i afrancesat. La

gent els deia els gegants. I que la gent els anomenés gegants també volia dir que eren burros, i que s'havien casat entre germans i havien tingut un fill burro, i era cruel. Però quan en Jaume ho va dir, que els seus pares eren gegants, jo me'l vaig mirar i vaig entendre la broma i la llestesa. I de cop i volta, perquè sí, ja no era ell que ens seguia a nosaltres, érem nosaltres que volíem ser sempre més a prop d'on fos ell.

Un altre dia va dir que els seus pares l'havien fet de neu. I a mi em va agradar molt, aquella història. Els seus pares no havien pogut tenir fills, explicava. I estaven tristos. I un any, a finals de tardor, quan va caure la primera nevada, la seva mare va fer un ninot de neu davant de la porta de casa i després li va cosir robeta de criatura i el va vestir. Però quan es va fer de nit, la mare va tenir pena de deixar el ninot sol a fora a la neu, i el va agafar i el va entrar a casa i el va posar davant de la llar de foc. Amb l'escalforeta de la llar, el ninot es va desencarcarar i va agafar color de persona i aleshores va moure els ulls i després els braços i les cames i es va convertir en un nen, i li van posar Jaume.

I tot va començar molt a poc a poc i molt segur, com un pont de pedra. Com si tot hagués de durar sempre. Com si sempre fos llavors. I les tardes eren llangoroses, i llangorós era el temps i era el bosc. Jo ajudava a la carnisseria, i duia els diners plegadets dins d'un paper de diari, i els donava a la mare. L'Hilari ajudava en Rei a l'hort, i duia mongetes i carbassons i tomàquets i escaroles i patates. I l'avi ja s'havia mort, sense dir res, fluixet, fluixet. I en Jaume feia formatges i olor de cabra. I encara érem a temps de fer cabanyes, i de caçar conills amb llaçades i de fer jocs de pocions màgiques i canelons de pinso de vedell i d'intentar muntar vaques o fer foc sense llumins o menjar maduixes salvatges fins a xafar-nos la panxa.

I a vegades ens donàvem la mà, amb en Jaume, perquè era divertit tenir una mà dintre de la teva. O ens fèiem massatges i pessigolles dintre dels braços, pel plaer que et toqui un altre. I l'Hilari no s'enfadava. Si no el deixaves sol, l'Hilari no s'enfadava. I nosaltres no teníem vergonya de donar-nos la mà davant seu o de fer-nos trenes i pessigolles, que si ens ho demanava, també n'hi fèiem, a ell. Sabíem que els que s'estimen es fan petons a la boca, i que dormen abraçats i fan fills, però no teníem pressa, encara.

I aleshores jo vaig fer catorze anys i vaig plegar de l'escola i vaig entrar cada dia a la carnisseria. L'hi vaig dir a la mare, que quan en Manel, l'amo de la carnisseria, es jubilés, com que ell no tenia fills, compraríem la botiga amb els diners que ella guardava darrere una rajola, de quan vam vendre la casa buida de Camprodon de l'avi i la tieta àvia Carme. I l'hi vaig dir a en Jaume, i em va dir que hi vendríem també els seus formatges. I l'Hilari va dir que hi vendríem les bèsties de casa, i ous, i que ell em donaria els senglars i les llebres que cacés, i que si els cuinàvem, els podríem vendre cuinats. I jo vaig fer que d'acord, que sí, que tot que sí. I llavors la mare va començar a dir que jo no havia d'anar al bosc amb els vailets, perquè ells només tenien tretze anys, i jo ja era una dona. I jo no en volia res, de ser una dona. Amb tota la crueltat de ser una dona i les poques coses que et queden quan ja ets una dona. Però anava amb ells igualment, em venien a buscar als vespres quan plegava de la carnisseria i anàvem de festa major, i d'excursió, i a caçar, i a tot.

I aleshores, vam fer quinze o setze anys, no ho sé, i a en Jaume i a mi se'ns van despertar a dintre les ganes de fer-nos petons. I a vegades l'Hilari se'n cansava, del nostre soroll de mullena, que deia, i se'n tornava a casa a ajudar la mare. L'Hilari marxava i venien els follets del bosc. Que xiuxiuejaven i reien fluixet, com una màgia. En Jaume tenia un gust suau i profund i salat, com de llonganissa. I provàvem tots els racons i totes les maneres, i era una olor nova, l'olor que fan els petons. Em carregava a l'esquena, bosc endintre, i jo li deia, estic muntant l'os, he domat l'os del Pirineu! I llavors esbramegava i corria i em deixava caure suau a terra i se'm passejava per damunt, grunyint. Jo reia, de l'adrenalina, de les pessigolles que feia l'aire que entrava i sortia del seu nas mentre m'ensumava els cabells i el coll i la boca i la panxa, i grunyia i grunyia, i sota els seus grunyits, se'ns van despertar les ganes de fer l'amor.

I ens vam estimar tots els anys que vindrien després, que encara que passessin molt de pressa van ser molts. Fins a l'accident.

I aleshores en el meu somni l'Hilari diu:

—Mia, explica'm com es va perdre, la mama.

I es treu la samarreta i l'esparraca a tires. I jo exclamo:

—Hilari, no esparrakis la samarreta, que tinc llençols vells a dintre!

I em diu:

—És una samarreta vella.

I lliguem les tiges de les tomaqueres, verdes i escarransides, a les canyes, amb les tires de la samarreta, i li explico:

—La mare es va perdre i jo em vaig imaginar el bosc obrint la boca. La mare amb la bata lila ficant-se sota els arbres com dins la gola d'un llop. Seguint el caminó com el tub d'un estómac que duu al forat on van tots els que la muntanya es menja. El pare i tu, Hilari. Però a la Sió va escopir-la el bosc —se m'escapa el riure—, com si no es pogués mastegar, de tan seca, mareta meva.

I riem.

—Com quan a tu el tall et feia bola i la mare et passava el bistec i el llom per la trituradora i et feia muntanyetes —continuo—. Com la història que el pare li explicava a la mare, de la dona que no era bona dona perquè no sabia fer cap cosa, i després de casar-se, el seu marit la va tornar als seus pares, i els va dir que quan li haguessin ensenyat a fer alguna cosa, ja l'aniria a buscar. No va voler-la, el bosc, la mare. Me la va tornar perquè jo li cuidés la malaltia i el cap com un calaix de sastre, ple de records esparsos i desordenats. I mira que vam cridar i mira que va bordar la Lluna i que es va bolcar mig poble a buscar-la i que en van venir, de cotxes de mossos i bombers, per una senyora perduda. I vam publicar missatges a Facebook i notes als diaris i vam empaperar arbres a Molló i a Camprodon i fins a Beget i a Ripoll amb la fotografia del seu DNI, i res de res. Va passar dues nits senceres al bosc, la mare, i llavors va tornar, el matí que en feia tres, i va dir que havia dormit amb les dones d'aigua. Va dir que havia dormit amb les dones d'aigua! I jo li vaig dir, mare, i ella va dir, tant me fa que no em creguis, si fossis una nena sí que em creuríes. I la van tenir a l'hospital i se la van mirar metges i metges i ni una esgarrinxada. Però als metges no els va dir res de les encantades. I jo la vaig amenaçar que si tornava a perdre's, la duria a la residència, però no feia falta, perquè aviat s'havia de morir.

Lligo una altra tomaquera i continuo:

—Una vegada ens va pegar, la mare, perquè li vam dir que havíem vist dones d'aigua. Te'n recordes, Hilari? Va dir que no diguéssim mentides ni bajanades.

L'Hilari agafa una tira de samarreta esparracada i fa un altre llaç que abraça la tija de tomaquera a una canya. M'escolta amb un somriure concentrat i feliç, amb el pit i l'esquena destapats i el cap tombat cap a una banda, perquè a l'Hilari li encanta parlar d'històries de quan érem petits.

—Te'n recordes del senyal que vas dir que ens faríem, si ens moríem? Si un dels dos es quedava sol? —li pregunto—. Jo ja no recordo el record de les dones d'aigua. Me les imagino com les dels contes, boniques i rentant la roba blanca. Però no veig el record nostre de quan les vam veure. Recordo com ens pegava la mare, i prou. I recordo com tu deies que sí que les havíem vistes i com llavors triaves el senyal que ens faríem quan un fos mort. Vas tenir moltes idees i cap idea funcionava. Vindries i em saludaries com un fantasma, deies. I jo et preguntava, de nit o de dia? I tu deies, si puc de dia i si no puc de nit. I jo feia, de nit, no, Hilari, que m'espantaries. I llavors proposaves: en somnis! Però jo et deia, en somnis ens pensariem que ens hem somiat i que l'altre no hi era, com quan somies amb el pare. I vas dir que vindriem en forma d'animal, de daina o de senglar o de conill, i jo vaig preguntar, Hilari, i si et caçaven? Aleshores vas dir, no, Mia, d'animal que no es caça, de gat. I si et perseguia la Ruda? —que era la gossa que teníem abans, àvia de la Lluna—. Doncs en forma de gos, vas fer. I com ho sabria, jo?, et preguntava. Perquè seria el gos més llest que hagus vist mai, i faria coses que només tu i jo sabem. Ballaria, i obriria portes i faria pipí a la calaixera de la mare.

I riu content. I aleshores, amb les mans que ens fan olor de fulles de tomaquera, em torna a explicar el secret. El secret era el seu conte de por preferit. Li havia contat en Rei una vegada. Em diu:

—Vine, que arrencarem les males herbes. —I explica—: Abans que hi visquéssim nosaltres, a casa hi vivia un home cec. Però l'home cec es va morir. Llavors, molts anys després, l'avi Ton va fer posar electricitat, però cada nit els llums s'apagaven sols. Al vespre, quan enceníem les bombetes, pluf. Com si algú hagués tocat l'interruptor. Com si algú hagués passat habitació per habitació, i hagués apagat tots els llums. Els homes de l'electricitat van venir a remirar-s'ho, però els cables estaven bé, i els interruptors estaven bé i tot estava en ordre. Era un fantasma. Aleshores en Rei li va dir a l'avi Ton: «Te'n recordes, Ton, d'en Miquel que era cec?».

En Miquel era un tiet avi de l'avi Ton, que s'havia mort feia molts anys. Quan el tiet Miquel estava viu, es passejava sempre amb les mans a les parets per trobar el camí i no entrebancar-se amb els mobles. Una nit de tempesta, quan els llums de les habitacions de casa nostra es van apagar l'un darrere l'altre, pluf, pluf, pluf, l'avi Ton va cridar, fort com un tro: «Aixeca els braços, hòstia, tiet Miquel, que m'apagues els interruptors!». I després d'aquell crit, els llums no s'han tornat a apagar mai més sols.

I aleshores els fars entren per la finestra i em desperten.

El somni es queda enrere com una pell de serp seca i vella, i sento un cotxe, fora, i el crec-crec que fan totes les coses que s'esquerden sota el pes de les rodes.

Quan m'incorporo, la Lluna ronca d'agressivitat. Que la Lluna ronqui no m'agrada. Vaig fins a l'armari de l'entrada i agafo l'escopeta i em sorprendo de la por i d'haver anat a buscar l'escopeta. Em calço unes botes, per trepitjar fort, perquè anar descalç és com anar amb banyador. I penso en l'Hilari, que era a l'hort, fa tan poca estona, dins del meu somni. I em pesen, la son i el record de l'Hilari, com una pena. La por vol que em desperti. El vehicle s'ha aturat. Surto, amb una caçadora sobre el pijama i l'escopeta i les botes. El cotxe és fosc i no es veu qui hi ha dintre. No he mirat l'hora però la nit és negra com una mala cosa i silenciosa. Pot ser qualsevol moment pels volts de les quatre o les cinc. Què collons volen, a aquestes hores? No m'agrada. Faig una llambregada a l'hort, i no hi ha ningú, no hi ha l'Hilari. Potser hauria d'haver fet veure que dormia, com la gent a qui roben. I penso en l'Oriol i en la nit dels lladres. Els fars s'apaguen. El cotxe té tot el morro xafat. Obren la porta i no dic res perquè tinc la llengua travada i la Lluna al meu davant borda que borda, que borda, i ronca, i ensenya tota la renglera de dents i les fa petar quan borda. I llavors surt un home, i el cor se'm salta un batec, com una bombolla, perquè li reconec el gest.

Del cotxe en surt en Jaume. Agafo el gos pel coll, i li dic paraules tranquil·les, i borda, i borda, i dic, Lluna, Lluna, xssst, i gairebé em rellisca l'escopeta. En Jaume es queda plantat al costat del cotxe com un fantasma, com una ofrena, i quan m'incorporo i m'hi apropo, em mira sota les parpelles, amb els ulls i la cara vells. Vells no, inflats, i de fusta, i els ulls

amagats sota les pestanyes i les celles, com si jo fos un foc que crema o un sol que es pon. Com si pogués vessar-me i tocar-lo. Faig totes les passes fins a arribar davant seu, i llavors dic:

—Vols entrar?

Tot, al seu voltant i al seu damunt i al seu darrere, és fosc, i jo necessito girar-me perquè se'm fiqui una mica de llum al camp de visió. Aire dins dels ulls. Miro la casa perquè per un segon sembli que no hi és. Igual que a l'hort no hi ha l'Hilari.

Em segueix i la gossa el segueix a ell. La Lluna l'ensuma i ja no li borda i li dona una benvinguda austera en forma de deixar-lo entrar a casa. La gossa apreciarà la seva presència perquè els animals apreciaven la seva presència, i la Ruda sempre el volia a prop, i això els gossos s'ho passen a la sang.

El duc fins a la cuina i s'asseu al banc. La gossa s'esmuny sota la taula i jo de cop i volta em sento com si m'haguessin tret totes les coses de dins, budells, i estómac, i pulmons i fetge i tota la pesca.

Perquè en Jaume no desaparegui, i perquè no ens entri massa llum als ulls, que han perdut la son com si no n'haguessin de tornar a tenir mai, i perquè no ens vegem massa bé, totes les coses que ens han passat fins ara, i tots els anys, i el pijama que duc i la roba bruta que duu, refaig el foc però no encenc cap llum.

I de cop, en Jaume plora. Plora assegut a taula, sense gemegar. Costa de veure, però les gotes que li cauen sobre els braços i sobre la fusta són rodones i gruixudes, i fan cling, cling. Com una gotera. La gossa, que ho nota, se li acosta i li clava el llom als bessons, i de la carícia de l'animal, ell plora més. Jo, primer, no el vull mirar mentre plora. Com si no estigués bé. I agoito les brases amb el cor vermell. Però després penso que l'he de mirar. Que és una bona cosa, plorar. I que, de fet, em deu aquestes quatre llàgrimes, i em giro i el miro.

Quan s'asseca les galtes preparo cafè. Preparo cafè per tenir les mans ocupades i perquè se'ns fiqui a dintre el cafè calent. Perquè si empasses, tot va bé. Obro la cafetera i li passo aigua freda, i n'hi fico fins al cargolet. Agafo el paquet de l'armari i una cullereta i poso el cafè dins, a poc a poc i ple. Tanco bé, perquè si no tanques bé, explota. Encenc el fogó i hi col·loco

la cafetera i quan bufo el misto, d'esquena, li dic que no el vam culpar mai, que va ser un accident i que tots ho sabíem. L'hi dic amb crueltat. Els meus ulls no ploren ni tenen llàgrimes, i dic, jo us vaig perdre a tots dos a la vegada. A tu i a l'Hilari. Com un retret. Com una empenta. Com un cop de puny tan fort com el més fort que jo pogués clavar-li. Amb el puny tancat. Amb la mà oberta i plana. Amb els dos punys alhora. I preparo les tasses.

Al principi, després que es morís l'Hilari, quan me l'imaginava tornant, en Jaume, venint, desfet, el rebia amb tendresa. Ens abraçàvem i ploràvem, ens abraçàvem i ploràvem, i no feia falta que li digués que el perdonava perquè ja ho sabia, a través del meu cos, que el perdonava. Aleshores, quan els mesos passaven i jo demanava de visitar-lo i m'ho denegava, i quan el seu pare vivia sol a dalt la casa i jo l'anava a veure i la casa queia a trossos, i quan l'home es va morir tot sol, i al cap d'un temps en Jaume va sortir, però no va tornar, i a mi la pena i el no entendre cap cosa se'm van fer crosta i porqueria terrible que em va costar anys de netejar. Aleshores, si m'imaginava que venia o que passava per aquí o que ens creuàvem dalt al poble, el mirava amb crueltat, enfadada, cínica i verinosa, plena de totes les ràbies i les penes barrejades.

Preparo el sucre i les culleres. Quan el cafè bull el poso a les tasses. N'hi deixo una a prop de les mans i tinc una mica de por de seure davant seu però m'hi assec igualment. Ell fa un cop de cap que deu voler dir gràcies i posa dos dits sobre l'aire calent que surt de la tassa, que és grossa, de llet. I jo em desespero. Em desespero que sigui aquí i no digui res. Del fet que no parli, com un gos vell. Del fet que esperi que sigui jo qui digui coses, qui li arrenqui les paraules com dents. I llavors, pregunto:

—Per què has vingut?

I contesta:

—He atropellat un cabirol.

Té la mateixa veu. I jo que el miro i ell que aixeca els ulls i els nostres ulls que es troben. La mateixa veu. Se m'omplen els ulls de sang calenta perquè té la mateixa veu. I com si hagués obert una aixeta, continua:

—Com el de l'Hilari. —I és bonic que digui el seu nom. Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari. Els seus ulls com una punxada.

—On és ara el cabirol? —pregunto.

—Al cotxe —diu.

I no vull. I sí que vull. I m'aixeco. Voldria quedar-me i dir més coses. I que ell digués més coses, moltes més coses. Però m'aixeco. Refaig el camí fins a l'entrada i em dic que hi ha coses importants a fer, coses necessàries. Agafo l'escopeta de la taula de l'entrada i surto. La nit és agradable, i baixo les escales a poc a poc per no fer soroll. La gossa ve al meu darrere. Quan m'hi apropo, el cotxe sembla un vaixell escullat, una casa abandonada. Amb la porta que en Jaume ha deixat oberta com una orella trencada. Amb el morro destrossat després d'una baralla. M'hi acosto sigil·losament. Els vidres em miren negres com una aigua. M'hi apropo per la porta oberta i dins tot és fosc, i no veig bé els seients, i clavo els ulls a la negror i no es mou res. Tinc l'escopeta a punt a la mà dreta, però dins del cotxe no hi ha res. Ajupo el cap i poso les mans al reposapeus i res. Només una olor àcida i forta i pudenta d'animal salvatge i de cervesa i de sang i d'alguna cosa rasposa més.

Sento com en Jaume camina des de la casa. Segueixo movent les mans pel terra del cotxe i noto mullena i llavors les trec i no veig de quin color és i me les frego a la cama, i en Jaume, que ja és al meu costat, diu:

—Ho sento.

Ja ho sé, que ho sents, però no dic res perquè esta bé que ho sentis. Perquè has de sentir unes quantes coses.

—Tens una llista de les coses que sents? —pregunto.

Somriu una mica, com si somriure fes mal. I després:

—Sento l'accident —diu—. Sento que l'Hilari es morís per culpa meva. Sento haver tingut massa por per venir-te a dir que ho sentia. Sento no haver volgut que em veiessis d'aquella manera. Sento haver marxat i no haver tornat i no haver-te dit que t'estimava, ni que et volia, ni res. Sento no haver-me atrevit.

Llavors jo m'encenc. Responc, amb l'escopeta a la mà, enfadada com una muntanya:

—Sento que no tornassis i sento haver volgut sempre que tornassis. I sento que l'Hilari es morís per culpa teva i que això ho rebentés tot. I sento perdonar-te, quan et perdono. I sento no perdonar-te, quan no et perdono. I

sento que a vegades no n'hi hagi prou amb sentir-ho, com a vegades no n'hi ha prou amb estimar-se.

I llavors camino cap a casa. Vaig a deixar l'escopeta a l'armari. Jo voldria buscar el cabirol. Que no es fes de dia. Que la lluna rodona es quedés a viure al jardí, com una gata. Que en Jaume es quedés a viure al jardí, com una gata. Que poguéssim provar de dir totes les coses moltes vegades. Les tasses, tristíssimes, encara són damunt la taula de la cuina, a les fosques, i la gossa se'n va al quarto perquè és hora de dormir. Perquè abans dormíem i ens han despertat i ara sembla que aquesta nit no s'acabi mai. Però jo no vull anar a dormir. No vull que en Jaume se'n vagi. Amb tot el que hi ha per dir.

Torno a fora amb les mans buides i tanco la porta de l'entrada. Sec al segon graó davant de casa, sota el cel obert i sota la nit fosca i sota la lluna rodona. Li faig un senyal amb el cap a en Jaume, que encara és vora el cotxe, perquè vingui. S'apropa, i seu al meu costat, i sota l'olor de cervesa i de suor que fa, m'arriba una bafarada terrible, de tan plena de records com està. Vull que busquem el cabirol. Vull que el busquem demà quan es faci de dia i que no el trobem. Que hagi corregut tota la nit. Que estigui corrent ara. Que s'amagui i l'haguem de buscar durant anys.

Estenc una mà plana, perquè posi la seva mà immensa sobre la meva. Tan suau, que amb feines si es toquen els tous dels dits.

—Vull que m'ho expliquis tot —dic—. Començant per l'Hilari i l'accident i després tota la resta, i la presó. I el que fas ara. I si no m'ho vols explicar, o si no m'ho saps explicar, vull que te'n vagis.

Fa que sí amb el cap.

—Llavors et vull explicar jo totes les coses —continuo.

Totes i cadascuna. I quan hàgim acabat, veurem qui som.

—Vaig comprar la carnisseria —dic de cop, m'avanço, se m'escapa. I em prem la mà que tinc estesa, com si l'abracés, amb la seva urpa immensa.

—Em pensava que vindria i no em voldries veure —fa—. M'imaginava els teus fills però no els hi veia la cara. Estàs bé aquí fora?

Hi ha paraules que no es poden dir dins de les cases.

—Com pots perdonar-me els últims vint-i-cinc anys? —pregunta de sobte.

No responc i no el sotjo però sé quina cara fa. Fa cara de pena i cara de resignació i cara de mal i cara de gos mullat i el miro de reüll, ràpid, i fa la cara que jo sabia. M'enduc els ulls cap als arbres davant de casa.

—Com pots perdonar-me?

Alguns ocells canten la matinada, però és negra nit encara. Xsst, penso. Ell calla i es concentra en la foscor, enllà, en les fulles i les branques, com la gola d'un llop, com la gola d'un gos.

I ara dirà algunes coses. Les que es poden dir seguides, com una corda. Les que recorda, les que s'encenen com bengales quan toca dir-les i les pots dir. Les que s'han d'arrençar, com cebes. Les que s'han de dir flux i les que s'han de dir a poc a poc. Les que cremen. Les que s'han de dir mirant els arbres, i les que s'han de dir mirant l'herba i les que s'han de dir mirant les nostres mans, l'una damunt de l'altra, i després mirant-me a mi. Jo l'escoltaré. Després diré algunes coses. Les que pugui. I llavors es farà de dia. Primer de color gris, després de color blau i després de color groc.

NOTA DE L'AUTORA

Moltes de les llegendes que apareixen al llibre les vaig descobrir per primera vegada al *Muntanyes maleïdes* d'en Pep Coll.

Per escriure «El nom de les dones» vaig llegir sobre bruixes i judicis per bruixeria a *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya (segles XV-XVI)*, de Pau Castell Granados, i també a *Un judici de bruixes a la Catalunya del Barroc: l'Esquirol 1619-1621*, de Jaume Crosas.

El personatge de l'Eva, la nena republicana, està inspirat en la nena de la fotografia de la família Gracia Bamala, que, amb el títol de «Le cheminement douloureux», va ser publicada per primera vegada el 18 de febrer de 1939 a la revista francesa *L'Illustration*, dins d'un reportatge sobre l'exili republicà titulat «La tragédie espagnole, sur la frontière des Pyrénées», i de la qual no es té clara l'autoria. A l'hora de construir la història d'aquest personatge, m'agradaria citar també la memòria escrita del documental *Ni perdono, ni oblido*, de Joan Giralt Filella.

I per acabar, el capítol «L'os» no seria com és si en Joan-Lluís Lluís no hagués escrit *El dia de l'ós*. I «L'aürt» no seria el que és si en Mikel Aboitiz no hagués escrit el conte «Fundación mítica de Islandia» per al projecte *Notes on a Novel (That I Am Not Going to Write) or The Swimming Pool, or the Hair, the Herb and the Bread or the Tomato Plant*.

AGRAÏMENTS

Gràcies infinites, Oscar, mare i pare, Marta Garolera, Lluís Calvo, Irene Jaular, Lluís Bassaganya, Pol Ordeig, Xavier Castellana, Alexandra Laudo, Jan Ferrarons i Mikel Aboitiz.

IRENE SOLÀ i SÀEZ (Malla, Osona, 1990) és una escriptora i artista catalana. Llicenciada en Belles Arts per la Universitat de Barcelona, és autora del poemari *Bèstia* (Premi Amadeu Oller 2012) i de les novel·les *Els discs* (Premi Documenta 2018) i *Canto jo i la muntanya balla* (Premi Anagrama 2019).

Notes

[1] I quan les brises primaverals bufen a la vall; quan el sol de primavera brilla sobre l'herba seca de l'any passat que cobreix les vores del riu, i sobre el llac, i sobre els dos cignes blancs del llac, i fa sortir amb els seus afalacs l'herba nova del terra esponjós dels pantans..., qui es creuria en un dia així que aquesta vall verda i pacífica atresora la història del nostre passat i dels seus espectres? La gent cavalca vora el riu, al llarg de les ribes, on, de costat a costat, jauen tot de camins, oberts un per un, segle rere segle, pels cavalls del passat... i les brises fresques sobrevolen la vall assolellada. En un dia com aquest el sol és molt més fort que el passat. <<